

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**KUŞAKLAR ARASI DEĞER FARKLILIKLARI VE ÇOCUK YETİŞTİRME
STİLLERİ AÇISINDAN
“İDEAL EBEVEYN-İDEAL ÇOCUK”**

Gülşah ÖZDEGER

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Haziran 2025**

KUŞAKLAR ARASI DEĞER FARKLILIKLARI VE ÇOCUK YETİŞTİRME
STİLLERİ AÇISINDAN
“İDEAL EBEVEYN-İDEAL ÇOCUK”

Gülşah ÖZDEGER

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Abdullah TOPCUOĞLU

Tez Savunma Jürisi:
Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM
Doç. Dr. Gamze AKSAN

Konya
Haziran 2025

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

27 Haziran 2025

Gülşah ÖZDEGER

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Prof. Dr. Abdullah TOPCUOĞLU danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

27 Haziran 2025

Gülşah ÖZDEGER

En güzel şansım, kıymetlim Annem'e...

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının her aşamasında yol göstericiliğiyle bana rehberlik eden, akademik gelişimime sağladığı katkılarla vizyonumu genişleten kıymetli danışmanım Prof. Dr. Abdullah TOPCUOĞLU'na en içten şükranlarımı sunarım. Çalışmamın olgunlaşmasında değerli katkıları ve yapıcı değerlendirmeleriyle sürece yön veren saygıdeğer jüri üyelerim Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM ve Doç. Dr. Gamze AKSAN'a teşekkür ederim. Ayrıca tez sürecinde bilgi, destek ve teşvikleriyle yanımda olan Doç. Dr. Suna AKTEN ÇÜRÜK, Dr. Öğr. Üyesi Berkay ÇETİN ve Arş. Gör. Nazım ŞEN'e gönülden teşekkür ederim.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesine katkı sağlayan tüm katılımcılara içten teşekkür ederim. Çalışma sürecinde manevi desteğini her zaman hissettiren babama ve kardeşime teşekkürü bir borç bilirim. Hayatım boyunca en büyük ilham kaynaklarımdan biri olan, anısıyla her zaman yanımda hissettiğim bugün aramızda olmayan rahmetli anneme sevgi ve özlemle teşekkür ederim.

27 Haziran 2025

Gülşah ÖZDEGER

ÖZET

Gülşah ÖZDEGER

Kuşaklar Arası Değer Farklılıkları ve Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından

“İdeal Ebeveyn-İdeal Çocuk”

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2025

Türk toplumu gibi moderniteye geçiş sürecinde olsa da gelenekselliğini sürdüren toplumlarda değerler hem bireyi hem de toplumu şekillendiren önemli faktörlerdir. Değerler toplumsal bütünlüğü sağlamakla birlikte kuşaklar arası bazı çatışmaları da oluşturmaktadır. Bununla birlikte kuşaklardaki değer farklılıkları çocuk yetiştirme ve ebeveynlik stillerini de etkilemektedir. Çalışmada, Shalom S. Schwartz değerler sınıflandırması ile Eleanor Maccoby ve John Martin’in çocuk yetiştirme stilleri sınıflandırmaları bu farklılıkların analizi için temel alınmaktadır. Çalışmanın araştırma grubunu 18-29 yaş, 30-49 yaş ve 50 yaş üzeri kuşaklarda olan 332 kişi oluşturmuştur. Anketler doldurulmadan önce çalışmanın amaç ve kapsamı katılımcılara belirtilmiş ve gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Çalışmada üç farklı ölçek kullanılmıştır. Çalışmada, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ve Değerler Ölçeği kullanılarak anket çalışması yapılmıştır. Çalışmaya katılan bireylere uygulanan ölçeklerinin alt boyutları arasında pozitif ve negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu gözlenmiştir. Ayrıca katılımcılara ideal çocuk ve ideal ebeveyn anlayışlarına yönelik açık uçlu soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre kuşaklar arası farklılıkların ideal ebeveyn ve çocuk anlayışlarına da yansıdığı görülmüştür. Sonuçta; yaş, cinsiyet, ekonomik ve eğitim durumu gibi demografik değişkenlerin hem değer tercihlerini hem de ebeveynlik tutumlarını anlamlı biçimde etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Çocuk yetiştirme, ebeveynlik stilleri, ideal çocuk, ideal ebeveyn, kuşaklararası değerler

ABSTRACT

Gülşah ÖZDEGER

“Ideal Parent-Ideal Child” in Terms of Intergenerational Value Differences and Child-Raising Styles

Master’s Thesis

Konya, 2025

In societies that are in the process of transition to modernity but still maintain their traditionalism, such as Turkish society, values are important factors that shape both the individual and the society. While values provide social integrity, they also create some conflicts between generations. In addition, differences in values across generations also affect child rearing and parenting styles. In the study, Shalom S. Schwartz's value classification and Eleanor Maccoby and John Martin's child rearing style classifications are used as the basis for the analysis of these differences. The research group of the study consists of 332 people in the 18-29 age, 30-49 age and over 50 age groups. Before the questionnaires were filled out, the purpose and scope of the study were stated to the participants and the principle of volunteering was taken into account. Three different scales were used in the study. In the study, a survey study is conducted using the Parenting Attitude Scale, Child Rearing Attitude Scale and Values Scale. It was observed that there were significant positive and negative relationships between the sub-dimensions of the scales applied to the individuals participating in the study. In addition, open-ended questions were asked to the participants regarding their understanding of ideal children and ideal parents. According to the answers received, it was seen that the differences between generations were also reflected in the ideal parent and child perceptions. As a result; it was seen that demographic variables such as age, gender, economic and educational status significantly affected both value preferences and parenting attitudes.

Keywords

Child rearing, parenting styles, ideal child, ideal parent, intergenerational values

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ	2
2.1. Araştırmanın Konusu.....	2
2.2. Araştırmanın Amacı.....	5
2.3. Araştırmanın Önemi	5
2.4. Araştırmanın Yöntemi	6
2.4.1. Veri Toplama Araçları.....	7
2.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	7
2.6. Araştırma Problemi	8
3. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
3.1. Değer Tanımlaması.....	9
3.2. Değer Sınıflandırması.....	12
3.3. Değerlerin İşlevleri.....	18
3.4. Kuşaklar Arası Farklılıklar.....	22
3.5. Çocuk Yetiştirme Stilleri.....	25
3.5.1. Otoriter Ebeveyn	28
3.5.2. İhmalkâr Ebeveyn.....	29
3.5.3. Hoşgörülü Ebeveyn	29
3.5.4. Yetkin Ebeveyn.....	29
3.6. İdeal Ebeveyn ve İdeal Çocuk Nedir	31
3.6.1. İdeal Ebeveyn	31
3.6.2. İdeal Çocuk.....	34
3.7. Literatürde Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar	35
4. BULGULAR ve DEĞERLENDİRME.....	38

4.1. Nicel Veriler: Spss Analizi	38
4.1.1. 18-65 Yaş Aralığındaki Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	41
4.1.2. Katılımcıların Değerler Ölçeği Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistiki Bulgular.....	43
4.1.3. Katılımcıların Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistiki Bulgular.....	51
4.1.4. Ebeveyn Olan Bireylerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistiki Bulgular.....	54
4.1.5. Katılımcılara Uygulanan Ölçeklerin, Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması.....	58
4.1.6. Katılımcılara Uygulanan Ölçeklerin Birbirleri ile İlişki Düzeylerinin İncelenmesi	96
4.2. Nitel Veriler: Maxqda Analizi	101
4.2.1. İdeal Çocuk Anlayışları.....	101
4.2.2. İdeal Ebeveyn Anlayışları	109
5. SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	127
EK1: ETİK ONAY	128
EK2: AİLE BİLGİ FORMU.....	129
EK3: DEĞERLER ÖLÇEĞİ.....	130
EK4: ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ	132
EK5: EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (ETÖ).....	134

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Schwartz değeri sınıflandırması.....	15
Tablo 2. Evrensel değeri yapısının dinamik temelleri.....	17
Tablo 3. Değeri ölçeği, çocuk yetiştirme tutum ölçeği ve ebeveyn tutum ölçeklerinin alt boyutlarına ait cronbach's alpha değeri.....	39
Tablo 4. Değeri ölçeği, çocuk yetiştirme tutum ölçeği ve ebeveyn tutum ölçeklerinin alt boyutlarına ait çarpıklık ve basıklık değeri.....	40
Tablo 5. 18-65 yaş aralığındaki bireylerin sosyo-demografik özellikleri.....	41
Tablo 6. Katılımcıların değeri ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin bulgular.....	43
Tablo 7. Katılımcıların maneviyat düzeyleri.....	46
Tablo 8. Katılımcıların hazcılık düzeyleri.....	47
Tablo 9. Katılımcıların güç düzeyleri.....	47
Tablo 10. Katılımcıların başarı düzeyleri.....	47
Tablo 11. Katılımcıların uyum düzeyleri.....	48
Tablo 12. Katılımcıların geleneksellik düzeyleri.....	48
Tablo 13. Katılımcıların yardımseverlik düzeyleri.....	48
Tablo 14. Katılımcıların uyarıcılık düzeyleri.....	49
Tablo 15. Katılımcıların özyönelim düzeyleri.....	49
Tablo 16. Katılımcıların evrenselcilik düzeyleri.....	50
Tablo 17. Katılımcıların güvenlik düzeyleri.....	50
Tablo 18. Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin bulgular.....	51
Tablo 19. Katılımcıların demokratik tutum düzeyleri.....	52
Tablo 20. Katılımcıların otoriter tutum düzeyleri.....	53
Tablo 21. Katılımcıların koruyucu tutum düzeyleri.....	53
Tablo 22. Katılımcıların aşırı hoşgörölü tutum düzeyleri.....	54
Tablo 23. Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin bulgular.....	54
Tablo 24. Ebeveyn olan bireylerin demokratik tarz düzeyleri.....	56
Tablo 25. Ebeveyn olan bireylerin otoriter tarz düzeyleri.....	56
Tablo 26. Ebeveyn olan bireylerin koruyucu tarz düzeyleri.....	57
Tablo 27. Ebeveyn olan bireylerin izin verici tarz düzeyleri.....	58

Tablo 28. Katılımcıların cinsiyetlerine göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması.....	58
Tablo 29. Katılımcıların cinsiyetlerine göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	60
Tablo 30. Ebeveyn olan bireylerin cinsiyetlerine göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	60
Tablo 31. Katılımcıların yaşlarına göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması.....	61
Tablo 32. Katılımcıların yaşlarına göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	63
Tablo 33. Ebeveyn olan bireylerin yaşlarına göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	64
Tablo 34. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması.....	65
Tablo 35. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	67
Tablo 36. Ebeveyn olan bireylerin eğitim düzeylerine göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	69
Tablo 37. Katılımcıların mesleklerine göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması.....	69
Tablo 38. Katılımcıların mesleklerine göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	72
Tablo 39. Ebeveyn olan bireylerin mesleklerine göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	73
Tablo 40. Katılımcıların çalıştıkları kuruma göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması.....	75
Tablo 41. Katılımcıların çalıştıkları kurumlara göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	76
Tablo 42. Ebeveyn olan bireylerin çalıştıkları kurumlara göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	77
Tablo 43. Katılımcıların aylık hane gelirlerine göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması.....	78
Tablo 44. Katılımcıların aylık hane gelirlerine göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	80
Tablo 45. Ebeveyn olan bireylerin aylık hane gelirlerine göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	82
Tablo 46. Katılımcıların ekonomik durumlarına göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması.....	83
Tablo 47. Katılımcıların ekonomik durumlarına göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	85

Tablo 48. Ebeveyn olan bireylerin ekonomik durumlarına göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	86
Tablo 49. Katılımcıların oturduğu evin kira olma durumuna göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	87
Tablo 50. Katılımcıların oturduğu evin kira olma durumuna göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	88
Tablo 51. Ebeveyn olan bireylerin oturduğu evin kira olma durumuna göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	89
Tablo 52. Katılımcıların medeni durumlarına göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması.....	90
Tablo 53. Katılımcıların medeni durumlarına göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	91
Tablo 54. Ebeveyn olan bireylerin medeni durumlarına göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	92
Tablo 55. Katılımcıların çocuk varlığı durumlarına göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	93
Tablo 56. Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	94
Tablo 57. Ebeveyn olan bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması	95
Tablo 58. Katılımcılara uygulanan ölçeklerin birbirleri ile ilişki düzeylerinin incelenmesi	99
Tablo 59. 18-29 yaş ve 30-49 yaş ideal çocuk Maxqda frekans tablosu 1	102
Tablo 60. 18-29 yaş ve 30-49 yaş ideal çocuk Maxqda frekans tablosu 2.....	102
Tablo 61. 18-29 yaş ve 30-49 yaş ideal ebeveyn Maxqda frekans tablosu 1	109
Tablo 62. 18-29 yaş ve 30-49 yaş ideal ebeveyn Maxqda frekans tablosu 2	110

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Gdsel değer tipi arasındaki ilişkilerin kuramsal modeli	17
Şekil 2: Ebeveynlik stilleri sevgi- sınır eksenini	28
Şekil 3: İdeal ocuk Maxqda frekansları.....	101
Şekil 4: İdeal ocuk bireysellik katılımcı ifadeleri	103
Şekil 5: İdeal ocuk aktif ocuk katılımcı ifadeleri	104
Şekil 6: İdeal ocuk sorumluluk sahibi / bilinçli ocuk katılımcı ifadeleri.....	106
Şekil 7: İdeal ocuk uyumlu ocuk katılımcı ifadeleri	107
Şekil 8: 50 yaş ve üzeri ideal ocuk ifadeleri grafiği.....	108
Şekil 9: İdeal ebeveyn Maxqda frekansları	109
Şekil 10: 50 yaş ve üzeri ideal ebeveyn ifadeleri grafiği	110
Şekil 11: İdeal ebeveyn empatik ebeveyn katılımcı ifadeleri.....	111
Şekil 12: İdeal ebeveyn değer yargılarına sahip ebeveyn katılımcı ifadeleri.....	112
Şekil 13: İdeal ebeveyn bilinçli ebeveyn katılımcı ifadeleri	113
Şekil 14: İdeal ebeveyn ihtiyaç karşılayan ebeveyn katılımcı ifadeleri.....	114
Şekil 15: İdeal ebeveyn katkı sağlayan ocuk yetiştiren ebeveyn katılımcı ifadeleri ..	115
Şekil 16: İdeal ebeveyn otoriter ebeveyn katılımcı ifadeleri.....	115
Şekil 17: İdeal ebeveyn sevgi veren ebeveyn katılımcı ifadeleri	116

1. GİRİŞ

Türkiye’de toplum yaşanan değişimlerin etkisiyle gelişen bir yapıdadır. Toplumda farklı yaş gruplarına göre benimsenen değerler farklılık göstermektedir. Değerlerde var olan farklılıklar çocuk yetiştirme stillerini ve ideal ebeveyn-ideal çocuk anlayışlarını da etkilemektedir.

Değer, bir birey veya toplum tarafından önemli, doğru veya anlamlı kabul edilen kavramlar, inançlar ya da ilkeler olarak tanımlanmaktadır. Değerler, insanların dünyayı nasıl gördüğünü, neyi doğru ya da yanlış, önemli ya da önemsiz kabul ettiğini belirtmektedir. Değerlerin genel olarak yönlendirici rol olma, toplumsal birlik sağlama ve bireysel kimliği oluşturma gibi işlevleri vardır. Kuşaklar arasındaki değer farklılıkları ise sadece bireylerin düşünce ve davranış biçimlerini değil, aynı zamanda ebeveynlik stillerini, çocuklardan beklentileri ve “ideal” tanımlarını da dönüştürmektedir. Çalışmada temel alınan Shalom S. Schwartz’ın değerler kuramına göre; güç, başarı, yenilikçilik, özerklik, hümanizm, yardımseverlik, geleneksellik, uyumluluk, güvenlik, hazcılık, maneviyat kategorileri değerleri genel sınıflandırmada kullanılmaktadır. Eleanor Maccoby ve John Martin’in ebeveynlik stilleri sınıflandırması ise ebeveynlik ve çocukluk algılarındaki farklılaşmayı ortaya koymaktadır. Temel alınan sınıflandırmalar ekseninde toplumda kuşaklar arasındaki değerler, çocuk yetiştirme stilleri ve ebeveynlik tutumlarındaki farklılıklar daha görünür hâle gelmektedir. Bu durumla birlikte bireyler için ideal ebeveyn ve ideal çocuk görüşleri farklılıklar arz etmektedir. Kısaca toplumda farklı kuşaktaki bireyler arasında değer, ebeveynlik, çocukluk algılarının farklılığı idealize edilen ebeveyn ve çocuk tanımlamalarını da farklılaştırmaktadır.

Çalışmada temel olarak hedeflenen, Türk toplumunda geleneksel yapıdan modern yapıya geçişte değer yapısı, ebeveynlik tarzları ve çocuk yetiştirme stillerinde yaşanan değişimleri ortaya koymaktır. Bununla birlikte değişimlerin ideal çocuk ve ideal ebeveyn anlayışına etkisi de ana hedeflerdendir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada 18-29 yaş arası genç üniversite öğrencileri, 30-49 yaş arası orta yaş ebeveynler, 50 yaş ve üzeri ebeveynler ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışma kuşaklar arası farklılıkların aynı zamanda değer, ebeveynlik ve çocuk yetiştirme stillerine etkisinin ideal ebeveyn ve ideal çocuk anlayışlarına yansımalarını ortaya koyduğu için önemli görülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Konusu

Toplumsal gelişmesini sağlayacak iyi ve nitelikli bireylerin yetişmesi, sadece eğitimcileri değil, tüm toplumu ilgilendirir. Kendisine ve insanlığa katkı sağlayacak değerlere sahip iyi bireyler yetiştirebilmek, öncelikle ailede başlayan ve sosyal çevreyle devam eden bir süreçtir. Aile, kişilerin ilk eğitimlerini aldıkları, toplumun temelini ve sürekliliğini sağlayan önemli bir sosyal kurumdur. Bu kurum içerisinde oluşan olumlu ya da olumsuz yöndeki iletişim şekilleri aile bireylerinin aile dışındaki hayatlarını da etkileyebilmektedir (Yağbasan ve İmİK, 2006). Bireyler öncelikle ailelerinde bilgi, değer, davranış kazanmakta daha sonra sosyal çevrelerinde farklı kazanımlar sağlamaktadır.

Yapılan çalışmalar çocuğun kişilik ve sosyal gelişimi için ebeveyn ile çocuk iletişiminin kalitesinin önemini vurgulamaktadır. Çünkü iletişimin kalitesi çocuğun yetişkinlik dönemi için de referans oluşturmaktadır. Ayrıca Atalay Yörükoğlu (1992), “Değişen Toplumda Aile ve Çocuk” çalışmasında, bir toplumun yaşam biçiminin, o toplumdaki çocuk yetiştirme stillerini de belirlediğini ifade etmektedir. Fakat ebeveyn ile çocuk iletişimi her toplumda farklı yapıdadır. Çocuk yetiştirme stilleri de toplumdan topluma değişmekte, hatta o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar gösterebilmektedir (Gürler, 2005).

Çiğdem Kağıtçıbaşı'na (1985) göre ebeveyn tarafından çocuğa verilen değer ailenin işlerlik türünü yansıtmaktadır. Örneğin, çocuğa faydacı bir değer verilen ailede çocuğun katkısı yüksektir. Çocuğun sağladığı katkı hem aile ekonomisine yardım etme hem de ebeveyne yaşlılık güvencesi sağlama şeklindedir. Bu bağımlı ilişkiler örüntüsü dünyanın birçok ülkesinde yaygındır (Tezel Şahin ve Cevher, 2007). Ailenin çocuğa attığı değer dışında bir de çocukların ebeveynlere attığı değerler de mevcuttur. Derya Güngör ve Nebi Sümer (1999) tarafından yapılan “Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi” adlı çalışmada, ebeveynlerden sağlanan kabul (ilgi) ve sıkı denetim (kontrol) boyutları karşılaştırılmış; gençlerin annelerini, babalarından daha kabul edici-İlgili ve daha denetleyici-kontrolcü buldukları belirtilmiştir. Bu karşılıklı etkileşim, bireyin değerleri nasıl edindiğini ve toplumsal ilişkiler içinde nasıl şekillendirdiğini anlamak açısından önemlidir.

Bireylerin davranışlarının çoğu doğrudan veya dolaylı olarak değerler tarafından oluşturulmaktadır (Dilmaç, 2007). Değerler aynı zamanda kültürel özelliklerdir. Her kültürün ise belli başlı öz değerleri bulunmaktadır. Değerler toplumlar arasında değişiklik gösterdiği gibi, bazı değerler ise bazı toplumlar tarafından ortak olarak da benimsenmektedir. Ayrıca bireyler, yalnızca içinde bulundukları kültürel yapıdan değil, kişisel deneyimleri ve yaşam koşullarından da etkilenerek birbirinden farklı değer anlayışlarına sahip olabilmektedirler (Aydın, 2011). Bir toplumda değerlerin ifade edildiği ve simgelendiği temel mekanizmalar ise kişinin üstlendiği toplumsal rollerdir. Dolayısıyla değerlerin yalnızca aile içindeki rollerle değil, kültürel ve toplumsal bağlamlarla da iç içe geçtiği görülmektedir. Toplumsal yaşamda değerlerin bu kadar etkili olması nedeniyle birçok çalışma ve sınıflandırma yapılmıştır.

Gordon W. Allport ve Philip E. Vernon (1931), çalışmalarında değerleri; bilimsel, ekonomik, siyasî, sosyal ve dinî olmak üzere kategorize etmişlerdir. Değer tanımlarında değerlerle bağlantısı en sık vurgulanan kavramlar ise inançlar, eğilimler, normatif standartlar ve amaçlardır (Mehmedoğlu, 2006). Değerlerin kategorize edilmesi değerlerin nasıl ve nerede edinildiğiyle ilgilidir. Değerlerin edinilmesi eğitim süreçlerinde, sosyal çevrede, akran gruplarında ve aile ortamında gerçekleşmektedir (Balay ve Kaya, 2014).

Shalom S. Schwartz ve Wolfgang Bilsky (1990) “Toward a Theory Of The Universal Content and Structure Of Values: Extensions and Cross Cultural Replications” adlı çalışmalarında ise güç, başarı, yenilikçilik, özerklik, hümanizm, yardımseverlik, geleneksellik, uyumluluk, güvenlik, hazcılık olmak üzere on değer şeklinde sınıflandırma yapmıştır. Bu değerlerin bütün kültürel gruplarda ortaya çıktığını savunmuşlardır. Bu değerler; güç (sosyal statü ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olmak ya da üstünlük kurmak), başarı (yeterli bireysel başarı), yenilikçilik (heyecan duyma ve yenilik arayışı), özerklik (bağımsız düşünce ve davranış), hümanizm (hoşgörülü olma, insanların ve doğanın refahını gözetme), yardımseverlik (çevredeki kişilerin refahını gözetme ve koruma), geleneksellik (dinin ya da geleneksel kültürün gelenek ve göreneklerini kabul etme), uyumluluk (toplumsal kural ve beklentilere göre davranmak), güvenlik (toplumun ve bireyin huzuru), hazcılık (zevk ve duyguların kişisel doyumu) (Morsümbül, 2014).

Her toplumda değerler üzerinde genel bir konsensüs bulunmaktadır. Bireyler değerler ve ahlak çerçevesinde davranışlar sergilemektedir. Bu sebeple değerler ve ahlak hem sosyolojinin hem de psikolojinin ana konularından biridir. Erol Güngör'e (2000) göre bu genel kabule rağmen birbirleriyle çatışan birçok değere de rastlamak mümkündür. Değerler genel olarak toplumlarda bütünleyici bir etkiye sahiptir. Fakat değerler bazen sosyal problemlerin ve çatışmaların kaynağı da olabilmektedir. Bunun en önemli örneği ise kuşak çatışmalarıdır. Bir toplumda kuşak çatışmalarının yaşanma nedeni kuşakların farklı değerleri benimsemesidir (Özensel, 2004).

Y kuşağı için ebeveynleri ve akranları oldukça önemlidir. Ebeveynleri bu kuşak gençlerini desteklemektedir. Y kuşağı gençleri de ailelerine saygı duymakta ve onlarla vakit geçirmekten keyif almaktadır. Ayrıca kendi yaşlılarının görüşlerine önem vermektedirler. Y kuşağının eğitim seviyesi yüksektir. Teknoloji ile büyüdüklerinden bilgiye anında ulaşmakta ve farklı kültürlerle rahat iletişime geçmektedirler. Bu kuşak genel olarak yenilikçi, yaratıcı, araştıran, sosyal, özgüvenli ve özgürlüğüne düşkün bireyler olarak tanımlanmaktadır. İş yaşamlarında ise sosyal sorumluluk, hedef odaklılık, esneklik ve değişimlere saygı en önemli değerleridir. Her alanda fark yaratmaktan ve fark edilmekten hoşlanırlar, kariyer hedefleri vardır (Özdemir, 2019).

Z kuşağı ise teknolojinin içine doğup büyüdükleri için internet kuşağı olarak tanımlanmaktadır. Teknolojiyle ilgili her alandan anlamakta ve bilgiye kolay erişmektedirler. Bu kadar donanıma ve erişilebilirliğe sahip olmalarının bir dezavantajı ise istediklerinin bir an önce gerçekleşmesini beklemeleridir. Z kuşağı genel olarak tatminsiz, sabırsız, gergin ve mutsuz bireylerdir. Bu kuşak sosyalliklerini daha ön planda tutmaktadır. İş yaşamında ise girişimci ve özgüvenli olmalarına rağmen ekip çalışmasına yatkın değildirler. Ayrıca yeni başladıkları çalışma yaşamından çabuk sıkılıp, kolay vazgeçmektedirler aynı iş yerinde süregelen bir kariyer hedefleri yoktur (Akduman ve Hatipoğlu, 2021).

Y ve Z kuşağı değerlerine bakıldığında hem benzerlikler hem de farklılıklar mevcuttur. Bunun sebebi ise onları yetiştiren ebeveynlerin farklı yetiştirme stillerine sahip olmasıdır. Baumrind (1966) ebeveynlik stillerini demokratik dengeli, otoriter ve izin verici olmak üzere üçe ayırmıştır. Eleanor Maccoby ve John Martin ise çocuk yetiştirme stillerinin, kabul-ilgi ve talepkârlık-kontrol olmak üzere iki boyut açısından ele almıştır. Bu iki

boyutun birbiriyle etkileşimi sonucunda demokratik tarz, otoriter tarz, izin verici-şımartan tarz ve izin verici-ihmkâr tarz olmak üzere dört tip çocuk yetiştirme stili oluşmuştur (Maccoby ve Martin, 1983). Maccoby ve Martin'in (1983) önerdiği sınıflandırma temelinde Steinberg ve arkadaşlarının (1991) "Authoritative Parenting and Adolescent Adjustment Across Varied Ecological Niches" adlı çalışmaları da örnek alınarak Güngör ve Sümer (1999) tarafından "Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği" geliştirilmiştir.

Yapılan çalışmalar göz önüne alınmakla beraber çalışmanın konusunu kuşaklar arası değer farklılıkları ve çocuk yetiştirme stilleri açısından "ideal ebeveyn-ideal çocuk" anlayışları oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın Amacı

Türk toplumunda geleneksel aileden modern aileye geçiş süreciyle aile değer yapısı ve çocuk yetiştirme stilleri değişmeye başlamıştır. Buna ek olarak ebeveynlerin "İdeal çocuk nasıl olmalıdır" anlayışı ve çocukların "İdeal ebeveyn nasıl olmalıdır" anlayışı da değişmiştir. Kuşaklar arası farklılıklar bu sürecin nasıl işlediğini görmek için önemlidir. Tez çalışmasında "Ebeveynlerin ideal çocuk beklentisi nedir? Ebeveynlerin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumuna göre beklentileri değişmekte midir? Ebeveynlerin aile değer yapısına göre beklentileri farklılaşmakta mıdır? Ebeveynlerin ideal çocuk anlayışı çocuk yetiştirme stillerini etkilemiş midir? Çocukların ideal ebeveyn beklentisi nedir? Çocukların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumuna göre beklentileri değişmekte midir? Çocukların aile değer yapısına göre beklentileri farklılaşmakta mıdır?" sorularına yanıt aranmıştır. Bu minvalde çalışmada 18-29 yaş arası genç üniversite öğrencileri, 30-49 yaş arası orta yaş ebeveynler, 50 yaş ve üzeri ebeveynler ile anket çalışması yapılmıştır.

2.3. Araştırmanın Önemi

Toplumların kültürel sürekliliği ve toplumsal düzenin yeniden üretimi, büyük ölçüde aile kurumunun işlevselliği ile ilişkilidir. Bu nedenle, aile içindeki ebeveyn-çocuk ilişkilerinin yapısı, sadece bireysel gelişimi değil, aynı zamanda kuşaklar arası değer aktarımını ve toplumsal değişim süreçlerini de etkilemektedir. Günümüzde küreselleşme, bireyselleşme, teknolojik dönüşüm ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi değişkenlerin

etkisiyle aile yapısı dönüşmekte, ebeveynlik ve çocukluk stilleri yeniden tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kuşaklar arasındaki değer farklılıkları, sadece bireylerin düşünce ve davranış biçimlerini değil, aynı zamanda ebeveynlik stillerini, çocuklardan beklentileri ve “ideal” tanımlarını da dönüştürmektedir.

Schwartz’ın değerler kuramı ile Maccoby ve Martin’in ebeveynlik stilleri sınıflandırmasına dayanan bu çalışma, ebeveynlik ve çocukluk algılarındaki farklılaşmanın ardında yatan kültürel, yapısal ve psikolojik dinamikleri ortaya koymaktadır. Böylece değerler sosyolojisi, aile sosyolojisi ve kuşak çalışmaları alanlarına kuramsal ve uygulamalı katkı sunmaktadır. Bu yönüyle araştırma, ebeveynlik ve değer aktarımı süreçlerinin çok boyutlu yapısını anlamaya yönelik önemli bir katkı sunmaktadır. Aynı zamanda politika yapıcılar, eğitimciler, psikolojik danışmanlar ve sosyal hizmet uzmanları için de sahadan beslenen güçlü verilerle aile odaklı sosyal müdahale programlarının geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Sosyolojide karma yöntem (mixed methods), nicel (sayısal) ve nitel (niteliksel) araştırma yöntemlerinin birlikte ve sistematik biçimde kullanıldığı bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntem, toplumsal olguları daha kapsamlı ve derinlemesine anlamak amacıyla her iki yöntemin güçlü yönlerinden yararlanmayı hedeflemektedir. Çalışmada anket yönteminde hem kapalı hem de açık uçlu sorular yöneltilerek veriler toplanmıştır.

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimleyici ve ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Nicel araştırma, bir örneklem üstünde yapılan çalışmaları asıl kesime genellemek amacı ile yapılan ne miktarda ve ne kadar gibi soruları yanıtlamaya yönelik araştırmalardır (İslamoğlu ve Alınışık, 2016). Bu çerçevede bu araştırmada bireylerin çocuk yetiştirme tutumları, değer anlayışları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler incelenecektir. Aynı zamanda bu değişkenlerin demografik bilgilere göre değişip değişmediği de incelenecektir. Yapılan çalışmadan elde edilen bulgular analiz edilmek üzere IBM SPSS programına aktarılmıştır. Ayrıca bu araştırmada nitel verilerin analizi için Maxqda programı kullanılmıştır. Maxqda ise özellikle nitel araştırma verilerini kodlama, kategorilere ayırma, temaları bulma ve yorumlama amacıyla kullanılan, görsel ve istatistiksel analiz imkânları sunan bir programdır.

2.4.1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada 18-29 yaş arası genç üniversite öğrencileri, 30-49 yaş arası orta yaş ebeveynler, 50 yaş ve üzeri ebeveynler ile anket çalışması 332 kişiye ulaşılarak yapılmıştır. Çalışmada Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği, Schwartz Değer Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Aile Bilgi Formu kullanılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların ideal çocuk ve ideal ebeveyn anlayışları detaylı şekilde sorulmuştur.

Aile Bilgi Formu, ebeveynler ve çocuklar ile ilgili sosyodemografik bilgileri elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Formda ankete katılan bireylerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, iş ve ekonomik durum gibi demografik bilgileri içeren sorular bulunmaktadır.

Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğinde ebeveyn tutumlarını demokratik tarz, otoriter tarz, izin verici-şımartan tarz ve izin verici-ihmalkâr tarz olarak dört alt boyutta incelemek üzere 65 madde oluşturulmuştur. Temel olarak ise geçerliği ispatlanan 25 madde temel alınmıştır. Ölçekte yer alan her maddenin karşısında “Uygun Buluyorum”, “Kararsızım” ve “Uygun Bulmuyorum” şeklinde yanıt seçenekleri sunulmuştur. Ebeveyn Tutum Ölçeği ise demokratik tarz, otoriter tarz, izin verici-şımartan tarz ve izin verici-ihmalkâr tarz olan dört alt boyutu incelemek için 46 maddeden oluşmaktadır.

Schwartz’a göre temel değerler bireylerin ve toplumların yaşamına yol veren ilkelerdir. Bu sebeple “Schwartz Değer Ölçeği” maneviyat, hazcılık, güç, başarı, uyum, geleneksellik, yardımseverlik, özerklik, hümanizm, yenilikçilik, güvenlik olmak üzere 11 kategoride toplanan değerlerden oluşmaktadır. Ölçekte değerlerin önemli veya önemsiz oluşuna göre 7 boşluk bulunmakta, katılımcı kendine uygun alanı işaretlemektedir.

Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyine ve ekonomik duruma göre değerlerin nasıl değiştiği ölçülmüştür. Bununla birlikte bu değişimin çocuk yetiştirme stilleri ve ideal çocuk-ideal ebeveyn anlayışlarını nasıl farklılaştığı incelenmiştir.

2.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Türk toplumunda geleneksel yapıdan modern yapıya geçiş süreciyle değerler ve çocuk yetiştirme stilleri değişmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin “İdeal çocuk nasıl olmalıdır” anlayışı ve çocukların “İdeal ebeveyn nasıl olmalıdır” anlayışı da değişmiştir. Bu sebeple kuşaklar arası farklılıklar, Shalom S. Schwartz’ın değer sınıflandırmaları, Eleanor Maccoby ve John Martin’in çocuk yetiştirme stilleri sınıflandırması, ideal ebeveyn ve ideal çocuk kavramları gündeme gelmektedir.

Bu çalışmada birbirleriyle aralarında kuşak farkı olan ebeveyn veya çocuk vasfına sahip bireylerin sahip oldukları değer farklılıkları, çocuk yetiştirme stilleri farklılıkları ve ideal ebeveyn-ideal çocuk anlayışları araştırılacaktır. Bu çalışmada zamanın kısıtlı olmasından ve katılımcılara ulaşamamasından dolayı 332 gönüllü katılımcı ile anket görüşmesi yapılmıştır. Bu minvalde 30-49 yaş arası orta yaş ebeveynler, 50 yaş ve üzeri ebeveynler ve Konya’da yaşayan 18-29 yaş arası genç üniversite öğrencileri ile anket çalışması yapılmıştır. 50 yaş ve üzeri katılımcıların sayılarının az olması araştırmanın kısıtlılıklarındandır.

2.6. Araştırma Problemi

Araştırmanın problemini “Kuşaklar Arası Değer Farklılıkları ve Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından ‘İdeal Ebeveyn-İdeal Çocuk’” oluşturmaktadır. Bu sebeple araştırmanın genel amacı çerçevesinde, şu sorulara cevaplar aranmıştır:

- Ebeveynlerin ideal çocuk beklentisi nedir?
- Çocukların ideal ebeveyn beklentisi nedir?
- Ebeveynlerin ideal çocuk anlayışı çocuk yetiştirme stillerini etkilemiş midir?
- Katılımcıların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumuna göre beklentileri değişmekte midir?
- Yaş, cinsiyet, ekonomik durum, eğitim düzeyi, medeni durum ve çocuk sahibi olma değişkenlerine göre değerler arasında ilişki var mıdır?
- Yaş, cinsiyet, ekonomik durum, eğitim düzeyi, medeni durum ve çocuk sahibi olma değişkenlerine göre ebeveyn tutumları arasında ilişki var mıdır?
- Kuşaklar arası değer farklılıkları ile çocuk yetiştirme stilleri arasında ilişki var mıdır?
- Kuşaklar arası değer farklılıkları ile ideal çocuk ve ideal ebeveyn anlayışları arasında ilişki var mıdır?
- Yaş değişkenlerine göre ideal ebeveyn ve ideal çocuk anlayışları arasında ilişki var mıdır?
- Çocuk yetiştirme stilleri ile ideal çocuk ve ideal ebeveyn anlayışları arasında ilişki var mıdır?

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Değer Tanımlaması

Değer; olayları, durumları ve kişileri değerlendirmede kullandığımız ölçütlerin tamamına verilen genel bir tanımlamadır (Avcı, 2007, s.3). Felsefede, öznenin; olguya belli amaçlar, duygular, ilgiler ve eylemler için nitelikler yüklemesi, olguya yüklediği anlam olarak tanımlanmaktadır (Cevizci, 2000, s.75). Toplumsal işleyişi, toplumsal düzen ve dayanışmayı sağlayan tüm unsurlar değer olarak nitelendirilebilir. Ayrıca bazı değerler diğerlerine göre daha baskın ve kalıcı olmaya eğilimlidir. Toplumsal kurallar, yasalar, gelenekler, ritüeller ve toplumsal değişme içinde hayatımızda olan tutumlar, pratikler, hassasiyetler ve verdiğimiz tüm tepkiler değerlerdir. Değerler sanıldığından daha karmaşıktır ve davranışlar her zaman değerleri yansıtmaz.

Değerler öncelikle ailede oluşmakta, sonra insan toplumsal hayata dâhil olarak toplumsallaşma sürecinde toplumsal değerleri öğrenmekte ve içselleştirmektedir. Örneğin, bir ailenin birlikte seyrettikleri programa verdikleri ilk tepkiler ailenin verdiği değer eğitiminden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte insanlar toplumlarının kültürlerinin değerlerini de göz önünde bulundurarak eylemde bulunmaktadır. Toplumsal değerler çerçevesinde eylemde bulunma, bununla takdir görme veya toplumdan dışlanmadan çekinme için gerçekleşmektedir.

Değerler, bireylerin içinde yaşadıkları kültürün parçasıdır ve davranışları motive etmektedir. Davranışları nasıl motive ettiği, hedeflerin oluşmasına nasıl yön verdiği sosyolojik değer çalışmaları ile mümkündür (Wuthnow, 2008, s.339-341). Aslında değer kavramı anlamını felsefeden almıştır. Alman metafizikçi Wilhelm Windelband felsefeyi değer merkezli tanımlamakta ve tarihsel süreçlerin anlamlandırılmasında değer vurgusu yapmaktadır. Friedrich Nietzsche de değeri önemli bulmuş ve değeri yaratanın insan olduğunu söylemiştir. İnsanın; kendini, hayatı, dünyayı anlamlandırma çabasında değerleri ön plandadır. Değer konusu felsefe tarihi boyunca Sokrates'te, Platon'un diyaloglarında ve Aristo'nun birçok çalışmasında öznelci ve nesnelci biçimleri ile sınıflandırılmıştır. Buna göre değerler (Özensel, 2003, s.218);

- Hazcı değerler: olumlu haz, olumsuz acı
- Bilgi değerleri: olumlu doğru, olumsuz yanlış

- Ahlaki değerler: olumlu iyi, olumsuz kötü
- Estetik değerler: olumlu güzel, olumsuz çirkin
- Dinsel değerler: olumlu sevap, olumsuz günah.

Değerlerle ilgili birçok farklı tanımlama olsa da değerleri oluşturan insandır ve değerler; duygu, düşünce ve davranışlara rehberlik eder. Çocukken yaptığımız bir davranışın sonucunda karşılaştığımız tepkiler bize o davranışın doğru veya yanlış olduğuna dair bilgi verir. Böylece bazı davranışları doğru olarak ödüllendiririz, bazılarını da ödüllendirmeyiz. Doğuştan sahip olmadığımız bu bilgileri yaşam boyu ediniriz. Ayrıca yaşam sürecimizde hatta tarih boyunca değer tanımlamalarımız değişir ve yeniden üretilir. Yaşam deneyimlerimiz bunları kendiliğinden akışı içerisinde gösterir. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki ahlaki davranış ile değer kavramı birbirinden ayrılmaktadır. Ahlaki davranış, bireyin isteği ile gerçekleşen ahlak kurallarına uygun her davranıştır. Değer ise kültüre ve topluma anlamını veren ölçütler olarak tanımlanır fakat her zaman ahlaki olmayabilir (Kaymakcan ve Meydan, 2014, s.21-24).

İnsanın eylemleri, tutumları ve düşüncelerinin temelinde içine doğduğu kültür ve bu kültürü edinme biçimi yer almaktadır. Bu sebepten bireylerin birbirleriyle etkileşimlerinde devraldığı tutum ve roller genellikle benzerdir. Diğer bir ifadeyle bunlar kurumsallaşmış böylece kültürel geleneğe ve değer alanına dâhil edilmiştir. Anton C. Zijderveld, değer alanı tanımlamalarına ithafen “insanlar genel olarak düşündüklerinden daha az orijinaldir” der. Kurumların gelecek kuşaklara aktarılması örf veya gelenek olarak adlandırılmaktadır. Kurumlar nesnel ve zorlayıcı olmasına rağmen onlara göre davranan insanlar olmaksızın kurumların hiçbir mahiyeti ve devamlılığı yoktur. Kurumsallaşma bir nesnelleştirme sürecidir bunun için eylemi devam ettirecek insan ve zaman gereklidir (Zijderveld, 2013, s.51-53). Burada artık eylem kişiden bağımsız hâle gelmekte ve nesnelleşmektedir. Evlilik de böyle bir kurumsallaşma sürecini içerir. Nasıl, ne zaman, kimler tarafından bulunduğu bilinmez. Ancak yıllar içerisinde hemen hemen tüm kültürlerde kurumsal kültürü oluşturan unsurların başında gelmektedir.

Kurumsallaşmanın devam eden bir süreç olması nedeniyle toplumsal değişme de burada önemlidir. “Değişme, belirli bir dönem içinde, toplumsal ve doğal yaşam ile insan tutum ve davranışlarında gerçekleşen farklılaşmayı ifade eden bir kavramdır.” Toplumsal değişme, kurumsallaşmanın süregelen boyutunu beslemektedir. Böylece sosyal değerler

değişmekte, yeniden üretilmekte ve yeni ihtiyaçlara göre düzenlenmektedir. Toplumsal değişmeyi; demografik değişimler, doğal faktörler, coğrafi değişimler, kültürel faktörler ve teknolojik unsurlar gibi birçok faktör etkilemektedir (Atıla Demir, 2020, s.6).

Sosyologlar, toplumsal değişmeler yaşansa da değerlerin hâlen insan davranışlarının yönünü belirlemede ve bu davranışların organizasyonuna olan etkisini fark etmişlerdir. Bu nedenle değerlerin davranışlara olan rehberliği göz önüne alınmıştır (Kongar, 1985, s.75). Sosyoloji ve değer konusu belki de en fazla Max Weber tarafından çeşitli yönleri ile incelenmiştir. Weber'e göre, sosyolojiden bağımsız değer anlayışı ise bir yanılsamadır. Değerden bağımsız bir sosyoloji mümkün değildir ancak bununla beraber herhangi bir kişisel değer bilimsel araştırmalara etki etmesine müsaade edilmemelidir (Atıla Demir, 2020, s.27). Toplumsal ilişkiler ve sosyal değişme, sosyoloji biliminin temel çalışma alanıdır. Hem toplumsal ilişkileri açıklayabilmek hem de sosyal değişimin hızı ve yönü ile inceleyebilmek için toplumsal değerlere odaklanmak gerekir. Tüm bu tanımlamalar toplumsal değerlerin değişimini ve bu süreçteki faktörlerin önemini açıklamaya yöneliktir. Bu nedenle değer araştırmaları toplumsal değişmeden bağımsız değildir.

Değerin farklı tanımları, özellikleri, işlevleri ve amaçları olduğu bu sebepten farklı içeriklere de sahip olabileceği gözlenmektedir. Bundan dolayı farklı toplumlarda değerler işlevleri, amaçları, özellikleriyle yönelimlere göre önceliklere sahiptir. Bireylerin ve toplumun düşünce, duygu, davranış ve inançlarında değer yönelimlerinin etkisi vardır. Değer yönelimleri arzu, istek ve tercih gibi farklı değişkenlerden etkilenmektedir. Schwartz ve Bilsky (1990) değerlerin farklı içeriklere sahip olmasını, bireylerin ya da grupların farklı değerleri temsil etmesiyle açıklamaktadır. Bu sebeple sosyal bilim araştırmacıları değer yönelimlerini belirlemek için farklı toplumlarda tarama yöntemiyle araştırmalar yapmıştır. 1950-1960 yılları arasında tarama yöntemiyle yapılan araştırmalar genellikle gençlerin değer yönelimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Böylece bu dönemlerden itibaren değer yönelimlerinin tespit edilmesine yönelik çeşitli ölçekler geliştirilmiş ve kullanılmıştır (Bacanlı, 2002). Bu ölçekler hazırlanırken çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan farklı değer sınıflamaları temel alınmıştır.

3.2. Değer Sınıflandırması

Değerler üzerinde yapılan çalışmaların etkililiği için birçok sınıflandırma yapılmıştır. Değerler sınıflandırılırken kültür etkisi, toplumsal ihtiyaçlar ve bireysel farklılıklara göre çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. İlk genel sınıflandırmada değerler kapsamına ve işleyişine göre sınıflandırılmaktadır. Kapsamına göre değerler; evrensel değerler, toplumsal değerler ve bireysel değerler olarak sınıflandırılmaktadır.

Evrensel değerler, tüm dünyada ortak kabul gören değerlerdir. Bu değerler insanların dil, din, ırk ayrımı gözetmeksizin aynı amaçlar için yaşam sürmesini sağlayan değerlerdir. Yaşama hakkı, çocuk hakları, insan hakları ortak mücadele alanlarındandır. Evrensel “iyi” ve evrensel “kötü” davranışlar kültürler arası ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesinde büyük önem taşımaktadır. Örnek vermek gerekirse tüm dünyada insanın canına kastetmek kötü bir davranıştır ve bu cezalandırılmaktadır. Bununla birlikte toplumsal farklılıklara rağmen ortak semboller de bulunmaktadır. Örneğin, alyans (evlilik yüzüğü) kültürler için benzer anlamlar taşımakta veya ülkeler için bayrakları kutsal sayılmaktadır. Toplumsal (kültürel) değerler, aynı kültüre sahip kişilerin birbirlerini anlamalarını ve neyi neden yaptıklarını açıklayabilmelerini sağlayan değerlerdir (Atıla Demir, 2020, s.9-10). Kültürlere özgü birçok davranış başka kültürler için hiç anlam taşımazlar da bulunduğu toplum için çok belirleyici olabilmektedir. Bireysel değerlerin oluşmasında ise değerlerin aktarılma sürecindeki tüm bireysel hassasiyetler ve kişisel deneyimler belirleyicidir. Örneğin evrensel güzellik tanımlaması bulunmakla birlikte bireyin güzellik anlayışı bundan tamamen farklı olabilmektedir. Ayrıca toplumsal bir değer olan el öpme davranışını birey uygulayamayabilir. Sonuç olarak kişinin eylemlerini veya bir duruma yönelik tutumunu birçok değer ve etkileşim ağı kompleks bir şekilde etkilemektedir.

Bir diğer değer sınıflandırması ise değerlerin işleyişine göre; asli değer, faydacı değer, nesnelci değer ve öznelci değer olarak yapılmaktadır. Asli değer, bir şeyin kendisinden kaynaklanan değere verilen isimdir. Örneğin, “insan olma” herhangi bir durumdan, şarttan bağımsız olarak bir değerdir. Faydacı(araçsal) değerde ise bir şey istenilen sonuçları ortaya koymada ne kadar işlevselse o kadar değerlidir. Bir şeyin faydası olduğunda değerli görüldüğü tanımlamadır. Nesnelci değer, kişiden kişiye ve kültürden kültüre değişmeyen değerlerdir. Örneğin, iyilik ve doğruluk tüm dünyada bir değer olarak

görülmektedir. Öznelci değer, kişiden kişiye veya kültürden kültüre değişen değerlerdir (Atila Demir, 2020, s.11)

Değer sınıflandırmaları da sınıflandırma yapan araştırmacıların kültürlerinden etkilense de sınıflandırmalarda ortak olan bölümler de bulunmaktadır. Gordon W. Allport ve Philip E. Vernon (1931), çalışmalarında değerleri; bilimsel, ekonomik, siyasî, sosyal ve dinî olarak beşe ayırmıştır. Nelson'a göre değerler; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üç gruba ayrılmıştır; Spranger yaptığı sınıflandırmada değerleri altı grupta toplamıştır; Rokeach değerleri amaç değerler ve araç değerler olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır; Schwartz ise değerleri on farklı grubu ayırmıştır (akt. Yazıcı, 2006, s.501-502).

Gordon W. Allport ve Philip E. Vernon (1931), çalışmalarında değerleri; bilimsel, ekonomik, siyasî, sosyal ve dinî olmak üzere kategorize etmişlerdir. Değer tanımlarında değerlerle bağlantısı en sık vurgulanan kavramlar ise inançlar, eğilimler, normatif standartlar ve amaçlardır (Mehmedoğlu, 2006). Değerlerin kategorize edilmesi değerlerin nasıl ve nerede edinildiğiyle ilgilidir. Değerlerin edinilmesi eğitim süreçlerinde, sosyal çevrede, akran gruplarında ve aile ortamında gerçekleşmektedir (Balay ve Kaya, 2014).

Nelson değerleri; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üç başlıkta incelemiştir. Nelson'un değerler sınıflandırmasında bireyden toplumsal değere doğru bir yol izlenmektedir. Bu sebeple sınıflaması sırasıyla bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler şeklindedir (Gündoğdu, 2022);

- Bireysel Değerler: yapılan seçimler, satın alınan ürünler, hobiler, kişisel tercihler (Michaelis, 1988).
- Grup Değerleri: dâhil olunan grupların dini, politik veya paylaşılan diğer değerleri (Naylor & Diem, 1987).
- Sosyal Değerler: adalet, eşitlik, farklılık, saygı gibi bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesini sağlayan değerlerdir (Michaelis, 1988)

Spranger'a göre değerler altı grupta toplanmıştır. Bunlar: bilimsel değerler, dini değerler, ekonomik değerler, estetik değerler, politik değerler ve sosyal değerlerdir (Güngör, 2000).

- Bilimsel Değer: Bilimsel değere sahip insanlar bilgiye, gerçeğe, muhakemeye, eleştirel düşünceye önem veren akılcı, deneysel ve entelektüel kişilerdir.
- Dini Değer: Dini değere sahip kişiler evreni bütün olarak görmekte ve kendisini bütünlüğe bağlamaktadır. Hayatlarını dini değerlerle idame ettirmektedirler.
- Ekonomik Değer: Ekonomik değere sahip kişiler pratik ve yararlı olana önem vermektedir. Hayatta ekonomiyi önemli görmektedirler.
- Estetik Değer: Estetik değere sahip bireyler uyum ve simetriye önem vermektedir. Toplum için sanatın gerekli olduğunu düşünürler.
- Politik Değer: Politik değere sahip kişiler için kuvvet, etki, kişisel güç ve şöhret her şeyin üstündedir.
- Sosyal Değer: Sosyal değere sahip bireyler için insan sevgisi ön plandadır. Diğerlerini seven, bencil olmayan, kibar, anlayışlı, nazik insanlardır.

Rokeach ise değerleri amaç ve araç değerler olarak ikiye ayırmaktadır. Amaç değerlerin ifade şekli entelektüellik, dürüstlük gibi sıfatlar; araç değerlerin ifade şekli ise entelektüel, dürüst gibi isimlerdir. Amaç değerler, bireyin hayatına yön vermektedir. Araç değerler ise amaç değerlere ulaşmak için benimsenen davranış biçimleridir. Rokeach değerlerin bir sistem içinde olduğunu ve öznel yapıda olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte değerler kültür etkisiyle oluşmuştur ve bireyler farklı oranlarda değerlere sahiptir. Rokeach bu görüşleriyle değer sınıflandırmasını 1973 yılında yapmıştır (Bilgin, 1995, s.84);

- Amaç Değerler: Aile güvenliği, barış içinde dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, gerçek dostluk, özgürlük, rahat yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk.
- Araç Değerler: Bağımsız olma, affedici olma, cesur, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol edebilen, kibar, kendine hâkim olan, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma.

Shalom S. Schwartz ve Wolfgang Bilsky (1990) “Toward a Theory Of The Universal Content and Structure Of Values: Extensions and Cross Cultural Replications” adlı çalışmalarında ise güç, başarı, yenilikçilik, özerklik, hümanizm, yardımseverlik, geleneksellik, uyumluluk, güvenlik, hazcılık olmak üzere on değer şeklinde sınıflandırma

yapmıştır. Bu değerlerin bütün kültürel gruplarda ortaya çıktığını savunmuşlardır. Bu değerler; güç (sosyal statü ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olmak ya da üstünlük kurmak), başarı (yeterli bireysel başarı), yenilikçilik (heyecan duyma ve yenilik arayışı), özerklik (bağımsız düşünce ve davranış), hümanizm (hoşgörülü olma, insanların ve doğanın refahını gözetme), yardımseverlik (çevredeki kişilerin refahını gözetme ve koruma), geleneksellik (dinin ya da geleneksel kültürün gelenek ve göreneklerini kabul etme), uyumluluk (toplumsal kural ve beklentilere göre davranmak), güvenlik (toplumun ve bireyin huzuru), hazcılık (zevk ve duyguların kişisel doyumu) (Morsümbül, 2014).

Schwartz'ın değer sınıflandırması on farklı değer tipini kapsamaktadır. Tablonun ilk sütununda değer tiplerinin ne ifade ettikleri açıklanmıştır. İkinci sütunda ise ifade edilen değer tiplerinin hangi değerleri kapsadıkları açıklanmıştır. Bu sebeple ilk on madde değer tipi olarak ifade edilmekte, onların kapsadıkları da değerler olarak adlandırılmaktadır. Tabloda organizma, biyolojik organizma olarak bireylerin evrensel gereksinimlerini belirtmektedir. Etkileşim, uyumlu bir toplumsal etkileşimin evrensel nitelikteki ön şartlarını, grup ise grupların sorunsuz işlev göstermesi ve varlığını sürdürebilmesi için evrensel gereklilikleri ifade etmektedir (Dinçoğlu, 2019).

Tablo 1. Schwartz değer sınıflandırması

Açıklama	Değerler	Kaynaklar
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek)	Etkileşim Grup
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak)	Etkileşim Grup
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke, hazzıya yönelim	Zevk, hayattan tat almak	Organizma
Uyarılma (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak	Organizma
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (kendine saygısı olmak)	Organizma Etkileşim
Evrenselcilik (universalizm): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış	Grup Organizma

insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum)	
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat)	Organizma Etkileşim Grup
Geleneksellik (tradition): Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (dünyevi işlerden el ayak çekmek)	Grup
Uyma (conformity): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek	Etkileşim Grup
Güvenlik (security): Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)	Organizma Etkileşim Grup

Kaynak: (Schwartz'tan akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, s.61).

Bu değerler birbirleriyle döngüsel bir ilişki içindedir. Schwartz döngüsel değer yapısının evrensel olduğu varsayılmıştır. Değerler iki boyuta göre konumlandırılmaktadır (Bacanlı, 2017):

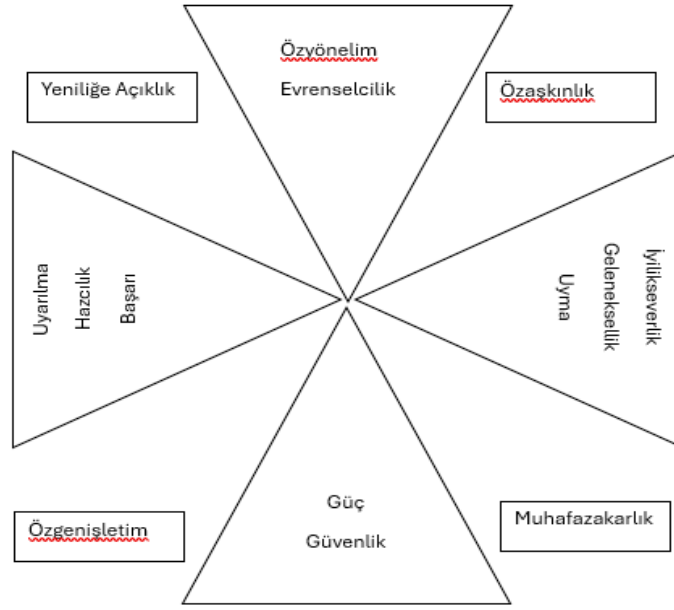
1) Özgenişletim (Kendini Geliştirme) – Özaşkınlık (Kendini Aşma)

- i. Kendini geliştirme; bireyin kendi hedefleri üzerine odaklanır
- ii. Kendini aşma; toplumun yararını gözetmeye odaklanır

2) Muhafazakarlık X Yeniliğe açıklık

- i. Muhafazakârlık; kendini denetleme ve değişime direnç gösterebilme
- ii. Yeniliğe açıklık; yeni deneyimlere açıklık, bağımsız hareket edebilme, düşünebilme, hissetme

Şekilde görüldüğü gibi, aralarında uyum olan değerler birbirine yakın, aralarında uyum olmayan değerler ise zıt yönlerde konumlandırılmıştır. Geleneksellik ve Uyma, birbirine çok yakın oldukları için tek dilimde gösterilmiştir:

Şekil 1: GÜDÜSEL DEĞER TİPİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN KURAMSAL MODELİ

Kaynak: Bacanlı (2017)

Bunlarla birlikte Schwartz değerleri bireysel ve toplumsal olmak üzere iki kategoriye de ayırmaktadır. Bireysel değerler, bireyin ilgi alanlarını ve özelliklerini nasıl ifade ettiğini düzenleyen değerlerdir. Bireysel değerler; başarı, güç, hazcılık, uyarılım ve özyönelim değerlerinden oluşmaktadır. Toplumsal değerler ise bireyin sosyal olarak başkalarıyla nasıl ilişki kurduğunu ve onları nasıl etkilediğini düzenleyen değerlerdir. Toplumsal değerler; güvenlik, uyma, geleneksellik, evrensellik ve iyilikseverlik değerlerinden oluşmaktadır (Doğan, 2018).

Tablo 2. Evrensel değer yapısının dinamik temelleri

		Kaygı Temelli Hedefler (Kayıp Hedeflerin Engellenmesi-Tehditlere Karşı Kendini Koruma)	Kaygı İçermeyen Hedefler (Kazanç Hedeflerinin Yükseltilmesi-Öz Gelişme ve Büyüme)
Birey Değerler	Odaklı	<u>Kendini Geliştirme</u> Başarı Güç	<u>Değişime/ Yeniliğe Açıklık</u> Hazcılık Uyarılım Özyönelim
Toplum Değerler	Odaklı	<u>Muhafazakarlık</u> Güvenlik Uyma Geleneksellik	<u>Kendini Aşma</u> Evrensellik İyilikseverlik

Kaynak: (Schwartz'tan akt. Doğan, 2018).

Bireylerin davranışlarının çoğu doğrudan veya dolaylı olarak değerler tarafından oluşturulduğu için birçok değer sınıflandırması yapılmıştır (Dilmaç, 2007). Değerler aynı zamanda kültürel özelliklerdir. Bu yönüyle değerler, bir toplumun kültürünü, diğer toplumların kültürlerinden ayırmaktadır. Değerler toplumlar arasında değişiklik gösterdiği gibi, bazı değerler ise bazı toplumlar tarafından ortak olarak da benimsenmektedir (Aydın, 2011). Bir toplumda değerlerin ifade edildiği ve simgelendiği temel mekanizmalar ise kişinin üstlendiği toplumsal roller olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç olarak değer, genellikle bir kişinin ya da toplumun, doğru, önemli veya değerli kabul ettiği şeyleri ifade eder. Bu, bireylerin ya da grupların davranışlarını, tercihlerini ve dünyaya bakış açılarını şekillendiren bir kavramdır. Değerler, ahlaki ilkeler, kültürel normlar, dini inançlar, kişisel hedefler ve toplumsal beklentiler gibi bir dizi faktörden etkilenebilir. Örneğin, bir toplumun değerleri, adalet, eşitlik, özgürlük gibi kavramları içerebilir. Bir birey içinse değerler, dürüstlük, sadakat, başarı gibi kişisel tercihlerle şekillenebilir. Genel anlamda değer, bir şeyin sahip olduğu ya da taşıdığı anlam ve öneme göre belirlenen bir kavramdır ve her birey veya toplum farklı değerleri ön planda tutabilir. Değerlerin bir diğer önemli boyutu da onları korumak, yaşatmak ya da aktarmak amacıyla yapılan çabalar olabilir. Bireyler ve toplumlar, kendi değerlerini yansıtan kararlar alır, toplumsal ilişkilerini düzenler ve dünyayı anlamaya çalışırken bu değerleri bir rehber olarak kullanırlar. Bu noktada değerlerin daha iyi anlaşılabilmesi için genel işlevlerinin de vurgulanması gerekmektedir.

3.3. Değerlerin İşlevleri

Değerler olmadan toplumdan bahsedemeyiz. Toplumlara oluşturan bireylerin birbirlerini anlamalarını sağlayan en temel unsur ortak kültür ve değerlerdir. Değerler sadece insanları eylemlere yönelten duygu ve durumların ötesinde bizatihi bu davranış ve eylemlerin de tamamıdır. Bu nedenle sadece düşünsel-duygusal veya sadece davranışsal boyut değerlerin açıklanmasında yeterli değildir. Her ikisinin toplamı ve daha ötesidir.

Değerlerin birçok işlevi vardır ki bunların başında toplumsal dayanışmayı sağlama işlevi gelmektedir. Böylece ortak değerler sadece aynı toplumlarda değil tüm dünyada insanların ortak dil oluşturmasını sağlayarak dayanışmayı ve bütünleşmeyi sağlamaktadır. Toplumsal dayanışmanın biçimi, amaçlara ve ortak alanlara bağlı olarak

farklılaşmaktadır. Diğer bir önemli işlev ise toplumsal kontrolü sağlama işlevidir. Toplumsal kontrol ve toplumsal dayanışma birbiriyle ilişkilidir. Kontrol ve dayanışmadan herhangi birinin olmaması diğerinin de etkisini azaltmaktadır. Değerler, örfler, gelenekler ve kısaca normlar toplumsal kontrolü sağlamanın araçlarıdır. Böylece toplumsal kontrolü sağlayan araçlar, bireyleri toplumsal olarak doğru tanımlanmış durumlara uymaya zorlamakta ve aksi durumlarda bazı yatırımlar devreye girmektedir. Değerler bu noktada normlar ile ilişkili olarak toplumda onaylanmayan davranışları sınırlandırmaktadır. Bu sebeple toplumsal değerler ve normlar ilişkisine odaklanmak gerekmektedir (Özensel, 2003).

Norm, insanların karşılıklı ilişkilerinde nasıl davranmaları gerektiğini belirleyen, olanla değil daha çok olması gerekenle ilgilenen, yaptırım gücüne sahip kurallar bütünüdür. Normlar kişilerin davranışlarını hem tanımlar hem de sınırlandırır (Avcı, 2007, s.37). Normlar yol gösterici olması nedeni ile toplumun kültürünü belirleyen en temel öğelerden biridir. Normlar yazılı (formel) ve yazısız (informel) olmak üzere ikiye ayrılır. Formel normlar, hukuk kurallarıdır ve bunlara uyulmadığında kişi yaptırımla karşılaşır. Informel normlar ise yazılı veya sözlü ifade edilmeyen bireyi sınırlandıran davranış kalıplarıdır.

Birey yaşamı boyunca formel ve informel normlara uymak durumundadır. Çünkü normlara uygun olmayan davranışlar yaptırım gücü olan kurallar sistemi içerisinde cezalandırılır. Oskay'a (1990, s.46) göre birey, toplumsal yaşamı oluştururken toplum da bireyin yaşamını oluşturur. Bu nedenle toplumsal yapıyı oluşturan karşılıklı ilişkiler hem kurumları hem de kişilerin tercih ve ilişkilerini etkiler. Bireysel olarak yaptığımızı düşündüğümüz seçimlerin temelinde toplumsal aktarımlar ve kaygılar vardır. Örneğin; kişisel bir seçim olarak görülen eş seçiminde dahi bireyler yaşadığı toplumun beklentilerine uygun hareket eder. Normlar bireylerin toplumla barışık bir yaşam sürmelerinde, toplumsal rollerini seçmelerinde, sosyalleşme biçimlerinde ve hatta gelecek beklentilerinde etkilidir. Normlar, değerlere uymada önemli bir yaptırım aracıdır (Avcı, 2007, s.37). Bunun yanı sıra değer; niteliği, toplum için önem seviyesi, birey için önem seviyesi, bireysel öncelikler ve deneyimler değere uyma davranışını etkilemektedir. Değerler, kişilerin rollerini seçmelerine ve bu rolleri gerçekleştirmelerine etki eder. Bireylerin doğumdan ölüme kadar toplumsal yaşamda sahip oldukları roller çok çeşitlidir. Birey rollerini kendi seçiyormuş gibi görünse de içinde yaşadığı toplumun yargıları ve beklentilerinin etkisi inkâr edilemez.

Değerler toplumdaki ideal düşünce ve davranış yollarını tanımlamakta, toplumsal olarak kabul edilebilir veya edilemez davranışların çerçevesini çizmektedir. Böylece değerler, toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin yanı sıra yarışmanın da tabakalaşmanın da kaynağı sayılmaktadır. Toplumsal alanda değerler bazı araçlarla sosyal dayanışmayı sağlarken diğer yandan toplumsal ayrılmaya da sebep olmaktadır. Ayrıca değerler, toplumda bazı kategorileri de tanımlayarak toplumsal tabakalaşmayla birlikte sosyal sınıfları da üretmektedir. Bununla birlikte sosyal çatışmalar da değerler ile ilişkilidir. Bazı değerler sosyal çatışmalara yol açmaktadır, misal vermek gerekirse kuşaklar arası çatışmaların temelinde değerler vardır. Bunun gibi değer merkezli çatışma biçimleri oldukça fazladır (Atila Demir, 2020, s.14-16). Değerlerin toplumda dayanışma veya çatışma oluşturma işlevleri ise bireylerin değerleri edinme biçimleriyle ilişkilidir.

Bireyler yaşamının her alanında her biçimde değerlerini edinir ve onları dönüştürür. Değerleri edinme yolları ise içsel ve dışsal faktörlerle ilgilidir. Dışsal faktörlerden olan başkaları tarafından değerlendirilme, bireyin kontrol edemeyeceği koşul ve ortamlarla ilişkilidir. İçsel faktörler ise sosyal değer kaynaklarıdır. Birey, doğduğu andan itibaren iletişim kurmaya ve sevilmeye muhtaçtır. Bu sebepten toplumsal yaşamda bireylerin gösterdiği uyumun arka planında sevmek sevilme ve kabul görme ihtiyacı vardır. İnsanların sevilme ve kabul görmek için uyum sağlaması sosyal kurallara bağlı etki ve bilgiye dayalı etki olarak iki şekilde adlandırılmaktadır. Sosyal kurallara bağlı etki, bireylerin ödül almak veya cezadan kaçmak için tutum ve davranışlarını değiştirmesidir. Bilgiye dayalı etki, bireylerin doğru bilgi elde edebilmesi için bir kişiye veya gruba uymasındır. Burada bilgisine güvenilen kişi veya grubun yeterliliği ve toplumsal güven düzeyi önemlidir (Tayfur, 2012, s.134). İçsel ve dışsal faktörlerle edinilen değerlerle topluma uyum sağlama ihtiyacı psikolog ve sosyologların temel çalışma konularındandır.

Sosyal psikologlar, insanın ilişki kurma ihtiyacının nedenlerini şu şekilde tanımlar; bağlanma ihtiyacının doyurulması, sosyal bütünleşme ihtiyacı, bireyin onaylanma ihtiyacı, sevmek sevilme ihtiyacı, yönlendirilme ihtiyacı, gözetme-gözetilme ihtiyacı (Avcı, 2007, s.25). Tüm bu ihtiyaçlar, yaşam boyu vardır. Birey bu ihtiyaçlar ile ilişkili olarak eyleme geçer. Bireyin ihtiyaçlarının derecesi, istekleri, bireysel deneyimleri, değerleri iç içedir.

Bireyin toplumla nasıl bütünleştirdiği ise sosyologların başlıca sorusudur. Comte, toplumsal bütünlüğün temel kurumlar aracılığıyla sağlandığını belirtir. Comte, en temel toplumsal birim olarak aileyi görmektedir. Aile, tüm diğer insan birimlerinin prototipidir. Kültürün depolandığı kurumlardan birisi de dildir. İnsanlar ortak bir dil ile dayanışma ve fikir birliğine ulaşır. Diğer kurum ise birleştirici bir güç ve toplumsal düzenin kökeni olarak görülen dindir. Ve son olarak iş bölümü, hem bireysel beceri ve kapasiteyi geliştirir, hem de başkalarına bağıllık fikrini yaratarak toplumsal dayanışmaya katkıda bulunur. Durkheim ise her toplumda kendine özgü şekilde toplumsal bütünleşmenin nasıl var olduğunu incelemiştir. Toplumdaki bireylerin kendini bir bütünün parçası olarak nasıl gördüklerine odaklanmıştır. Durkheim'a göre geleneksel toplumlarda benzerliklerden oluşan mekanik dayanışma, modern toplumlarda ise bireylerin farklı görev ve sorumluluklarının olduğu organik dayanışma hakimdir. Durkheim'ın bu analizini Tonnie's, cemaat-cemiyet ayrımı ile Miner ise köy-şehir ayrımı olarak adlandırmıştır (Kongar, 1985).

Genel olarak işlevselciler, toplumsal düzenin kurulması ve sürdürülmesinde işlevlere odaklanmaktadır. Bu sebeple de ortak değerlerin oluşumunda ve toplumsal bütünlüğün sağlanmasında değerleri kullanmaktadırlar. İşlevselci bakış açısına göre değerlerin merkezi bir rolü vardır. Durkheim, özellikle ilkel toplumlarda dinin önemli etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Modern toplumlarda ise din yerine daha çok okul sistemi değerlerin iletilmesini sağlamaktadır (Wallace & Wolf, 2004, s.23).

İşlevselcilere göre genel olarak değerlerin aktarılmasında; genetik faktörler, sosyal faktörler ve aile etkilidir. Kültürel, sosyal ve ekonomik sermaye değerleri edinme sürecinde etkilidir. Genetik faktörler, kalıtsal olarak sahip olunan ve yaşam deneyimlerini etkileyen başlıca unsurlardır. Sosyal faktörler ise içinde yaşanılan dönem, ortam, toplum ve koşullar kısaca tüm belirleyicileri içermektedir. İlk olarak içine doğulan sosyal ağlar, akrabalar, komşular ve hanenin mekânsal özellikleri değer aktarımında önemlidir. Yaşanılan mahallenin, semtin, okunan okulların ve sosyal medyanın kendine özgü özellikleri ve dili vardır. Bu dil değer aktarımında ve sosyal etkileşimlerde öne çıkar. Aile değer aktarımında da önemlidir. Bebeğin iletişim kurma ihtiyacı ve sonrasında doğru-yanlış öğrenimi ailede başlar ve devam eder. Bu sebeple aileyi inceleyen çalışmalarda toplumsal devamlılığın sürdürülmesinde ailenin konumu incelenmiştir (Canatan, 2011, s.38-40).

Değer aktarımında aileyi çalışan Parsons yapısal işlevselciliği vurgulamıştır. Yapısal işlevselci perspektifin özünde bütün-parça, grup-üye ilişkisi vardır. Toplumsal koşullar ve aktörlerin etkileşimi ön plandadır. Yapısal işlevselcilere göre aile üyeleri, ailenin ve toplumsal yapının sürekliliğini sağlamak için görevlere sahiptir. Ailenin toplumsal ve bireysel ihtiyaçları karşılamada temel fonksiyonları bulunur. Ailenin birincil işlevleri, başka kurumlara devredilemeyen biyolojik ve psikolojik işlevlerdir. İkincil işlevleri de dini, eğitim, ekonomik, siyasi ve boş zaman değerlendirme işlevidir. Sembolik etkileşimcilik kuramı ise genel olarak birey ve kendi dünyası arasındaki anlamlı karşılıklı ilişkiler üzerinde durmaktadır. Çünkü birey, dünyayı yüklediği anlamlar çerçevesinde algılamakta ve bu anlamlar da karşılıklı ilişkiler neticesinde oluşmaktadır. Buna göre aile de bilgi, değer, tutum ve rollerden oluşan sembolik etkileşimin belirlediği bir alandır (Canatan, 2011, s.41-43). Ailenin etkisiyle ebeveynlerin tutumları çocuğun değer kazanımında önemlidir. Bu noktada sağlıklı bir değer kazanımı süreci için aileler belli başlı adımlara dikkat etmelidir.

Kısaca, her toplumda değerler üzerinde genel bir konsensüs bulunmaktadır. Bireyler değerler ve ahlak çerçevesinde davranışlar sergilemektedir. Bu sebeple değerler ve ahlak hem sosyolojinin hem de psikolojinin ana konularından biridir. Erol Güngör'e (2000) göre bu genel kabule rağmen birbirleriyle çatışan birçok değere de rastlamak mümkündür. Değerler genel olarak toplumlarda bütünleyici bir etkiye sahiptir. Fakat değerler bazen sosyal problemlerin ve çatışmaların kaynağı da olabilmektedir. Bunun en önemli örneği ise kuşak çatışmalarıdır. Bir toplumda kuşak çatışmalarının yaşanma nedeni kuşakların farklı değerleri benimsemesidir (Özensel, 2004).

3.4. Kuşaklar Arası Farklılıklar

İnsanlar yaşadıkları dönemin ekonomik, sosyal, kültürel, politik özelliklerinden etkilenmektedir. Bu sebeple hemen hemen aynı dönemde yaşayan kişiler aralarında bir bağ olmamasına rağmen yaşadıkları dönemin etkisiyle benzer duygu, düşünce ve davranışa sahip olmaktadır. Aynı dönem şartlarında doğan ve yaşayan bireyler kuşak kavramı ile sınıflandırılmaktadır. Toplumsal olarak değişim ve dönüşümü sağladığı düşünülen olaylara göre ortalama 20-25 yılda bir kuşak değişimi yaşanmaktadır. Son çalışmalarda kuşaklar genellikle “geleneksel (sessiz) kuşak, bebek patlaması kuşağı, X kuşağı, Y kuşağı, Z kuşağı ve Alfa kuşağı” olarak tanımlanmaktadır. Nitekim kültür

değişimlerini konu alan kuşaklararasılığın temel olduğu çalışmalarda iç ve dış dinamiklerin yanı sıra değişimin içeriği, hızı, yönü ve şiddeti gibi farklı boyutlar da dikkate alınmaktadır. Böylelikle kuşaklar arası ayrımlar yapılmakta, önceki ile sonraki kuşaklar arasındaki etkileşimler ve çatışmalar daha belirgin hâle gelmektedir (Akduman ve Hatipoğlu, 2021). Kısaca kuşak sınıflandırmaları ise şu şekildedir:

- Geleneksel Kuşak/Sessiz Kuşak (1927-1945): İçinde olunan dönemin savaş ve ekonomik buhranlarıyla mücadele eden nesildir. Uyumlu, geleneksel ve sessiz olarak nitelendirilmektedir. Yapılan çalışmalarda genellikle bu kuşak hakkında çok fazla değerlendirme bulunmamaktadır.
- Bebek Patlaması/Patlama Kuşağı (1945-1964): İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerinin yavaş yavaş giderildiği dönemde doğan bu kuşak, toplumda sosyo-kültürel değişimlerin belirleyicisi konumundadır. Dünya nüfusunun çok hızlı artmaya başladığı dönemde yetişen bebek patlaması kuşağı günümüzde hâlen ülkelerin yönetiminde söz sahibi olan bir durumdadır. Üçüncü sanayi devrimi (elektronik kültür) öncesi olan bu neslin özellikleri; kuralcı, işkolik, takım çalışmasını önemseyen, rekabetçi, kanaatkâr, elektronik teknolojiden uzak olarak ifade edilmektedir (Kerstein, 2014).
- X kuşağı (1965-1979): Teknolojinin yeni yeni gelişmeye başladığı dönemdir. Teknolojiye uyum sağlamakta zorlanan ama merdaneli çamaşır makinaları, bantlı teyp, pikap, walkman, televizyon, video oyunları ve PC ile tanışan kullanmaya başlayan bir nesildir. Bununla birlikte zorluk ve yokluk dönemlerinden geçtiği için sabırlı, disiplinli, saygılı, çevreci, çalışkan, otoriteye sadık, toplumsal sorunlara duyarlı bir kuşaktır (Özdemir, 2019).
- Y kuşağı (1980-1999) için ebeveynleri ve akranları oldukça önemlidir. Y kuşağı ailelerine saygı duymakta onlarla vakit geçirmekten hoşlanmaktadır. Aileleri de bu kuşağı desteklemektedir. Buna ek olarak Y kuşağı yaşlılarının görüşlerine de önem vermektedir. Y kuşağı özellikleri; araştırmacı, bilgiye kolay ulaşabilen, eğitim seviyesi yüksek, farklı kültürlerle rahat iletişim kurabilen, sosyal, özgüvenli, özgürlüğüne düşkün, teknolojiyle iç içe, yaratıcı ve yenilikçi olarak ifade edilmektedir. İş yaşamlarında ise onlar için esneklik, hedef odaklılık, sosyal sorumluluk sahibi olmak ve değişimlere saygı en önemli değerleridir. Her

alandan fark yaratmaktan ve fark edilmekten hoşlanırlar, kariyer hedefleri vardır (Seymen, 2017, s.417).

- Z kuşağı (2000-2010) ise teknolojinin içine doğup büyüdüğü için internet kuşağı olarak tanımlanmaktadır. Teknolojiyle ilgili her alandan anlamakta ve bilgiye kolay erişmektedirler. Bu kadar donanıma ve erişilebilirliğe sahip olmalarının dezavantajı ise istediklerinin bir an önce gerçekleşmesini beklemeleridir. Z kuşağı genel olarak tatminsiz, sabırsız, gergin ve mutsuz bireylerdir. Bu kuşak sosyalliklerini daha ön planda tutmaktadır. İş yaşamında ise girişimci ve özgüvenli olmalarına rağmen ekip çalışmasına yatkın değildirler. Ayrıca yeni başladıkları çalışma yaşamından çabuk sıkılıp, kolay vazgeçmektedirler aynı iş yerinde süregelen bir kariyer hedefleri yoktur (Akduman ve Hatipoğlu, 2021).

Türk toplumu farklı dönemlerde hem sosyoekonomik hem kültürel dönüşümler yaşamıştır. Bu dönüşümler, farklı yaş gruplarını yalnızca biyolojik değil, sosyolojik olarak da birbirinden ayıran kuşak farklarını ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada 18-29, 30-49 ve 50 yaş üstü bireylerin ait oldukları kuşaklar çerçevesinde değer anlayışları aşağıdaki gibidir:

- 18-29 Yaş Grubu: Z kuşağı olarak tanımlanan gruptur. 2000’li yılların başlarında doğan bireyler; ekonomik kriz, dijital dönüşüm ve toplumsal değişimlerin yaşandığı dönemde büyümüşlerdir. İnternet, akıllı telefon ve sosyal medya ile doğrudan büyümüşlerdir. Bilgiye erişimleri çok hızlıdır. Bireysellik, kimlik, özgürlük ve kendini ifade etme önemli temalardır, geleneksel bağları zayıftır. İstikrarlı işten çok anlamlı iş, kişisel gelişim, esneklik ve girişimcilik önemlidir.
- 30-49 Yaş Grubu: Y kuşağı ve X kuşağı sonları olarak tanımlanmaktadır. Geçiş kuşağı olarak nitelendirilmektedir. Hem geleneksel hem modern değerlere sahip bireylerden oluşur. Analog ve dijital dünyayı birlikte deneyimlemiş, teknolojik geçiş dönemine tanıklık etmiş bireylerdir. Üniversiteleşmenin arttığı, beyaz yaka işlerin yaygınlaştığı, eğitimde ve işte yükseliş döneminde yetişmişlerdir. Toplumsal sorumluluk bilinci bu kuşakta artmıştır. Hem aile kurmuş hem de kariyer inşa etmeye çalışan bir kuşaktır.

- 50 Yaş Üstü Grubu: X kuşağının ilklerini ve Baby Boomer kuşağını içeren gruptur. Türkiye'nin sanayileşme, şehirleşme ve kitlesel eğitim döneminde yetişmiş modernleşmeye tanık olmuşlardır. Geleneksel değerlere daha bağlıdır. Devlet, aile, iş yeri gibi kurumlarla daha güçlü bağlara sahiptirler. Değer değişimlerine karşı daha eleştirel ve mesafelidirler. Teknolojiye sonradan uyum sağlamışlardır; kullanım düzeyleri çeşitlidir.

Kuşaklar arası farklılıklar belirgin olsa da bazı benzerlikler de mevcuttur. Nazmi Avcı'nın çalışmasına göre Y ve Z kuşağının evliliğe bakış açıları benzer özelliktedir. Aileye ve evliliğe saygı duyulmaktadır. Fakat bu konuda aile büyüklerinin istekleri ve eş seçimindeki rolleri azalmış, bireylerin kendi tercihleri ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte diğer nesillere göre Y ve Z kuşağı gençler, ekonomik bağımsızlığı evlilikten önceye koymuştur. Ekonomik yeterlilik kazanıldıktan sonra sürekli ve düzenli bir evlilik hayatı olması gerektiği düşünülmektedir (Avcı, 2007).

Y ve Z kuşağı değerlerine bakıldığında hem benzerlikler hem de farklılıklar mevcuttur. Bunun sebebi ise onları yetiştiren ebeveynlerin farklı yetiştirme stillerine sahip olmasıdır. Baumrind ebeveynlik stillerini demokratik dengeli, otoriter ve izin verici olmak üzere üçe ayırmıştır. Eleanor Maccoby ve John Martin ise çocuk yetiştirme stillerinin, kabul-ilgi ve talepkârlık-kontrol olmak üzere iki boyut açısından ele almıştır. Bu iki boyutun birbiriyle etkileşimi sonucunda demokratik tarz, otoriter tarz, izin verici-şımartan tarz ve izin verici-ihmkâr tarz olmak üzere dört tip çocuk yetiştirme stili oluşmuştur (Maccoby & Martin, 1983). Maccoby ve Martin'in (1983) önerdiği sınıflandırma temelinde Steinberg ve arkadaşlarının (1991) "Authoritative Parenting and Adolescent Adjustment Across Varied Ecological Niches" adlı çalışmaları da örnek alınarak Güngör ve Sümer (1999) tarafından "Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği" geliştirilmiştir.

3.5. Çocuk Yetiştirme Stilleri

Toplumun gelişmesini sağlayacak iyi ve nitelikli bireylerin yetişmesi, sadece eğitimcileri değil, tüm toplumu ilgilendirir. Kendisine ve insanlığa katkı sağlayacak değerlere sahip iyi bireyler yetiştirebilmek, öncelikle ailede başlayan ve sosyal çevreyle devam eden bir süreçtir. Aile, kişilerin ilk eğitimlerini aldıkları, toplumun temelini ve sürekliliğini sağlayan önemli bir sosyal kurumdur. Bu kurum içerisinde oluşan olumlu ya da olumsuz yöndeki iletişim şekilleri aile bireylerinin aile dışındaki hayatlarını da etkileyebilmektedir

(Yağbasan ve İmık, 2006). Bireyler öncelikle ailelerinde bilgi, değer, davranış kazanmakta daha sonra sosyal çevrelerinde farklı kazanımlar sağlamaktadır.

Yapılan çalışmalar çocuğun kişilik ve sosyal gelişimi için ebeveyn ile çocuk iletişiminin kalitesinin önemini vurgulamaktadır. Çünkü iletişimin kalitesi çocuğun yetişkinlik dönemi için de referans oluşturmaktadır. Ayrıca Atalay Yörükoğlu (1992), “Değişen Toplumda Aile ve Çocuk” çalışmasında bir toplumun yaşam biçiminin, o toplumdaki çocuk yetiştirme stillerini de belirlediğini ifade etmektedir. Fakat ebeveyn ile çocuk iletişimi her toplumda farklı yapıdadır. Çocuk yetiştirme stilleri de toplumdan topluma değişmekte, hatta o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar gösterebilmektedir (Gürler, 2005).

Çiğdem Kağıtçıbaşı’na (1985) göre ebeveyn tarafından çocuğa verilen değer ailenin işlerlik türünü yansıtmaktadır. Örneğin, çocuğa faydacı bir değer verilen ailede çocuğun katkısı yüksektir. Çocuğun sağladığı katkı hem aile ekonomisine yardım etme hem de ebeveyne yaşlılık güvencesi sağlama şeklindedir. Bu bağımlı ilişkiler örüntüsü dünyanın birçok ülkesinde yaygındır (Tezel Şahin ve Cevher, 2007). Ailenin çocuğa atfettiği değer dışında bir de çocukların ebeveynlere atfettiği değerler de mevcuttur. Derya Güngör ve Nebi Sümer tarafından yapılan “Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi” adlı çalışmada, ebeveynlerden sağlanan kabul (ilgi) ve sıkı denetim (kontrol) boyutları karşılaştırılmış; gençlerin annelerini, babalarından daha kabul edici-ilgili ve daha denetleyici-kontrolcü buldukları belirtilmiştir (Güngör ve Sümer, 1999).

Birçok uzman tarafından ebeveynlik türlerine yönelik farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu alandaki en belirgin sınıflamayı ise ABD’li klinik psikolog Diana Blumberg Baumrind yapmıştır. Baumrind 1960’lı yılların başından itibaren okul öncesi çocuklarının ev ortamlarını gözlemlemiştir. Elde ettiği verileri de laboratuvar ortamında gözlemlediği ebeveyn-çocuk ilişkisi ile birleştirmiştir. Baumrind temelde ebeveyn-çocuk ilişkisine odaklanmış ve dört ana gözlem alanı belirlemiştir. Bunlar ebeveyn kontrolü, ebeveyn desteği, ebeveynin çocuktan olgunluk beklentisi ve ebeveyn-çocuk iletişimindeki açıklıktır. Baumrind bu başlıklar altında gözlemlediği ebeveynliği üç ebeveynlik stili altında toplamıştır (Baumrind, 2005):

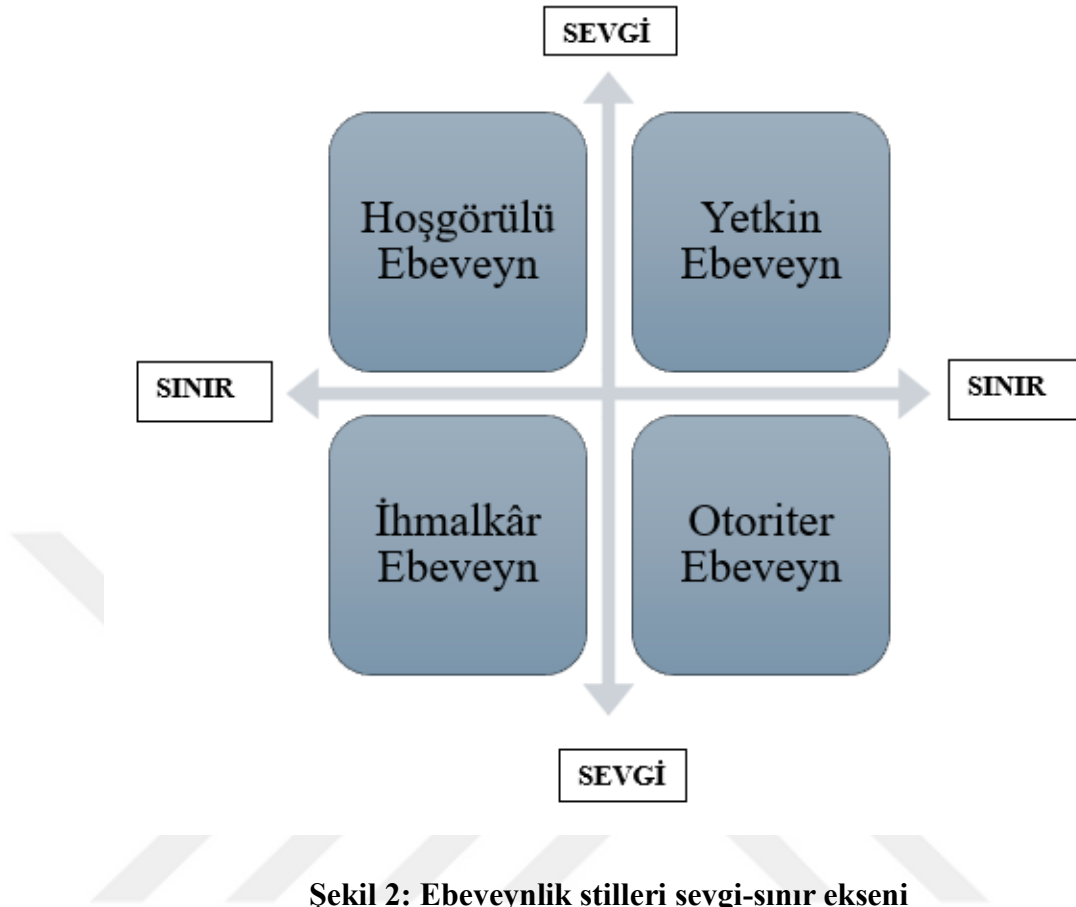
- Yetkin Ebeveynlik (Authoritative Parenting)

- Otoriter Ebeveynlik (Authoritarian Parenting)
- Aşırı İzin Verici Ebeveynlik (Permissive Parenting)

Baumrind ebeveynlik stilleri kategorizasyonu uzun yıllar bu şekilde kullanılmıştır. 1983 yılına gelindiğinde ise ABD Standford Üniversitesinden Eleanor Maccoby ve John Martin, Baumrind'in ilk teorisini genişletmişlerdir. Araştırmacılar ebeveynliği, kontrol (talep) ve yakınlık (ilgi) olmak üzere iki eksende değerlendirmiştir. Öncelikle Baumrind'in "izin verici ebeveynlik" sınıflandırmasını "hoşgörülü ebeveynlik" ve "ihmkâr ebeveynlik" olarak iki gruba ayırmışlardır. Bununla birlikte üç temel ebeveynlik stili sınıflandırması dördü olarak şekillenmiştir. Sonraki birçok araştırmada bu dört ebeveynlik stili yaygınca kullanılmıştır (Maccoby & Martin,1983):

- Yetkin Ebeveyn
- Otoriter Ebeveyn
- Hoşgörülü Ebeveyn
- İhmalkâr Ebeveyn

Klinik Psikolog Mehmet Teber yıllarca çocuklarla yaptığı çalışmalarda ebeveynliğin iki ana ekseninde toplandığını gözlemlediğini ifade etmiştir. Eksenlerden ilkinin "sevgi eksenini", diğerini de "sınır eksenini" olarak tanımlamıştır. Aslında bu iki eksen Maccoby ve Martin'in teorisi ile uyumludur. Onların kontrol (talep) eksenini sınır olarak, yakınlık (ilgi) eksenini ise sevgi olarak nitelendirmektedir. Ebeveynlik stilleri sevgi-sınır ekseninde görünümü aşağıdaki gibidir (Teber, 2023).

Şekil 2: Ebeveynlik stilleri sevgi-sınır eksen

Kaynak: Teber (2023)

3.5.1. Otoriter Ebeveyn

Otoriter ebeveynlik türünde, ebeveynler çocuklara çok ve katı sınırlar koyar. Bununla birlikte ebeveynler çocuklarına yeterli yakınlığı, sevgiyi ve ilgiyi göstermez. Sınırların katı ve çok olduğu ama sevginin pek görünür olmadığı bir ebeveynlik türüdür. Türkiye’de otoriter ebeveynlik stili günümüze nazaran daha çok geçmişte sıklıkla görülen bir ebeveynlik türüdür. Otoriter ebeveynlik olan evlerde çocuklar görünmez ve çocukların söz hakkı yoktur. Otoriter ebeveynler ile büyüyen çocuklar mizaç yapısına göre iki uca gidebilmektedir. İlk grup otoriter ebeveynliğe boyun eğen, itaatkâr, kabullenici, hakkını arayamayan, özgüveni eksik olarak büyüyen çocuklardır. İkinci grup ise otoriter ebeveynlikle mücadele eden ve başkaldıran çocuklardır. İkinci grup asi, başkaldıran, dayak yese de asla geri adım atmayan ve genelde öfke duygusuyla büyüyen çocuklardır (Baumrind, 1966).

3.5.2. İhmalkâr Ebeveyn

İhmalkâr ebeveynlik türünde ebeveynler çocuklara yeteri kadar sınır koymazlar ayrıca çocuklara ilgi, sevgi ve yakınlık da göstermezler. İhmalkâr ebeveynlik türünde hem sevgi hem de sınır azdır. Çocuk ihmal edilmiş, görülmemiş ve umursanmamış konumdadır. Ebeveynler çocuğun nerede ne yaptığıyla pek ilgilenmez. Kültürümüzde “saldım çayıra, Mevla’m kayıra” olarak bilinen çocuklar bu gruptadır. Sokaklarda ya da yetiştirme yurtlarında denetimsiz bir ortamda büyüyen çocuklar bu ebeveynlik stiline maruz kalmaktadır. Ayrıca, çok çocuklu ailelerde ebeveynler denetimi yitirip gerekli sevgiyi de göstermezse çocuklar ihmalkâr bir ebeveynlik görmüş olabilirler. İhmalkâr ebeveynlik ile büyüyen çocuklar genellikle toplum tarafından “serseri” ve “başıboş” olarak tanımlanırlar. Bu ebeveynlik stilinde büyüyen çocuklar yeteri kadar sınır görmediklerinden kuralları zorlayabilir, hatta gelecekte kuralları hiçe sayıp suça bulaşabilirler (Teber, 2023).

3.5.3. Hoşgörülü Ebeveyn

Hoşgörülü ebeveynlik türünde, ebeveynler çocuklarına yeteri kadar sevgi, ilgi ve yakınlık gösterir fakat sınırları eksiktir. Sevginin çok ama sınırın olmadığı bir ebeveynlik stilidir. Hoşgörülü ebeveynlerin sınırları koymama nedenleri ise sınırları gereksiz ya da fazla görmek, sınır koyarken çıkabilecek çatışmalardan kaçmak, çocuklarıyla aralarını bozmak istememek şeklinde olmaktadır. Hoşgörülü ebeveynlik stilinde yetişen çocuklar, aşırı sevgiyle şımartılmış bununla birlikte bir yandan da sınır koyulmamış oldukları için yine toplum için tehlike arz etmektedir. Bu çocuklar içinde bulundukları toplumdaki kurallara uymakta zorlanabilir suç niteliğinde davranışlar sergileyebilir (Yılmaz, 1999). Herhangi bir yaptırıma maruz kalmak istemez, otomatik olarak her şeyde öncelik hakları olduğuna inanırlar ve engellenmeye gelemmezler. Ayrıca, otoriter ebeveyn ortamında büyümüş bireyler ebeveyn olunca bazen “kendi annem-babam gibi olmayacağım” derken sevgisizlikten aşırı sevgiye, katı sınırlardan sınırsızlığa giden bir yol izleyerek yetkin ebeveyn olmak yerine “hoşgörülü ebeveyn” olabilmektedir.

3.5.4. Yetkin Ebeveyn

Baumrind’in tanımladığı ebeveynlik stillerinden en sağlıklısı “authoritative” olarak tanımladığı ebeveynliktir. Bu kavram çeviri sebebiyle “yetkin ebeveyn” olarak değil

“demokratik ebeveyn” olarak kullanılmıştır. Demokratik ebeveynlik kavramı, çocuğun evde ebeveynleriyle eşit haklara sahip olduğu bir ebeveynlik stili olarak algılanmıştır. Demokratik ebeveynlik bu şekilde algılanınca da ebeveynler çocukla ilgili her kararı çocuğa sorar olmuştur. Hatta demokratik ebeveynlerin çocukları üzerindeki denetimini yitirmesine sebep olmuştur. Demokratik ebeveynlik bu tanımlamaya göre “yetkin ebeveynlik” değildir ve aslında “hoşgörülü ebeveynlik” stilini ifade etmektedir. Yetkin kelimesi Türk Dil Kurumunca “gerekli olgunluğa erişmiş, olgun, kâmil” olarak tanımlanmıştır. Genel olarak bir işi yapacak donanım ve tecrübeye sahip kişiler için yetkin kelimesi kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere demokratik ebeveynlik ve yetkin ebeveynlik birbirinden farklıdır. Çocuk sahibi olmakla bir kadın anne, bir erkek baba olabilir ama “yetkin ebeveyn” olamaz. İlk ebeveynlik yılları oldukça amatördür, emekleme yılları olarak tarif edilebilir. Fakat yıllar ilerledikçe ebeveynlik stili de gerekli olgunluğa erişmektedir. “Yeterli donanım ve tecrübeye sahip kişi” tanımı üzerinden gidilirse yetkinlik oluşması için donanımın ilk basamak, tecrübenin ise ikinci basamak olduğu söylenebilir. Donanım ve tecrübe ise hem ebeveynlerin kendi edinimleriyle hem de çevresinde yetkinliğe sahip kişilerden feyz almalarıyla mümkündür (Teber, 2023).

Ebeveynlik sevgi ve sınır üzerine kuruludur. Yetkin ebeveynlik ise sevgi ve sınır dengesini kurabilmektir. Ebeveynlerin öncelikli görevi çocukların bedensel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ebeveynler tarafından ihtiyaçların karşılanmama durumu “ihmal” olarak tanımlanmaktadır. Her ebeveyn çocuğunu sever fakat içindeki sevgiyi gösteremeyenler de vardır. Çocuklara sevgi göstermenin ilk yolu bol bol ona sarılmak, öpmek ve dokunmaktır, ikinci yolu ise onlarla oyun oynamaktır. İlk dönemlerinde çocukların dünyasına oyunla girilerek onlarla vakit geçirmek sevgiyi gösteren etkinliklerdir. Ergenlik döneminde ise kafede, sinemada, sporda eşlik etmek sevgi göstermenin yollarındandır. Günümüzde çoğu ebeveyn çocuklarının istediklerini yaptıklarında onların kendilerini daha çok seveceğini düşünür. Çocuklar istediği kıyafet, oyuncak, teknolojik alet vesaire alındığında mutlu olur fakat sevgiyi bu yolla aktarmak mümkün değildir. Yani çocuğun isteklerini karşılamak, onların peşinde koşmak onun sevgi ihtiyacının karşılandığı anlamına gelmez. Sevgi faktörüyle birlikte sınır faktörü de ebeveynlik için önemlidir. Çocuklar dünyaya sınırlarını bilerek gelmezler. Yetişkinlerin onlara neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusunda rehberlik etmesi gerekir. Genel olarak çocuklar sınırları istemez, reddeder fakat bir yandan da sınırlara ihtiyaç duyarlar. Sınır

koyan ebeveynler, çocuğa kapsanmış ve korunmuş hissettirir. Aslında sınırlar da sevgi gibi psikolojik bir ihtiyaçtır. Ebeveynler yeteri kadar sınır koymadığında çocukları savrulmuş, güvensiz ve korunaksız hisseder. Ayrıca ebeveynlerin kendi hayatları da çocuklar tarafından işgal edilmiş hâle gelir. Böylelikle bir süre sonra sınırsızlık çocuğu da ebeveyni de mutsuz bir tabloya sürükler. Özetle, yetkin ebeveyn, çocuğuna yaklaşımlarında ve davranışlarında hem sevgi hem de sınır dengesini sağlayabilen kişidir. Fakat yetkin ebeveynlik kişinin donanım ve tecrübe kazanmasıyla zaman içinde oluşmaktadır.

Her ebeveynlik stilinin çocuğun değer sistemi ve kişilik gelişimi üzerindeki etkileri farklılık gösterirken, günümüzde hangi özelliklerin “ideal ebeveyn” tanımına dâhil edildiği ve bu ebeveynlik yaklaşımının hangi niteliklere sahip “ideal çocuk” modelini hedeflediği önemli bir tartışma alanı hâline gelmiştir.

3.6. İdeal Ebeveyn ve İdeal Çocuk Nedir

3.6.1. İdeal Ebeveyn

Ebeveyn olmak, çocuğuna güvenli ortam oluşturarak duyarlı, sıcak, empatik yaklaşmak ve çocuğun ihtiyaçlarına yanıt verebilmektir. Bu sebeple çocuk yetiştirmek bireyler için mutluluk ve heyecanın yanında bazı endişeleri de oluşturmaktadır. Ebeveynler çocuk yetiştirme baskısıyla onların ihtiyaçlarına en iyi şekilde nasıl yanıt verebileceklerini bulmaya çalışmaktadır. Böylece bireyler en doğru şekilde ebeveyn olmanın kurallarını araştırmaya başlamışlardır. Bireylerin ebeveyn olarak çocuklarını en doğru şekilde yetiştirmesi, eğitmesi ve geleceğe hazırlaması genel olarak üç başlıkta toplanmıştır (Dönmez, 2019):

- **Çocuğunun Güçlü Yönlerine Odaklanan Ebeveynler:** Çocuğun güçlü yönlerine odaklanan ebeveynler, çocuklarının zayıf yönlerini geliştirmekten ziyade çocukta var olan yeteneklere destek vererek potansiyellerini en üst seviyeye çıkarmaya çalışmaktadır. Yapılan araştırmalarda çocukların güçlü yönlerine odaklanan ebeveynlere sahip çocukların sorun çözme ve stresle baş etme becerisinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocuklar ebeveynlerinin desteğiyle var olan yeteneklerini en üst seviyeye çıkarmakta ve potansiyelini zirveye ulaştırmaktadır. Yapılan araştırmalarda çocuğun güçlü yönlerine odaklanan

ebeveynlerle yetişen çocukların büyüme ve gelişme sürecinde daha başarılı, mutlu ve tatminkâr bireyler oldukları görülmüştür.

- **Pozitif Ebeveynler:** Pozitif ebeveynler, çocuğunu öven ve tek amacı çocuğun kendisini iyi hissetmesini sağlamak olan ebeveyn çeşididir. Pozitif ebeveynler çocuklarının her davranışını abartarak överek egolarını şişirmektedir. Böylece yaşamı boyunca sürekli olumlu beklenti içinde olan çocuklar başarısızlık veya olumsuz durumlar karşısında çıkmaza sürüklenmektedir.
- **Helikopter Ebeveynlik:** Helikopter ebeveynler, çocuklarının sorunlarını kendileri çözen ebeveynlerdir. Helikopter ebeveynler, çocuklarının tüm gelişim süreçlerini takip etmekte ve fazla ilgi göstermektedir. Çocuklarının tek başına sosyal problemlerindeki engelleri aşmalarına izin vermezler. Helikopter ebeveynlerin merkezinde çocukları vardır ve onların hayatlarının her alanında etkin olmaktadır.

1950’lerde çocuk doktoru psikanalist Dr. Winnicott, anneler ve bebeklerle yaptığı çalışmalarda annelerin bebeklerinin ihtiyaçlarına yüzde yüz tutarlı şekilde yanıt vermenin çok gerekli olmayabileceğini öne sürmüştür. Çalışmasında bebeklerin ihtiyaçlarının üçte birinin karşılandığı durumlarda dahi, bebeklerin güvenli bağlanmış ve mutlu olduğu görülmüştür. Winnicott, ebeveynlerin çocuklarını dış dünyaya hazırlamasının mükemmel biçimde olmayacağını ifade etmektedir. Bu sebeple “yeterince iyi ebeveyn” olmak kavramını kullanmıştır. Bu kavramla ebeveynlerin çocuğuna tutarlı ve iyi bakım verdiğini fakat zaman zaman hatalar da yapabildiğini belirtmiştir. Geleceğin yetişkinleri olacak çocukların ancak yeterince iyi ebeveynlerle yetişmesiyle bireysel olarak gelişip beceriler elde edebileceğini öne sürmüştür. Aslında Winnicott bu çalışmalarında “yeterince iyi annelik” kavramı üzerinden ilerlemiştir. Bettelheim ise anneler ve babaları ebeveyn olarak nitelendirerek “yeterince iyi ebeveynlik” kavramını yeniden düzenlemiştir. Bettelheim mükemmel ebeveynlik ve mükemmel çocuk gibi tanımların olmayacağını ileri sürmüş, önemli olanın iyi insan ilişkileri oluşturmak görüşünü “yeterince iyi ebeveynlik” olarak kavramsallaştırmıştır (Fener, 2023).

Araştırmaların da gösterdiği gibi ebeveynler her zaman çocuklarının ihtiyaçlarını anlama ve karşılama konusunda kusursuz değillerdir. Ebeveynlerin bireysel, fiziki, maddi veya ilişkisel nedenlerle çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamadığı anlar olmaktadır.

Böylelikle çocuklar kendilerini yatıştırmak ve ihtiyaçlarını karşılamak için bazı beceriler kazanır. Fakat bu ihmalkâr ebeveyn tutumu değildir, çocuğu tam olarak anlayamamaktır. Aslında bahsedilen ebeveynler, çocuklarını şekillendiren değil, onlara eşlik eden konumdadır. Ebeveynler mükemmel olmadığı gibi çocukları da kusursuz değildir. Ebeveynler hata yapabilen, hatası üzerinde konuşabilen, hatasını telafi etmeye çalışan ve bu pozisyonunu koruyan noktadadır (Fener, 2023).

Mükemmel ebeveynler çocuklarının zorlandıkları durumları ve davranışları yaşamalarına izin vermemekte bu da çocukların hayat deneyimlerinde tecrübesizliğe yol açmaktadır. Mükemmel ebeveyn çocukların olumsuz duyguları deneyimlemesini engellemektedir. Fakat çocukların deneyimledikleri olumsuz durumlar ve duygular normal hatta gelişimleri için gereklidir. Ebeveynlerin çocukların deneyimlemelerinde saygılı şekilde cesaret vermesi yeterince iyi bir ebeveynliktir. Yeterince iyi olarak tanımlanan ebeveynler çocuklarına karşı duyarlıdır. Yeterince iyi ebeveynler çocukların ilk dönemlerinde yıkıcı deneyimlere karşı onların yanında olur ve sakinleşmeyi öğretir. Böylece zaman içerisinde çocuklar ebeveyni geri gelene kadar kendini yatıştırma kapasitesi geliştirmektedir. Çocuklar, olumsuz duyguların içerisinde kaybolmadan da onları deneyimlemektedir. Yeterince iyi ebeveynler, kendi istek ve ihtiyaçlarından ziyade çocuklarının istek ve ihtiyaçlarını gözeten, destekleyen konumdadır. Çocuklarının istek ve ihtiyaçlarına göre ebeveynin yakınlık, sıcaklık, yardımcı olmak ve güvenlik sağlamak gibi davranışları şekillenmektedir.

Bu bağlamda ideal ebeveynlik, mükemmel olmayı değil; çocuğun gelişim sürecine duyarlı, esnek ve destekleyici bir eşlik etmeyi ifade etmektedir. “Yeterince iyi” ebeveynlik anlayışıyla çocuğun birey olarak desteklenmesi, onun duygusal dayanıklılık, öz düzenleme ve sosyal uyum gibi temel beceriler geliştirmesine olanak tanımaktadır. Literatürde ebeveynliğe dair belirli tanımlamalar yapılmış olsa da çocukların nasıl niteliklere sahip olması gerektiği sorusu çoğu zaman geri planda kalmaktadır. Oysa günümüzde toplumsal dönüşümlerle birlikte yalnızca ideal ebeveynlik değil, ideal çocuk kavramı da yeniden şekillenmekte; beklentiler, değer yargıları ve toplumsal roller bağlamında farklılaşmaktadır.

3.6.2. İdeal Çocuk

Toplumsal yapıların değişimi ve ebeveynlik rollerinin dönüşümü “ideal çocuk” kavramını sabit bir tanımlamadan çıkararak toplumsal bağlama göre yeniden şekillendirmiştir. “İdeal çocuk” tanımı, yalnızca bireysel nitelikler değil, toplumsal değerler ve ebeveyn beklentileriyle doğrudan ilişkilidir.

Çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek, her ebeveynin temel isteğidir. Ebeveynin sosyoekonomik düzeyi, eğitim seviyesi ve değerler sistemi de bu tanımı biçimlendiren önemli faktörler arasındadır. Bununla birlikte bir çocuğun en iyi şekilde nasıl yetiştirileceği belirgin değildir; çocuğun sahip olması gerektiği düşünülen nitelikler ve çocuğa verilmesi gereken değerler her zaman her yerde aynı değildir. Çocuğu en iyi şekilde yetiştirme anlayışları kültürden kültüre, toplumdan topluma değişmektedir.

Toplumsal değişimlerle birlikte günümüzde çocuktan beklenen geleneksel anlamda yalnızca otoriteye ve kurallara uyma değildir. Nitekim Mentoria tarafından yayımlanan “Optimal Child Development” raporunda da belirtildiği gibi, günümüzde ideal çocuğun tanımı şu boyutları içermektedir: güvenli bağlanma, duygusal dayanıklılık, empati kurma yeteneği, problem çözme becerisi, yaratıcılık ve sosyal uyum (Agarwal, 2023). Bu noktada “ideal çocuk”, yalnızca ebeveynin biçimlendirdiği bir figür değil; aynı zamanda toplumun normatif beklentilerinin bir yansımasıdır.

Dünya Değerler Araştırması’nın verileri, farklı kültürlerdeki insanların bir çocukta bulunması gerektiği düşünülen ideal niteliklerin ne olduğuna yönelik bir görünüm sunmaktadır. 2005-2007 aralığında yapılan araştırmada 58 ülkede, bazı nitelikler ve değerlerin çocuklar için ne kadar önemli olduğu sıralanmıştır. Araştırmada sorulan sorular ve aranan nitelikler, kusursuz bir liste olmasa da fikir vermektedir. Bu çalışmada yüzde 50’nin üzerinde insanların desteğini kazanarak; sorumluluk duygusu, saygılı ve hoşgörülü davranma, çalışkanlık ve bağımsızlık olmak üzere dört nitelik öne çıkmıştır. Çalışmada öne çıkan niteliklerin başında “sorumluluk duygusu” gelmektedir. Sorumluluk duygusu, haklar kadar ödevlerin de ciddiye alınmasını gerektirmektedir. Sadece haklarını düşünen çocuklar, sorumsuz olarak görülmekte ve bu çocukların gelecekte kendi ayakları üzerinde duramayacakları düşünülmektedir. Çoğunlukla geleneksel toplumlarda sorumluluk daha ön planda vurgulanmaktadır. Bununla birlikte bireycilik ve hakların ağırlıklı olduğu modern toplumlarda da sorumluluk niteliğinin ihmal edildiği düşünülmekte ve yeniden

önemsenir hâle gelmektedir. Çocuklardan beklenen ikinci önemli nitelik “başka insanlara saygılı ve hoşgörülü davranmadır.” Günümüzde bu nitelik medeni ve sosyal olmanın bir ölçütü olarak algılanmaktadır. Bu nitelik, ebeveynler ve yakınlarla karşı saygılı ve hoşgörülü davranmanın topluma genişlemesidir. Böylece ailedeki değerlerin topluma genelleştirilmesiyle, modern dönemde değerlerin soyutlaşması ve genelleşmesi eğilimi söz konusudur. Bazı sosyal bilimciler de bu gelişmeyi modernleşme olgusunun bir özelliği olarak yorumlamaktadır. Çocuklarda bulunması gereken üçüncü erdem ise “çalışkanlıktır”. Çalışkanlık hem geleneksel hem de modern toplumların önemseddiği başarının anahtarı olarak görülen bir niteliktir. “Bağımsızlık”, dördüncü önemli özellik olarak öne çıkmakta ve daha çok modern toplumun erdemi olarak nitelendirilmektedir (Van der Loo & Van Reijen, 2003). İdeal çocuğun belirli niteliklere sahip olması gerektiği ifade edilmiş olsa da ideal çocuk kavramı için net bir tanımlama mevcut değildir.

Winnicott’un “yeterince iyi ebeveyn” kavramı nasıl mükemmeliyetçi olmayan ama duyarlı bir ebeveynliği savunuyorsa, ideal çocuk da “kusursuz” değil, yaşamla başa çıkabilen, duygularını tanıyabilen ve öğrenmeye açık bir birey olarak tanımlanmaktadır (Winnicott, 1953). Bu çerçevede ideal çocuğun hem bireysel gelişimini sürdürebilen hem de toplumsal değerlerle uyumlu bir yaşam sürebilen çocuk olduğu söylenebilir.

3.7. Literatürde Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar

Kuşaklar arası değer farklılıkları ile çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişki, toplumsal dönüşümlerin birey ve aile üzerindeki etkilerini anlama açısından önemli bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Literatürde bu konulara odaklanan çalışmalar, özellikle ideal ebeveyn-ideal çocuk kavrayışlarının zamanla değiştiğini ve bu değişimlerin sosyo-kültürel dinamiklerle birlikte şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Topçuoğlu ve Aksan (2019) tarafından yapılan çalışmada, 1999 ve 2019 yıllarında üniversite gençliğinin değer yönelimleri karşılaştırılmıştır. Üniversite gençliğinin değerlerinde son 20 yılda yaşanan dönüşüm incelenmiştir. Üniversite gençliği; 20 yıl önce maddi ve manevi değerler arasında karşıt yönlü bir algılamaya sahipken 20 yıl sonra bu algı değişmiştir. Schwartz’ın Değerler Ölçeği üzerinden yapılan karşılaştırmalı analiz, bireyci-maddeci değerler ile manevi-dini değerler arasında olumlu bir korelasyon bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, üniversite gençliğinin hem dünyevi hem de

manevi değerlere aynı anda yönelme eğiliminde olduğunu göstermiştir. Değerlerin bu şekilde iç içe geçmesi, kuşaklar arası değer aktarımının dönüşmekte olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, gençliğin değer sisteminde yaşanan bu çift yönlü yönelim, kuşaklar arası değer aktarımındaki kırılmalara ve yeniden yapılanmalara işaret etmektedir.

Merdin (2023) tarafından yapılan çalışma da değerlerin kuşaklar arası farklılaştığını ortaya koymuştur. Bu çalışmada, Türkiye'deki Bebek Patlaması, X, Y ve Z kuşağı ebeveynlerinin çocuklarına yükledikleri değerler incelenmiştir. Özellikle her kuşağın çocukta aradığı sosyal statü, psikolojik ihtiyaç ve gelecek güvenliği gibi yönelimlerde değişiklikler görülmüş; bu da çocuk yetiştirme stiline kuşaktan kuşağa nasıl evrildiğini göstermiştir. Araştırma sonucunda çocuğa yüklenen ekonomik değer azaldığı, buna karşın ebeveynlerin çocuğun psikolojik değeri üzerinde önemle durduğu tespit edilmiştir. Araştırmada her kuşaktan ebeveynin çocuğun psikolojik değerine özellikle vurgu yapan açıklamalarda bulunduğu görülmüştür. Çocuktan beklentiler noktasında kuşaklar arasında bariz bir fark bulunmamasına rağmen Z kuşağı ebeveyn adaylarının, çocuklarının kendine güvenen ve mutlu insanlar olmalarını daha fazla önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kuşaklar arası değer farklılıklarının çocuk yetiştirme stillerini de etkilediğiyle ilgili birçok çalışma yapılmış ebeveyn tutumlarının sosyo-kültürel bağlamda değişen değer sistemleriyle paralel olarak dönüştüğü ortaya konmuştur. Bu bağlamda Karabulut Demir (2007) yaptığı çalışmada Ebeveyn Tutum Ölçeğini (ETÖ) geliştirmiştir. 2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına yönelik davranışlarını dört temel boyutta (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici) ölçmüştür. Farklı sosyoekonomik düzeylerden 420 ebeveyn üzerinde uygulanan çalışma, ebeveyn tutumlarının ölçülebilir ve güvenilir bir biçimde değerlendirilebileceğini göstermiştir. Sonuç olarak, ebeveynlerin demografik özelliklerine göre benimsedikleri tutumların değişkenlik gösterdiği ve bu tutumların çocukların gelişiminde belirleyici olduğu saptanmıştır. Freud'un psikoseksüel gelişim evreleri ile Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramları çerçevesinde ebeveynlerin çocuklarına verdiği duygusal güven ve desteğin çocuğun benlik algısı ve toplumsal uyumu açısından belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Erken dönem ebeveyn davranışlarının, çocuğun benlik gelişiminde ve değer dünyasında kalıcı etkiler bıraktığı ifade edilmiştir.

Modern dünyada ise ebeveyn tutumları çocukların gerçek ve sanal dünyada davranışlarını etkilemektedir. Aksan ve Tekeli (2025) tarafından gerçekleştirilen araştırma, genç bireylerin sosyal medya davranışları ile aile tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 1063 üniversite öğrencisi ile yürütülen çalışma, koruyucu aile ortamında yetişen gençlerin sosyal medya bağımlılığı düzeyinin daha yüksek olduğunu, izin verici aile yapısında ise gizleme davranışının azaldığını göstermiştir. Ayrıca ihmalkâr aile ortamında yetişen bireylerin marjinal içeriklere yönelim gösterdiği belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, ebeveyn tutumlarının gençlerin sosyal medya davranışlarını doğrudan etkilediği ortaya konmuştur. Ebeveyn tutumlarının gençlerin dijital kimlik ve ifade biçimlerini doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Tüm bu bulgulardan hareketle sosyal medya kullanımının bireyin aile ilişkileri ve aile tutumları ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmalarda görülmektedir ki ebeveyn tutumları, çocukların psikososyal gelişimi, değer algısı ve dijital davranış örüntüleri üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Gerek erken çocukluk dönemine yönelik geliştirilen ölçekler gerekse genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin aile ortamlarına ilişkin değerlendirmeleri, ebeveynlik stillerinin kuşaklar arası farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle demokratik, otoriter, izin verici ve koruyucu gibi farklı ebeveynlik modellerinin, bireylerin sosyal medya kullanımı, değer yönelimleri ve kimlik gelişimi üzerinde anlamlı etkiler yarattığı görülmektedir. Ayrıca, bireyci ve manevi değerlerin aynı anda yükselişe geçmesi, günümüz gençliğinde karma ve çok boyutlu bir değer sisteminin şekillendiğine işaret etmektedir. Bu çok katmanlı değer yapısına ve çocuk yetiştirme stillerine rağmen, ideal ebeveyn ve ideal çocuk kavramlarını kuşaklar arası değer farklılıkları bağlamında bir arada ele alan bütüncül çalışmaların literatürde sınırlı olduğu görülmektedir.

4. BULGULAR ve DEĞERLENDİRME

“Kuşaklar Arası Değer Farklılıkları ve Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından ‘İdeal Ebeveyn–İdeal Çocuk’” başlıklı bu çalışmanın nicel ve nitel bulguları, özelliklerine göre farklı başlıklar altında sunulacaktır. Nicel bulgular kapsamında katılımcıların cinsiyet, yaş, konut durumu, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, eğitim düzeyi, mesleği, çalıştıkları kurum türü, aylık hane geliri ve genel ekonomik durum gibi sosyodemografik özellikleri incelenmektedir. Nitel bulgular ise katılımcıların ideal ebeveyn ve ideal çocuk kavramlarına ilişkin algı ve değerlendirmelerini içeren görüşlerinin çözümlemesine dayanmaktadır.

4.1. Nicel Veriler: Spss Analizi

Araştırmada, 18-65 yaş arası bireylerin kuşaklararası değer farklılıkları, ebeveyn tutumları ve çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişki düzeyleri incelenmiş olup çalışmaya 332 birey katılmıştır. 18-65 yaş arasındaki bireylerin kuşaklararası değer farklılıkları, ebeveyn tutumları ve çocuk yetiştirme stillerinin ölçülmesi amacıyla uygulanan Değerler Ölçeği, Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği ve ölçeklerin alt boyutlarına ait Cronbach’s Alpha değerleri Tablo 3’te gösterilmiştir. Güvenirlik analizi, bireylerin test maddelerine verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılığın göstergesidir ve testin ölçmek istediği özelliğin ne derece doğru ölçüldüğünün ortaya konulmasıdır. Korelasyon değerlerine göre güvenirlik katsayıları incelendiğinde; 0.00-0.40 arası ölçeğin güvenilir olmadığı, 0.40-0.60 arası ölçeğin güvenilirliğinin düşük olduğu, 0.60-0.80 arası ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ve 0.80-1.00 arası ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2021). Buna göre; araştırmada kullanılan Değerler Ölçeği’nin alt boyutlarından, Güç (0,870), Başarı (0,831), Yardımseverlik (0,834), Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyutlarından Otoriter Tutum (0,809), Koruyucu Tutum (0,855), Aşırı Hoşgörülü Tutum (0,904), Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından Demokratik Tarz (0,938), Otoriter Tarz (0,886), Koruyucu Tarz (0,802) ve İzin Verici Tarz’ın (0,820) yüksek derecede güvenilir; Değerler Ölçeği’nin alt boyutlarından Geleneksellik (0,744), Uyarıcılık (0,765), Özyönelim (0,749), Evrenselcilik (0,788), Güvenlik (0,761) ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyutlarından Demokratik Tutum’un (0,743) oldukça güvenilir; Değerler Ölçeği’nin alt

boyutlarından Maneviyat (0,594), Hazcılık (0,425) ve Uyum'un (0,520) güvenilirliğinin düşük olduğu gözlenmiştir.

Tablo 3. Değerler ölçeği, çocuk yetiştirme tutum ölçeği ve ebeveyn tutum ölçeklerinin alt boyutlarına ait cronbach's alpha değerleri

Ölçekler ve Alt Boyutları	Cronbach's Alpha	Frekans (f)
Değerler Ölçeği		
Maneviyat	0,594	4
Hazcılık	0,425	2
Güç	0,870	5
Başarı	0,831	6
Uyum	0,520	4
Geleneksellik	0,744	5
Yardımseverlik	0,834	7
Uyarıcılık	0,765	3
Özyönelim	0,749	6
Evrenselcilik	0,788	8
Güvenlik	0,761	7
Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği		
Demokratik Tutum	0,743	6
Otoriter Tutum	0,809	6
Koruyucu Tutum	0,855	7
Aşırı Hoşgörülü Tutum	0,904	6
Ebeveyn Tutum Ölçeği		
Demokratik Tarz	0,938	17
Otoriter Tarz	0,886	11
Koruyucu Tarz	0,802	9
İzin Verici Tarz	0,820	9

Araştırma verileri, IBM SPSS 26.0 Statistics Paket Programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak hesaplanmıştır. Sayısal değişkenlerde normal dağılım, çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanarak bulunmuştur. Normal dağılımın kurallarına göre çarpıklık değerlerinin $\pm 1,96$ arasında olması gerekmektedir (Kalaycı, 2005). Bu kapsamda, bireylere uygulanan Değerler Ölçeği, Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeklerinin alt boyutlarına ait verilerin normal dağılıma uyduğu görülmüştür ve Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Değerler ölçeği, çocuk yetiştirme tutum ölçeği ve ebeveyn tutum ölçeklerinin alt boyutlarına ait çarpıklık ve basıklık değerleri

Ölçekler ve Alt Boyutları	Skewness (Çarpıklık)		Kurtosis (Basıklık)	
	İstatistik	Std.Hata	İstatistik	Std.Hata
Değerler Ölçeği				
Maneviyat	-0,733	0,134	-0,417	0,267
Hazcılık	-1,266	0,134	0,718	0,267
Güç	-0,374	0,134	-0,550	0,267
Başarı	-0,893	0,134	0,466	0,267
Uyum	-0,861	0,134	0,491	0,267
Geleneksellik	-0,545	0,134	-0,522	0,267
Yardımseverlik	-1,918	0,134	3,567	0,267
Uyarıcılık	-0,463	0,134	-0,586	0,267
Özyönelim	-0,849	0,134	0,023	0,267
Evrenselcilik	-1,317	0,134	1,709	0,267
Güvenlik	-1,804	0,134	4,215	0,267
Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği				
Demokratik Tutum	-1,880	0,134	3,289	0,267
Otoriter Tutum	0,278	0,134	-0,960	0,267
Koruyucu Tutum	0,057	0,134	-1,051	0,267
Aşırı Hoşgörülü Tutum	0,990	0,134	-0,466	0,267
Ebeveyn Tutum Ölçeği				
Demokratik Tarz	-1,818	0,160	4,915	0,318
Otoriter Tarz	0,914	0,160	1,419	0,318
Koruyucu Tarz	0,080	0,160	0,831	0,318
İzin Verici Tarz	1,110	0,160	2,432	0,318

Araştırma, 18-65 yaş aralığındaki 332 bireye uygulanmıştır. Ölçek alt boyutlarının normallik sayıltısı karşılandığı için; cinsiyet, yaş, oturduğu ev, medeni durum ve çocuk sahibi olma durumu değişkenleri ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Independent Samples T Test (Bağımsız Gruplar İçin T Testi), eğitim durumu, meslek, çalışılan kurum, aylık hane geliri ve ekonomik durum değişkenleri ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında One Way ANOVA Testi (Tek Faktörlü Varyans Analizi) kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklılığın karşılaştırılmasında Post Hoc (Tukey-Games Howell) testleri kullanılmıştır. Çalışmaya katılan bireylerin Değerler Ölçeği, Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeklerinin alt boyutlarının arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır. Korelasyon katsayısı; 0.00-0.30 arası düşük, 0.30-0.70 arası orta ve 0.70-1.00 arası ise yüksek düzeyde bir ilişki

olarak değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2020). Tüm çalışmada anlamlılık düzeyleri; 0,01 ve 0,05 değerleri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

4.1.1. 18-65 Yaş Aralığındaki Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri

18-65 yaş aralığında çalışmaya katılan 332 bireyin sosyo-demografik özellikleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. 18-65 yaş aralığındaki bireylerin sosyo-demografik özellikleri

Değişken	Kategori	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	231	69,6
	Erkek	101	30,4
Yaş	18-29 yaş	202	60,8
	30 yaş ve üzeri	130	39,2
Eğitim Durumu	İlkokul-Ortaokul	21	6,3
	Lise	76	22,9
	Ön lisans	65	19,6
	Lisans	135	40,7
	Lisans üstü	35	10,5
Meslek	Özel Sektör İşçi	137	41,3
	Kamu çalışanı	39	11,7
	Esnaf	33	9,9
	Emekli ve Ev Hanımı	58	17,5
	Öğrenci	65	19,6
Çalışılan kurum	Özel	156	47,0
	Devlet	36	10,8
	Diğer	140	42,2
Aylık hane geliri	17.000-25.000 TL	63	19,0
	25.001-35.000 TL	103	31,0
	35.001-45.000 TL	72	21,7
	45.001 TL ve üzeri	94	28,3
Ekonomik durum	Düşük	21	6,3
	Orta	179	53,9
	İyi	111	33,4
	Çok iyi	21	6,3
Oturduğunuz ev kira mı?	Evet, kira	149	44,9
	Hayır, bize ait	183	55,1
Medeni durum	Evli	189	56,9
	Bekar	143	43,1
Çocuk durumu	Var	154	46,4
	Yok	178	53,6
Çocuk sayısı	Çocuğum yok	178	53,6
	1 çocuk	76	22,9
	2 çocuk	62	18,7
	3 çocuk ve üzeri	16	4,8
Toplam		332	100

Çalışmaya katılan bireylerin cinsiyet dağılımları sırayla incelendiğinde; 231'inin kadın (%69,6) ve 101'inin erkek (%30,4) olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya kadın katılımının daha yoğun gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin yaş dağılımları sırayla incelendiğinde; 202'sinin 18-29 yaş aralığında (%60,8) ve 130'unun 30 yaş ve üzerinde (%39,2) olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya 18-29 yaş aralığındaki bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin eğitim durumu dağılımları sırayla incelendiğinde; 135'inin lisans (%40,7), 76'sının lise (%22,9), 65'inin ön lisans (%19,6), 35'inin lisans üstü (%10,5) ve 21'inin ilkokul-ortaokul (%6,3) olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya lisans mezunu bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin meslek dağılımları sırayla incelendiğinde; 137'sinin özel sektörde işçi (%41,3), 65'inin öğrenci (%19,6), 58'inin emekli ve ev hanımı (%17,5), 39'unun kamu çalışanı (%11,7) ve 33'ünün esnaf (%9,9) olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya özel sektör çalışanı bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin çalıştıkları kurum dağılımları sırayla incelendiğinde; 156'sının özel sektör (%47,0), 140'ının diğer (%42,2) ve 36'sının devlet (%10,8) kurumlarında olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya özel sektör kurumlarında çalışan bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin aylık hane geliri dağılımları sırayla incelendiğinde; 103'ünün 25.001-35.000 TL (%31,0), 94'ünün 45.001 TL ve üzeri (%28,3), 72'sinin 35.001-45.000 TL (%21,7) ve 63'ünün 17.000-25.000 TL (%19,0) arası aylık hane gelirine sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya aylık hane geliri 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin ekonomik durum dağılımları sırayla incelendiğinde; 179'unun orta (%53,9), 111'inin iyi (%33,4), 21'inin düşük (%6,3) ve 21'inin yüksek (%6,3) ekonomik duruma sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya ekonomik durumu orta düzeyde olan bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin oturdukları ev durumu dağılımları sırayla incelendiğinde; 183'ünün hayır, bize ait (%55,1) ve 149'unun "evet, kira" (%44,9) cevabı verdikleri tespit

edilmiştir. Çalışmaya “hayır, oturduğumuz ev bize ait” diyen bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin medeni durum dağılımları sırayla incelendiğinde; 189’unun evli (%56,9) ve 143’ünün bekâr (%43,1) olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya evli bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin çocuk durum dağılımları sırayla incelendiğinde; 178’inin çocuğunun olmadığı (%53,6) ve 154’ünün çocuğunun olduğu (%46,4) tespit edilmiştir. Çalışmaya çocuğu olmayan bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan bireylerin çocuk sayısı dağılımları sırayla incelendiğinde; 178’inin çocuğunun olmadığı (%53,6), 76’sının 1 çocuk (%22,9), 62’sinin 2 çocuk (%18,7) ve 16’sının 3 çocuk ve üzeri (%46,4) çocuk sahibi olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya çocuğu olmayan bireylerin daha yoğun katılım gerçekleştiği gözlenmiştir.

4.1.2. Katılımcıların Değerler Ölçeği Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikî Bulgular
Araştırmada, 18-65 yaş arası bireylerin “Değerler Ölçeği’nin alt boyutlarına” verdikleri cevaplara ilişkin elde edilen tanımlayıcı istatistikî bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin bulgular

Ölçek ve Alt Boyutları	<i>f</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	$\bar{x}$	<i>S.s.</i>
Değerler Ölçeği					
Maneviyat	332	13,00	28,00	24,42	3,49
Hazcılık	332	7,00	14,00	12,88	1,54
Güç	332	5,00	35,00	26,50	6,43
Başarı	332	15,00	42,00	35,79	5,48
Uyum	332	13,00	28,00	24,80	2,92
Geleneksellik	332	14,00	35,00	28,89	5,14
Yardımseverlik	332	32,00	49,00	46,53	3,53
Uyarıcılık	332	6,00	21,00	16,41	3,68
Özyönelim	332	23,00	42,00	37,01	4,63
Evrenselcilik	332	31,00	56,00	51,16	5,00
Güvenlik	332	24,00	49,00	45,63	3,85

Min.: Minimum, Max.: Maximum, $\bar{x}$: Ortalama, S.s.: Standart Sapma

Değerler Ölçeği’nde ölçme aracının her alt boyutundan alınacak puanın yüksekliği o boyutun içerdiği özelliklerin de yüksek olduğunu göstermektedir. Maneviyat alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, maneviyat seviyesinin yüksek olduğunu

göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin maneviyat düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 13,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 28,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 4,00-28,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin maneviyat düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=24,42$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Hazcılık alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, hazcılık seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin hazcılık düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 7,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 14,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 2,00-14,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin hazcılık düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=12,88$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Güç alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, güç seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin güç düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 5,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 35,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 5,00-35,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin güç düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=26,50$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Başarı alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, başarı seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin başarı düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 15,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 42,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 6,00-42,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin başarı düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=35,79$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Uyum alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, uyum seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin uyum düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 13,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 28,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması

ise 4,00-28,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin uyum düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=24,80$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Geleneksellik alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, geleneksellik seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin geleneksellik düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 14,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 35,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 5,00-35,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin geleneksellik düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=28,89$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Yardımseverlik alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, yardımseverlik seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin yardımseverlik düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 32,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 49,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 7,00-49,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin yardımseverlik düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=46,53$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Uyarıcılık alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, uyarıcılık seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin uyarıcılık düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 6,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 21,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 3,00-21,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin uyarıcılık düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=16,41$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Özyönelim alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, özyönelim seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin özyönelim düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 23,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 42,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 6,00-42,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş

aralığındaki bireylerin özyönelim düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=37,01$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Evrenselcilik alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, evrenselcilik seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin evrenselcilik düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 31,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 56,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 8,00-56,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin evrenselcilik düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=51,16$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Güvenlik alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, evrenselcilik seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin güvenlik düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 24,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 49,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 7,00-49,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin güvenlik düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=45,63$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Maneviyat alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların maneviyat düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Maneviyat	28- İç huzur	6,75
	37- Manevi yaşam (maddeyi ilgilendirmeyen sadece mana ile ilgili yaşam)	5,18
	46- Sevecen olmak	5,95
	56- Hayatın anlamı	6,54

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Maneviyat alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalama sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,75$ 'lik ortalama ile "28- İç huzur" 28. maddenin en yüksek ortalama sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=5,18$ 'lik ortalama ile "37- Manevi yaşam (maddeyi ilgilendirmeyen sadece mana ile ilgili yaşam)" 37. maddenin en düşük ortalama sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Hazcılık alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların hazcılık düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Hazcılık	39- Neşeli olmak	6,29
	43- Refah içinde bir hayat	6,60

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Hazcılık alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,60$ 'lık ortalama ile “43- Refah içinde bir hayat” 43. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=6,29$ 'luk ortalama ile “39- Neşeli olmak” 39. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Güç alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların güç düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Güç	14- Dış görünümünü koruyabilmek	5,40
	41- Otorite (yönetme ve emir verme yetkisi)	5,05
	50- Sosyal güç (başkalarını kontrol etme, hakimiyet kurma)	4,85
	51- Sosyal itibar (toplumda saygı ve itibar görme)	5,92
	57- Zenginlik (servet, para)	5,29

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Güç alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=5,92$ 'lik ortalama ile “51- Sosyal itibar (toplumda saygı ve itibar görme)” 51. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=4,85$ 'lik ortalama ile “50- Sosyal güç (başkalarını kontrol etme, hakimiyet kurma)” 50. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Başarı alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların başarı düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Başarı	3- Akıllı olmak	6,22
	8- Başarılı olmak	6,02
	10- Bir şeyler başarma hissi	6,22
	20- Etkili olmak (olaylar ve insanlar üzerinde)	5,75
	26- Hırslı olmak	5,03
	36- Kontrol gücü (kişinin yaşamını kendisinin kontrol etmesi)	6,54

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Başarı alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,54$ 'lük ortalama ile “36- Kontrol gücü (kişinin yaşamını kendisinin kontrol etmesi)” 36. maddenin en yüksek

ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=5,03$ 'lük ortalama ile "26- Hırslı olmak" 26. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Uyum alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların uyum düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Uyum	18- Ebeveyn ve yaşlılara saygı göstermek	6,45
	29- İtaatkârlık	4,93
	34- Kendini kontrol edebilmek	6,73
	35- Kibarlık	6,69

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Uyum alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,73$ 'lük ortalama ile "34- Kendini kontrol edebilmek" 34. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=4,93$ 'lük ortalama ile "29- İtaatkârlık" 29. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Geleneksellik alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların geleneksellik düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Geleneksellik	4- Alçakgönüllü olmak	6,45
	15- Dindarlık	5,26
	21- Gelenek ve göreneklere saygı	5,95
	27- İlmli olmak (hiçbir zaman aşırıya kaçmamak)	6,31
	31- Kabullenme (insanın kaderine razı olması)	4,92

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Geleneksellik alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,45$ 'lik ortalama ile "4- Alçakgönüllü olmak" 4. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=4,92$ 'lik ortalama ile "31- Kabullenme (insanın kaderine razı olması)" 31. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Yardımseverlik alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların yardımseverlik düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Yardımseverlik	6- Hoşgörülü olmak	6,68
	17- Dürüst olmak	6,76
	23- Gerçek dostluk	6,57

40- Olgun sevgi (her yönden kişiyi tatmin eden bir ilişki)	6,45
44- Sadık olmak	6,66
47- Sorumluluk sahibi olmak	6,70
55- Yardımseverlik	6,67

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Yardımseverlik alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,76$ 'lık ortalama ile "17- Dürüst olmak" 17. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=6,45$ 'lik ortalama ile "40- Olgun sevgi (her yönden kişiyi tatmin eden bir ilişki)" 40. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Uyarıcılık alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14. Katılımcıların uyarıcılık düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Uyarıcılık	11- Cesur olmak	6,22
	13- Değişik bir yaşam (devamlı değişiklik aramak)	4,67
	25- Heyecan verici bir yaşam	5,52

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Uyarıcılık alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,22$ 'lik ortalama ile "11- Cesur olmak" 11. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=4,67$ 'lik ortalama ile "13- Değişik bir yaşam (devamlı değişiklik aramak)" 13. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Özyönelim alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların özyönelim düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Özyönelim	5- Bağımsız olmak	5,68
	32- Kendi yönünü belirleyebilmek	6,51
	33- Kendine saygı	6,76
	38- Araştırmacı olmak (etrafında olup biteni merak edip araştırmak)	6,10
	42- Özgürlük	6,05
	54- Yaratıcılık	5,90

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Özyönelim alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,76$ 'lık ortalama ile "33- Kendine saygı" 33. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=5,68$ 'lik ortalama ile "5- Bağımsız olmak" 5. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Evrenselcilik alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Katılımcıların evrenselcilik düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Evrenselcilik	7- Barış içinde bir dünya	6,76
	9- Bilgelik	5,94
	12- Çevreci olmak	6,41
	16- Doğayla birlik (doğayla uyum içinde olmak)	6,13
	19- Eşitlik	6,54
	22- Geniş görüşlü olmak	6,15
	24- Güzelliklerin dolu olduğu bir dünya	6,55
	48- Sosyal adalet	6,69

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Evrenselcilik alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,76$ ’lık ortalama ile “7- Barış içinde bir dünya” 7. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=5,94$ ’lük ortalama ile “9- Bilgelik” 9. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Değerler Ölçeği alt boyutlarından Güvenlik alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Katılımcıların güvenlik düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Güvenlik	1- Ailenin güvenliği	6,83
	2- Ait olma hissi	6,63
	30- İyiliklerin ödenmesi	5,40
	45- Sağlıklı olmak	6,78
	49- Sosyal düzen (toplumun istikrarlı bir yapısı olması)	6,53
	52- Temizlik	6,67
	53- Ulusal güvenlik	6,74

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Güvenlik alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=6,83$ ’lük ortalama ile “1- Ailenin güvenliği” 1. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=5,40$ ’lık ortalama ile “30- İyiliklerin ödenmesi” 30. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

4.1.3. Katılımcıların Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikî Bulgular

Araştırmada, 18-65 yaş arası bireylerin “Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği’nin alt boyutlarına” verdikleri cevaplara ilişkin elde edilen tanımlayıcı istatistikî bulgular Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin bulgular

Ölçek ve Alt Boyutları	<i>f</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	$\bar{x}$	<i>S.s.</i>
Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği					
Demokratik Tutum	332	9,00	18,00	16,81	1,86
Otoriter Tutum	332	6,00	18,00	10,98	3,36
Koruyucu Tutum	332	7,00	21,00	13,66	4,09
Aşırı Hoşgörülü tutum	332	6,00	18,00	9,25	3,72

Min.: Minimum, Max.: Maximum, $\bar{x}$: Ortalama, S.s.: Standart Sapma

Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği, demokratik, otoriter, koruyucu ve aşırı hoşgörülü tutum olmak üzere dört alt boyuttan oluşan ölçme aracının her alt boyutundan alınacak puanın yüksekliği o boyutun içerdiği özelliklerin de yüksek olduğunu göstermektedir. Demokratik Tutum alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, demokratik tutum seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin demokratik tutum düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 9,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 18,00’dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 6,00-18,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin demokratik tutum düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}$ =16,81) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Otoriter Tutum alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, otoriter tutum seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin otoriter tutum düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 6,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 18,00’dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 6,00-18,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin otoriter tutum düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}$ =10,98) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu söylenilebilir.

Koruyucu Tutum alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, koruyucu tutum seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin koruyucu tutum düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 7,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 21,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 7,00-21,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin koruyucu tutum düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}$ =13,66) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu söylenilebilir.

Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, aşırı hoşgörülü tutum seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki bireylerin aşırı hoşgörülü tutum düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 6,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 18,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 6,00-18,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki bireylerin aşırı hoşgörülü tutum düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}$ =9,25) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu söylenilebilir.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyutlarından Demokratik Tutum alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19. Katılımcıların demokratik tutum düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Demokratik Tutum	42- Çocuğumla, oyun oynamak için günde en az bir saat zaman ayırırim.	2,77
	47- Çocuğumu oyuncaklarını toplaması için desteklerim.	2,86
	50- Çocuğuma yaşına uygun sorumluluklar veririm.	2,85
	52- Çocuğumu, başladığı bir işi bitirmesi için desteklerim.	2,83
	56- Çocuğum çok hareketli olduğunda, onu sakın etkinliklere yönlendiririm.	2,68
	63- Çocuğumun yaşadığı duyguları (sevinç, öfke, vb.) ifade etmesine fırsat veririm.	2,82

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Demokratik Tutum alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalama sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}$ =2,86'lık ortalama ile "47- Çocuğumu oyuncaklarını toplaması için desteklerim." 47. maddenin en yüksek ortalama sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}$ =2,68'lik ortalama ile "56- Çocuğum çok hareketli olduğunda, onu sakın etkinliklere yönlendiririm." 56. maddenin en düşük ortalama sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyutlarından Otoriter Tutum alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Katılımcıların otoriter tutum düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Otoriter Tutum	8- Çocuğumu ceza olarak yatağa gönderirim.	1,87
	17- Çocuğumun yemek yememesi beni sinirlendirir.	2,02
	25- Çocuğum, söylediklerimi anında yerine getirmelidir.	1,77
	41- Çocuğuma anne/babasının kızmaması için uslu olmasını söylerim.	2,22
	46- Çocuğum kızdığında beni kızgınlıkla iterse, ben de onu iterim.	1,43
	57- Yemeği döktüğü için çocuğuma çok kızarım.	1,67

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Otoriter Tutum alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=2,22$ ’lik ortalama ile “41- Çocuğuma anne/babasının kızmaması için uslu olmasını söylerim.” 41. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=1,43$ ’lük ortalama ile “46- Çocuğum kızdığında beni kızgınlıkla iterse, ben de onu iterim.” 46. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyutlarından Koruyucu Tutum alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21. Katılımcıların koruyucu tutum düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Koruyucu Tutum	4- Çocuğumu hasta olmaması için çok kalın giydiririm.	1,85
	15- Çocuğumun yemek yemesi için her türlü yolu denerim.	2,37
	29- Çocuğumu çok yemesi için zorlarım.	1,72
	35- Çocuğumun oyuncaklarını ben toplarım.	1,69
	43- Çocuğuma katı yiyecekleri püre haline getirerek yediririm.	2,10
	48- Çocuğuma yemeğini ben yediririm.	1,87
	54- Çocuğumla birlikte yatarım.	2,07

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Koruyucu Tutum alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=2,37$ ’lik ortalama ile “15- Çocuğumun yemek yemesi için her türlü yolu denerim.” 15. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=1,69$ ’luk ortalama ile “35- Çocuğumun oyuncaklarını ben toplarım.” 35. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki bireylerin Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyutlarından Aşırı Hoşgörülü Tutum alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22. Katılımcıların aşırı hoşgörülü tutum düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Aşırı Hoşgörülü Tutum	19- Çocuğumun isteklerini ben yapmam fakat diğer ebeveyni yapar.	1,70
	26- Çocuğumun istediği kadar televizyon seyretmesi için izin veririm.	1,44
	33- Çocuğum ağladığı zaman istediğini yaparım.	1,67
	45- Çocuğumun her istediğini yaparım.	1,51
	49- Çocuğumun uygun olmayan isteklerini yerine getiririm.	1,41
	60- Çocuğumun istediği her şeyi (kola, cips vb.) yemesine izin veririm.	1,52

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=1,70$ ’lik ortalama ile “19- Çocuğumun isteklerini ben yapmam fakat diğer ebeveyni yapar.” 19. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=1,41$ ’lik ortalama ile “49- Çocuğumun uygun olmayan isteklerini yerine getiririm.” 49. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

4.1.4. Ebeveyn Olan Bireylerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikî Bulgular

Araştırmada, 18-65 yaş arası ebeveyn olan bireylerin “Ebeveyn Tutum Ölçeği’nin alt boyutlarına” verdikleri cevaplara ilişkin elde edilen tanımlayıcı istatistikî bulgular Tablo 23’te gösterilmiştir.

Tablo 23. Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin bulgular

Ölçek ve Alt Boyutları	<i>f</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	$\bar{x}$	<i>S.s.</i>
Ebeveyn Tutum Ölçeği					
Demokratik Tarz	232	17,00	85,00	73,53	10,63
Otoriter Tarz	232	11,00	55,00	21,62	7,25
Koruyucu Tarz	232	9,00	45,00	30,81	5,57
İzin Verici Tarz	233	3,00	45,00	17,68	6,03

Min.: Minimum, Max.: Maximum, $\bar{x}$: Ortalama, S.s.: Standart Sapma

Ebeveyn Tutum Ölçeği, demokratik, otoriter, koruyucu ve izin verici tarz olmak üzere dört alt boyuttan oluşan ölçme aracının her alt boyutundan alınacak puanın yüksekliği o boyutun içerdiği özelliklerin de yüksek olduğunu göstermektedir. Demokratik Tarz alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, demokratik tarz seviyesinin yüksek olduğunu

göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki ebeveyn olan bireylerin demokratik tarz düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 17,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 85,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 17,00-85,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki ebeveyn olan bireylerin demokratik tarz düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=73,53$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu söylenilebilir.

Otoriter Tarz alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, otoriter tarz seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki ebeveyn olan bireylerin otoriter tarz düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 11,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 55,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 11,00-55,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki ebeveyn olan bireylerin otoriter tarz düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=21,62$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının düşük düzeyde olduğu söylenilebilir.

Koruyucu Tarz alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, koruyucu tarz seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki ebeveyn olan bireylerin koruyucu tarz düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 9,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 45,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 9,00-45,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki ebeveyn olan bireylerin koruyucu tarz düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=30,81$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu söylenilebilir.

İzin Verici Tarz alt boyutundan alınacak yüksek ortalama puan, izin verici tarz seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre 18-65 yaş aralığındaki ebeveyn olan bireylerin izin verici tarz düzeyleri incelendiğinde; grubun hesaplanan en düşük toplam puan ortalaması 9,00 ve hesaplanan en yüksek toplam puan ortalaması 45,00'dır. Alt boyuttan alınabilecek puan ortalaması ise 9,00-45,00 aralığındadır. Bu kapsamda, çalışmaya katılan 18-65 yaş aralığındaki ebeveyn olan bireylerin izin verici tarz düzeyi toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=17,68$) olduğu ve bu toplam puan ortalamasının düşük düzeyde olduğu söylenilebilir.

18-65 yaş arasındaki ebeveyn olan bireylerin Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından Demokratik Tarz alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 24’te gösterilmiştir.

Tablo 24. Ebeveyn olan bireylerin demokratik tarz düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Demokratik Tarz	2- Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.	4,27
	5- Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.	4,18
	6- Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.	4,54
	7- Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.	4,50
	10- Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.	4,36
	13- Çocuğum iyi davrandığında onu överim.	4,22
	14- Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.	4,40
	15- Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.	4,48
	18- Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.	4,14
	20- Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.	4,37
	23- Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.	4,47
	25- Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.	4,50
	29- Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.	4,38
	36- Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.	4,25
	37- Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.	4,29
	38- Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.	3,85
	42- Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.	4,38

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Demokratik Tarz alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=4,54$ ’lük ortalama ile “6- Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.” 6. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=3,85$ ’lik ortalama ile “38- Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.” 38. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki ebeveyn olan bireylerin Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından Otoriter Tarz alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 25’te gösterilmiştir.

Tablo 25. Ebeveyn olan bireylerin otoriter tarz düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Otoriter Tarz	3- Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.	2,33
	9- Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.	1,35
	11- Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.	2,31
	19- Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.	2,37
	26- Çocuğuma kızdığında çocuğumu cezalandırırım.	2,34

27- Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.	1,42
32- Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.	1,64
35- Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.	2,00
39- Çocuğuma karşı sabırsızım.	2,03
40- En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.	1,70
45- Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.	2,13

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Otoriter Tarz alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=2,37$ 'lik ortalama ile "19- Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım." 19. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=1,35$ 'lik ortalama ile "9- Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum." 9. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki ebeveyn olan bireylerin Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından Koruyucu Tarz alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26. Ebeveyn olan bireylerin koruyucu tarz düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
Koruyucu Tarz	4- Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.	3,85
	8- Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.	3,12
	12- Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.	3,97
	16- Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.	3,35
	21- Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.	3,35
	22- Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.	3,75
	28- Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.	3,60
	41- Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakârlık ederim.	2,96
	46- Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.	2,87

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan Koruyucu Tarz alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=3,97$ 'lik ortalama ile "12- Çocuğuma karşı koruyucu davranırım." 12. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=2,87$ 'lik ortalama ile "46- Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım." 46. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

18-65 yaş arasındaki ebeveyn olan bireylerin Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından İzin Verici Tarz alt faktörü sorularına verdikleri cevapların ortalama değerleri Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 27. Ebeveyn olan bireylerin izin verici tarz düzeyleri

Değişken	Sorular	$\bar{x}$
İzin Verici Tarz	1- Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm. "	2,15
	17- Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.	1,91
	24- Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.	2,11
	30- Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.	2,05
	31- Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.	1,50
	33- Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.	1,88
	34- Çocuğumu şımartırım.	2,22
	43- Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.	1,89
	44- Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.	2,00

18-65 yaş arasındaki bireylere uygulanan İzin Verici Tarz alt boyut maddeleri arasında en yüksek ve en düşük ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde; $\bar{x}=2,22$ 'lik ortalama ile "34- Çocuğumu şımartırım." 34. maddenin en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu görülürken, $\bar{x}=1,50$ 'lik ortalama ile "31- Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim." 31. maddenin en düşük ortalamaya sahip madde olduğu görülmüştür.

4.1.5. Katılımcılara Uygulanan Ölçeklerin, Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 28'de gösterilmiştir.

Tablo 28. Katılımcıların cinsiyetlerine göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Cinsiyet	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	<i>t</i>	<i>p</i>
Maneviyat	Kadın	231	24,51	3,33	0,693	0,489
	Erkek	101	24,22	3,85		
Hazcılık	Kadın	231	12,90	1,49	0,243	0,808
	Erkek	101	12,85	1,65		
Güç	Kadın	231	25,71	6,27	-3,452	0,001**
	Erkek	101	28,32	6,46		
Başarı	Kadın	231	35,35	5,52	-2,224	0,027*
	Erkek	101	36,79	5,28		
Uyum	Kadın	231	24,67	2,82	-1,298	0,195
	Erkek	101	25,12	3,13		
Geleneksellik	Kadın	231	28,69	4,87	-1,033	0,302
	Erkek	101	29,33	5,73		
Yardımseverlik	Kadın	231	46,48	3,58	-0,410	0,682
	Erkek	101	46,65	3,43		
Uyarıcılık	Kadın	231	16,05	3,62	-2,683	0,008**
	Erkek	101	17,22	3,70		
Özyönelim	Kadın	231	36,72	4,56	-1,753	0,081
	Erkek	101	37,68	4,73		

Evrenselcilik	Kadın	231	50,97	5,02	-1,039	0,300
	Erkek	101	51,59	4,96		
Güvenlik	Kadın	231	45,65	3,69	0,142	0,887
	Erkek	101	45,58	4,21		

**** $p < .01$, * $p < .05$, t : Independent Samples T Test**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Maneviyat, Hazcılık, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Özyönelim, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p > .05$); Güç, Başarı ve Uyarıcılık alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p < .05$). Yapılan analiz sonucunda; erkek bireylerin güç, başarı ve uyarıcılık toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=28,32$, $\bar{x}=36,79$, $\bar{x}=17,22$), kadın bireylerin güç, başarı ve uyarıcılık toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=25,71$, $\bar{x}=35,35$, $\bar{x}=16,05$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre cinsiyet değişkeninin, katılımcıların; Maneviyat, Hazcılık, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Özyönelim, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Güç, Başarı ve Uyarıcılık alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Toplumsal rollerden beklenen şekilde erkek katılımcılarda bireysel değerler daha yüksek puan ortalamasına sahiptir.

Değerler ölçeğinde erkekler bireysel değerler olan güç, başarı, uyarıcılık alt boyutlarında yüksek puan almıştır. Bu bulgu, Gökoğlu'nun (2021) toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklige atfedilen kültürel rollerle ilgili vurgularıyla örtüşmektedir. Gökoğlu'na göre erkek, tarihsel ve kültürel olarak kamusal alanın öznesi, otoritenin temsilcisi ve karar verici olarak konumlandırılmıştır. Dolayısıyla, erkeklerin bireysel değerlerde yüksek puan alması, yalnızca kişisel tercihler değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyetin kültürel inşasının bir sonucudur.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 29. Katılımcıların cinsiyetlerine göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Cinsiyet	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Demokratik Tutum	Kadın	231	16,81	1,87	-0,075	0,940
	Erkek	101	16,82	1,84		
Otoriter Tutum	Kadın	231	10,03	2,89	-8,575	0,000**
	Erkek	101	13,14	3,36		
Koruyucu Tutum	Kadın	231	12,69	3,94	-7,030	0,000**
	Erkek	101	15,89	3,52		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Kadın	231	8,44	3,15	-6,314	0,000**
	Erkek	101	11,09	4,25		

****p<.01, *p<.05, t: Independent Samples T Test**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; erkek bireylerin otoriter tutum, koruyucu tutum ve aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=13,14$, $\bar{x}=15,89$, $\bar{x}=11,09$), kadın bireylerin otoriter tutum, koruyucu tutum ve aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=10,03$, $\bar{x}=12,69$, $\bar{x}=8,44$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre cinsiyet değişkeninin, katılımcıların; Demokratik Tutum alt boyut algılarını etkilemeyen, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Türk toplumsal yapısında erkeğin genellikle çocuk yetiştirmede geri planda kalması sebebiyle beklenen bir sonuç elde edilmiştir.

Ebeveyn olan bireylerin cinsiyetlerine göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30. Ebeveyn olan bireylerin cinsiyetlerine göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Cinsiyet	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Demokratik Tarz	Kadın	174	73,80	10,27	0,656	0,513
	Erkek	58	72,74	11,68		
Otoriter Tarz	Kadın	174	20,45	6,66	-4,438	0,000**
	Erkek	58	25,14	7,85		
Koruyucu Tarz	Kadın	174	30,90	5,66	0,415	0,679

	Erkek	58	30,55	5,33		
İzin Verici Tarz	Kadın	174	17,97	5,69	1,265	0,207
	Erkek	58	16,83	6,72		

**** $p < .01$, * $p < .05$, t : Independent Samples T Test**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tarz, Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p > .05$); Otoriter Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p < .05$). Yapılan analiz sonucunda; erkek bireylerin otoriter tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=25,14$), kadın bireylerin otoriter tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=20,45$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre cinsiyet değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Demokratik Tarz, Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen, Otoriter Tarz alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Ebeveynlik deneyimiyle birlikte katılımcıların çocuğa yaklaşımının değiştiği tespit edilmiştir. Toplumsal roller dolayısıyla erkek bireylerin kadınlara göre çocuğa daha otoriter yaklaştığı sonucu elde edilmiştir.

Bu durum Gökoğlu'nun (2021) aile yapısı ve ataerkil normlar üzerine yaptığı çözümlemelerle doğrudan ilişkilidir. Gökoğlu, Türkiye'deki ataerkil kültürün özellikle erkeklerin otorite figürü olarak sosyalle edilmesine neden olduğunu ve bunun kuşaktan kuşağa aktarıldığını vurgulamıştır.

Katılımcıların yaşlarına göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo 31. Katılımcıların yaşlarına göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Yaş	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Maneviyat	18-29 yaş	202	24,76	3,43	2,250	0,025*
	30 yaş ve üzeri	130	23,88	3,53		
Hazcılık	18-29 yaş	202	13,01	1,42	1,961	0,051
	30 yaş ve üzeri	130	12,68	1,69		
Güç	18-29 yaş	202	27,04	6,59	1,920	0,056
	30 yaş ve üzeri	130	25,66	6,12		
Başarı	18-29 yaş	202	35,93	5,55	0,598	0,550
	30 yaş ve üzeri	130	35,56	5,38		
Uyum	18-29 yaş	202	24,82	2,96	0,098	0,922

	30 yaş ve üzeri	130	24,78	2,88		
Geleneksellik	18-29 yaş	202	28,84	5,34	-0,194	0,846
	30 yaş ve üzeri	130	28,95	4,84		
Yardımseverlik	18-29 yaş	202	46,67	2,97	0,901	0,368
	30 yaş ve üzeri	130	46,32	4,26		
Uyarıcılık	18-29 yaş	202	16,88	3,64	2,934	0,004**
	30 yaş ve üzeri	130	15,68	3,63		
Özyönelim	18-29 yaş	202	37,28	4,55	1,328	0,185
	30 yaş ve üzeri	130	36,59	4,73		
Evrenselcilik	18-29 yaş	202	51,09	4,92	-0,333	0,739
	30 yaş ve üzeri	130	51,28	5,14		
Güvenlik	18-29 yaş	202	45,68	3,74	0,287	0,774
	30 yaş ve üzeri	130	45,55	4,03		

**** $p < .01$, * $p < .05$, t: Independent Samples T Test**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Hazcılık, Güç, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Özyönelim, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p > .05$); Maneviyat ve Uyarıcılık alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p < .05$). Yapılan analiz sonucunda; 18-29 yaş aralığındaki bireylerin maneviyat ve uyarıcılık toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=24,76$, $\bar{x}=16,88$), 30 yaş ve üzerindeki bireylerin maneviyat ve uyarıcılık toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=23,88$, $\bar{x}=15,68$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaş değişkeninin, katılımcıların; Hazcılık, Güç, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Özyönelim, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Maneviyat ve Uyarıcılık alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Bireysel bir değer olan Uyarıcılık alt boyutunda 18-29 yaş aralığındaki katılımcıların puan ortalamasının yüksek çıkması beklenen bir durumdur. Ancak toplumsal bir değer olan Maneviyat boyutunda da genç kuşağın puan ortalamasının yüksek olması, beklenenin tersine bir durumu yansıtmaktadır. Genellikle maneviyatın 30 yaş ve üzeri bireylerde daha yüksek olması öngörülse de bu çalışmada aksi bir bulgu elde edilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların genelinde maneviyat puanlarının yüksek olması, sonucu kısmen beklenir kılmaktadır. Sonuç olarak, bireysel ve toplumsal değerler arasında belirgin bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Bu bulgu, Topçuoğlu ve Aksan'ın (2019) çalışmasında vurgulanan madde ve mananın artık karşıt değil, bir arada yükseldiği gençlik değer yönelimi ile birebir örtüşmektedir.

Araştırmada 20 yıl önce negatif yönlü korelasyon gösteren bireyci ve manevi değerler, artık pozitif yönlü korelasyon sergilemektedir. Bu durum, gençlerin hem uyarıcılık gibi bireysel değerleri hem de maneviyat gibi toplumsal değerleri aynı anda önemsedığını göstermektedir.

Katılımcıların yaşlarına göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 32’de gösterilmiştir.

Tablo 32. Katılımcıların yaşlarına göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Yaş	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Demokratik Tutum	18-29 yaş	202	16,84	1,64	0,322	0,748
	30 yaş ve üzeri	130	16,77	2,16		
Otoriter Tutum	18-29 yaş	202	11,11	3,34	0,934	0,351
	30 yaş ve üzeri	130	10,76	3,38		
Koruyucu Tutum	18-29 yaş	202	14,39	3,82	4,114	0,000**
	30 yaş ve üzeri	130	12,54	4,24		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	18-29 yaş	202	9,64	3,92	2,411	0,016*
	30 yaş ve üzeri	130	8,64	3,29		

****p<.01, *p<.05, t: Independent Samples T Test**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tutum ve Otoriter Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; 18-29 yaş aralığındaki bireylerin koruyucu tutum ve aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=14,39$, $\bar{x}=9,64$), 30 yaş ve üzerindeki bireylerin koruyucu tutum ve aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=12,54$, $\bar{x}=8,64$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaş değişkeninin, katılımcıların; Demokratik Tutum ve Otoriter Tutum alt boyut algılarını etkilemeyen, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Koruyucu ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyutlarında 18-29 yaş aralığındaki katılımcıların puan ortalamalarının yüksek olması, bu yaş grubundaki deneyim eksikliğine bağlı olarak beklenebilir bir durumdur. Ancak otoriter tutum boyutunda da genç kuşak ile 30 yaş üzeri kuşak arasında anlamlı bir fark olması beklenmekteydi.

Bu durum, Topçuoğlu ve Aksan (2019) çalışmasında da vurgulandığı üzere, genç kuşağın her şeyi aynı anda yapmak isteyen, rekabeti yoğun yaşayan, fakat aileye güçlü bağlarla bağlı ve ebeveyn tutumlarından derinden etkilenen bir yapıda olduğuna ilişkin bulgularla örtüşmektedir. Ayrıca araştırmada en yüksek puanı alan değer ifadesi “ailenin güvenliği” olmuştur. Bu da genç kuşağın koruyuculuğu yalnızca çocuklara değil, aile kavramına genel bir güvenlik odağı olarak yüklediğini göstermektedir. Genç yaş grubunun daha koruyucu ve hoşgörülü tutumlar göstermesi, onların kendi deneyimlerinden yola çıkarak çocuk yetiştirmede daha fazla duygusal esneklik ve özgürlük tanıma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Ebeveyn olan bireylerin yaşlarına göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 33’te gösterilmiştir.

Tablo 33. Ebeveyn olan bireylerin yaşlarına göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Yaş	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Demokratik Tarz	18-29 yaş	121	73,47	9,59	-0,095	0,925
	30 yaş ve üzeri	111	73,60	11,70		
Otoriter Tarz	18-29 yaş	121	21,70	7,58	0,179	0,858
	30 yaş ve üzeri	111	21,53	6,90		
Koruyucu Tarz	18-29 yaş	121	31,74	5,36	2,665	0,008**
	30 yaş ve üzeri	111	29,81	5,64		
İzin Verici Tarz	18-29 yaş	121	18,19	6,45	1,347	0,179
	30 yaş ve üzeri	111	17,14	5,38		

**** $p < .01$, * $p < .05$, t: Independent Samples T Test**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p > .05$); Koruyucu Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p < .05$). Yapılan analiz sonucunda; 18-29 yaş aralığındaki bireylerin koruyucu tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=31,74$), 30 yaş ve üzerindeki bireylerin koruyucu tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=29,81$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaş değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen, Koruyucu Tarz alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Koruyucu Tarz alt boyutunda 30 yaş üzerinde

puan ortalamalarının düşük olması, ebeveynlik ve yaşıml sağladığı deneyim etkisiyle sonucu kısmen beklenir kılmiştir. Bununla birlikte 18–29 yaş grubunun daha yüksek koruyucu ebeveyn tutumu göstermesi, yine Topçuoğlu ve Aksan'ın (2019) vurguladığı gençlik değerleriyle örtüşmektedir. Özellikle araştırmada sıklıkla altı çizilen aileye bağlılık ve duygusal güvenlik arayışı gibi özellikler, bu bulguyu temellendiren unsurlar arasındadır.

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 34'te gösterilmiştir.

Tablo 34. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Eğitim Düzeyi	f	$\bar{x}$	S.s.	F	p	Fark
Maneviyat	İlkokul-Ortaokul ^A	21	25,52	2,79	3,690	0,006**	A,B>C
	Lise ^B	76	25,45	3,45			
	Ön lisans ^C	65	23,48	3,52			
	Lisans ^D	135	24,22	3,47			
	Lisans üstü ^E	35	24,03	3,45			
Hazcılık	İlkokul-Ortaokul	21	12,24	1,87	1,214	0,304	-
	Lise	76	13,05	1,41			
	Ön lisans	65	12,95	1,55			
	Lisans	135	12,84	1,56			
	Lisans üstü	35	12,91	1,46			
Güç	İlkokul-Ortaokul ^A	21	29,00	5,51	6,810	0,000**	A,B>C,D,E
	Lise ^B	76	28,96	6,12			
	Ön lisans ^C	65	24,91	5,80			
	Lisans ^D	135	26,24	6,53			
	Lisans üstü ^E	35	23,63	6,33			
Başarı	İlkokul-Ortaokul ^A	21	37,90	4,30	4,387	0,002**	A,B>C,D,E
	Lise ^B	76	37,49	5,28			
	Ön lisans ^C	65	35,22	5,42			
	Lisans ^D	135	35,29	5,42			
	Lisans üstü ^E	35	33,80	5,86			
Uyum	İlkokul-Ortaokul ^A	21	25,76	2,66	8,754	0,000**	A,B>E
	Lise ^B	76	26,20	2,60			B>C,D
	Ön lisans ^C	65	24,78	2,64			
	Lisans ^D	135	24,22	2,97			
	Lisans üstü ^E	35	23,49	2,84			
Geleneksellik	İlkokul-Ortaokul ^A	21	31,29	4,34	8,745	0,000**	A,B>D
	Lise ^B	76	31,33	4,31			B>C,E
	Ön lisans ^C	65	28,46	4,56			
	Lisans ^D	135	27,58	5,63			
	Lisans üstü ^E	35	27,97	4,08			
Yardımseverlik	İlkokul-Ortaokul	21	44,67	5,48	2,325	0,056	-
	Lise	76	47,07	2,87			
	Ön lisans	65	46,92	3,94			
	Lisans	135	46,47	3,19			
	Lisans üstü	35	46,03	3,61			
Uyarıcılık	İlkokul-Ortaokul ^A	21	17,67	3,76	3,369	0,010*	A,B>E
	Lise ^B	76	17,29	3,80			

	Ön lisans ^C	65	16,28	3,34			
	Lisans ^D	135	16,16	3,67			
	Lisans üstü ^E	35	14,94	3,46			
	İlkokul-Ortaokul	21	36,86	4,77	0,373	0,828	-
	Lise	76	37,32	4,89			
Özyönelim	Ön lisans	65	36,48	4,89			
	Lisans	135	37,19	4,53			
	Lisans üstü	35	36,77	3,93			
	İlkokul-Ortaokul	21	50,67	6,20	0,719	0,580	-
	Lise	76	51,80	4,90			
Evrenselcilik	Ön lisans	65	51,40	5,28			
	Lisans	135	51,00	4,72			
	Lisans üstü	35	50,26	5,07			
	İlkokul-Ortaokul	21	45,24	4,57	2,214	0,067	-
	Lise	76	46,72	2,80			
Güvenlik	Ön lisans	65	45,66	4,24			
	Lisans	135	45,16	4,02			
	Lisans üstü	35	45,23	3,63			

**** $p < .01$, * $p < .05$, F : One Way ANOVA, F ark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Hazcılık, Yardımseverlik, Özyönelim, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p > .05$); Maneviyat, Güç, Başarı, Uyum, Geleneksellik ve Uyarıcılık alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p < .05$). Yapılan analiz sonucunda; ilkokul-ortaokul ve lise mezunu olan bireylerin maneviyat toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=25,52$, $\bar{x}=25,45$), ön lisans mezunu olan bireylerin maneviyat toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=23,48$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlkokul-ortaokul ve lise mezunu olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=29,00$, $\bar{x}=28,96$), ön lisans, lisans ve lisans üstü mezunu olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=24,91$, $\bar{x}=26,24$, $\bar{x}=23,63$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlkokul-ortaokul ve lise mezunu olan bireylerin başarı toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=37,90$, $\bar{x}=37,49$), ön lisans, lisans ve lisans üstü mezunu olan bireylerin başarı toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=35,22$, $\bar{x}=35,29$, $\bar{x}=33,80$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlkokul-ortaokul ve lise mezunu olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=25,76$, $\bar{x}=26,20$), lisans üstü mezunu olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=23,49$) öte yandan lise mezunu olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=26,20$), ön lisans ve lisans mezunu olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=24,78$, $\bar{x}=24,22$) daha yüksek olduğu tespit

edilmiştir. İlkokul-ortaokul ve lise mezunu olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=31,29$, $\bar{x}=31,33$), lisans mezunu olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=27,58$) öte yandan lise mezunu olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=31,33$), ön lisans ve lisans üstü mezunu olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=28,46$, $\bar{x}=27,97$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlkokul-ortaokul ve lise mezunu olan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=17,67$, $\bar{x}=17,29$), lisans üstü mezunu olan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=14,94$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre eğitim düzeyi değişkeninin, bireylerin; Hazcılık, Yardımseverlik, Özyönelim, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Maneviyat, Güç, Başarı, Uyum, Geleneksellik ve Uyarıcılık alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Toplumsal değerler olan maneviyat, uyum, geleneksellik alt boyutlarında eğitim seviyesi düşük bireylerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, geleneksel değerlere bağlılığın ve toplumsal normlara uyumun, özellikle daha az eğitim almış bireyler arasında daha belirgin olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 35'te gösterilmiştir.

Tablo 35. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Eğitim Düzeyi	f	$\bar{x}$	S.s.	F	p	Fark
Demokratik Tutum	İlkokul-Ortaokul ^A	21	15,19	2,73	8,191	0,000**	D,E>A,B C>A
	Lise ^B	76	16,32	1,99			
	Ön lisans ^C	65	17,02	1,71			
	Lisans ^D	135	17,04	1,64			
	Lisans üstü ^E	35	17,57	1,12			
Otoriter Tutum	İlkokul-Ortaokul ^A	21	12,10	3,56	9,424	0,000**	B>D,E
	Lise ^B	76	12,53	3,66			
	Ön lisans ^C	65	11,37	2,80			
	Lisans ^D	135	10,05	3,06			
	Lisans üstü ^E	35	9,77	3,11			
Koruyucu Tutum	İlkokul-Ortaokul ^A	21	13,52	4,24	3,493	0,008**	B>D,E
	Lise ^B	76	14,76	4,59			
	Ön lisans ^C	65	14,40	4,23			
	Lisans ^D	135	12,96	3,59			
	Lisans üstü ^E	35	12,71	3,80			
Aşırı Hoşgörülü Tutum	İlkokul-Ortaokul ^A	21	11,00	3,70	9,973	0,000**	A,B>C,D, E
	Lise ^B	76	11,18	4,26			

Ön lisans ^C	65	8,48	3,30
Lisans ^D	135	8,53	3,28
Lisans üstü ^E	35	8,20	2,95

**** $p<.01$, * $p<.05$, F : One Way ANOVA, F ark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; lisans ve lisans üstü mezunu olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=17,04$, $\bar{x}=17,57$), ilkokul-ortaokul ve lise mezunu olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=15,19$, $\bar{x}=16,32$) öte yandan ön lisans mezunu olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=17,02$), ilkokul-ortaokul mezunu olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=15,19$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Lise mezunu olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=12,53$), lisans ve lisans üstü mezunu olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=10,05$, $\bar{x}=9,77$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Lise mezunu olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=14,76$), lisans ve lisans üstü mezunu olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=12,96$, $\bar{x}=12,71$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlkokul-ortaokul ve lise mezunu olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=11,00$, $\bar{x}=11,18$), ön lisans, lisans ve lisans üstü mezunu olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=8,48$, $\bar{x}=8,53$, $\bar{x}=8,20$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre eğitim düzeyi değişkeninin, bireylerin; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Demokratik tutum alt boyutunda lisans ve lisansüstü mezunlarının puan ortalamalarının yüksek çıkması, eğitim düzeyinin bireylerin ebeveynlik yaklaşımlarına etkisini gösteren literatürle tutarlıdır. Öte yandan, otoriter ve koruyucu tutum alt boyutlarında lise mezunlarının puanlarının daha yüksek olması dikkat çekicidir.

Ebeveyn olan bireylerin eğitim düzeylerine göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 36'da gösterilmiştir.

Tablo 36. Ebeveyn olan bireylerin eğitim düzeylerine göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Eğitim Düzeyi	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	F	<i>p</i>
Demokratik Tarz	İlkokul-Ortaokul	11	69,45	10,27	1,660	0,160
	Lise	40	71,80	11,41		
	Ön lisans	56	73,13	9,03		
	Lisans	96	73,81	11,68		
	Lisans üstü	29	77,34	7,95		
Otoriter Tarz	İlkokul-Ortaokul	11	21,73	7,30	2,099	0,082
	Lise	40	23,35	7,29		
	Ön lisans	56	22,95	6,40		
	Lisans	96	20,80	7,83		
	Lisans üstü	29	19,34	6,01		
Koruyucu Tarz	İlkokul-Ortaokul	11	33,91	6,93	1,323	0,262
	Lise	40	30,95	5,46		
	Ön lisans	56	30,52	4,47		
	Lisans	96	30,29	5,70		
	Lisans üstü	29	31,76	6,45		
İzin Verici Tarz	İlkokul-Ortaokul	11	20,27	5,41	1,617	0,171
	Lise	40	18,02	5,17		
	Ön lisans	56	16,34	5,57		
	Lisans	96	18,26	6,74		
	Lisans üstü	29	16,93	4,80		

**** $p < .01$, * $p < .05$, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz, Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p > .05$). Elde edilen sonuçlara göre eğitim düzeyi değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz, Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

Katılımcıların mesleklerine göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 37’de gösterilmiştir.

Tablo 37. Katılımcıların mesleklerine göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Meslek	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	F	<i>p</i>	Fark
Maneviyat	Özel Sektör İşçi	137	24,33	3,61	0,843	0,499	-
	Kamu çalışanı	39	24,05	3,52			
	Esnaf	33	25,42	3,58			
	Emekli ve Ev Hanımı	58	24,47	3,42			

	Öğrenci	65	24,28	3,25			
	Özel Sektör İşçi	137	13,07	1,51	1,778	0,133	-
	Kamu çalışanı	39	13,00	1,49			
Hazcılık	Esnaf	33	13,03	1,61			
	Emekli ve Ev Hanımı	58	12,55	1,60			
	Öğrenci	65	12,63	1,50			
	Özel Sektör İşçi ^A	137	26,41	7,09	4,391	0,002**	C>A,B,D,E
	Kamu çalışanı ^B	39	25,67	5,33			
Güç	Esnaf ^C	33	30,70	5,58			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	25,33	5,63			
	Öğrenci ^E	65	26,12	5,97			
	Özel Sektör İşçi ^A	137	36,01	5,51	2,749	0,028*	C>E
	Kamu çalışanı ^B	39	35,46	4,89			
Başarı	Esnaf ^C	33	38,36	4,86			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	35,17	5,64			
	Öğrenci ^E	65	34,74	5,61			
	Özel Sektör İşçi ^A	137	24,75	2,89	3,811	0,005**	D>E
	Kamu çalışanı ^B	39	24,79	2,43			
Uyum	Esnaf ^C	33	25,42	3,72			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	25,71	2,34			
	Öğrenci ^E	65	23,80	3,03			
	Özel Sektör İşçi ^A	137	29,02	5,19	6,592	0,000**	A,C,D>E
	Kamu çalışanı ^B	39	28,38	4,59			
Geleneksellik	Esnaf ^C	33	30,67	5,21			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	30,57	4,03			
	Öğrenci ^E	65	26,49	5,38			
	Özel Sektör İşçi	137	46,86	3,38	0,889	0,471	-
	Kamu çalışanı	39	46,54	3,75			
Yardımseverlik	Esnaf	33	46,73	4,23			
	Emekli ve Ev Hanımı	58	46,36	4,05			
	Öğrenci	65	45,89	2,77			
	Özel Sektör İşçi ^A	137	16,77	3,65	3,084	0,016*	C>D
	Kamu çalışanı ^B	39	15,97	3,22			
Uyarıcılık	Esnaf ^C	33	17,94	3,72			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	15,59	3,60			
	Öğrenci ^E	65	15,85	3,79			
	Özel Sektör İşçi ^A	137	37,95	4,11	6,082	0,000**	A,C>D,E
	Kamu çalışanı ^B	39	37,54	3,98			
Özyönelim	Esnaf ^C	33	38,24	5,14			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	35,07	5,09			
	Öğrenci ^E	65	35,83	4,64			
	Özel Sektör İşçi ^A	137	52,01	4,40	4,595	0,001**	A,B>E
	Kamu çalışanı ^B	39	51,92	4,76			
Evrenselcilik	Esnaf ^C	33	51,79	5,93			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	50,66	4,94			
	Öğrenci ^E	65	49,05	5,35			
	Özel Sektör İşçi	137	45,77	3,49	0,928	0,448	-
	Kamu çalışanı	39	46,18	3,37			
Güvenlik	Esnaf	33	45,88	5,73			
	Emekli ve Ev Hanımı	58	45,64	3,57			
	Öğrenci	65	44,86	3,93			

****p<.01, *p<.05, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One

Way ANOVA) sonucunda; Maneviyat, Hazcılık, Yardımseverlik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin mesleklerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Güç, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Uyarıcılık, Özyönelim ve Evrenselcilik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin mesleklerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; esnaf olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=30,70$), özel sektör işçi, kamu çalışanı, emekli-ev hanımı ve öğrenci olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=26,41$, $\bar{x}=25,67$, $\bar{x}=25,33$, $\bar{x}=26,12$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Esnaf olan bireylerin başarı toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=38,36$), öğrenci olan bireylerin başarı toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=34,74$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Emekli-ev hanımı olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=25,71$), öğrenci olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=23,80$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektör işçi, esnaf ve emekli-ev hanımı olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=29,02$, $\bar{x}=30,67$, $\bar{x}=30,57$), öğrenci olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=26,49$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Esnaf olan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=17,94$), emekli-ev hanımı olan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=15,59$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektör işçi ve esnaf olan bireylerin özyönelim toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=37,95$, $\bar{x}=38,24$), emekli-ev hanımı ve öğrenci olan bireylerin özyönelim toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=35,07$, $\bar{x}=35,83$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektör işçi ve kamu çalışanı olan bireylerin evrenselcilik toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=52,01$, $\bar{x}=51,92$), öğrenci olan bireylerin evrenselcilik toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=49,05$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre meslek değişkeninin, bireylerin; Maneviyat, Hazcılık, Yardımseverlik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Güç, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Uyarıcılık, Özyönelim ve Evrenselcilik alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Toplumsal değerlere ilişkin alt boyutlar olan uyum ve geleneksellikte, ev hanımı ve emekli katılımcıların puan ortalamalarının yüksek çıkması, toplumsal rollerin ve yaşam biçimlerinin değer yönelimleri üzerindeki etkisi bağlamında beklenen bir bulgudur.

Katılımcıların mesleklerine göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 38’te gösterilmiştir.

Tablo 38. Katılımcıların mesleklerine göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Meslek	f	$\bar{x}$	S.s.	F	p	Fark
Demokratik Tutum	Özel Sektör İşçi ^A	137	16,88	1,91	4,163	0,003**	A,B,E>C
	Kamu çalışanı ^B	39	17,36	1,39			
	Esnaf ^C	33	15,91	2,26			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	16,41	2,06			
	Öğrenci ^E	65	17,14	1,34			
Otoriter Tutum	Özel Sektör İşçi ^A	137	11,33	3,42	12,198	0,000**	A,C>E C>A,B,D
	Kamu çalışanı ^B	39	10,49	3,07			
	Esnaf ^C	33	13,85	3,01			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	10,71	3,06			
	Öğrenci ^E	65	9,31	2,73			
Koruyucu Tutum	Özel Sektör İşçi ^A	137	14,32	4,18	8,484	0,000**	A,C>D,E C>B
	Kamu çalışanı ^B	39	13,51	4,11			
	Esnaf ^C	33	16,24	3,35			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	12,53	4,32			
	Öğrenci ^E	65	12,06	2,98			
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Özel Sektör İşçi ^A	137	9,57	4,09	11,220	0,000**	A,C>E C>A,B,D
	Kamu çalışanı ^B	39	8,59	3,44			
	Esnaf ^C	33	12,58	3,37			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	58	8,64	2,88			
	Öğrenci ^E	65	7,82	2,67			

****p<.01, *p<.05, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin mesleklerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; özel sektör işçi, kamu çalışanı ve öğrenci olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}$ =16,88, $\bar{x}$ =17,36, $\bar{x}$ =17,14), esnaf olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}$ =15,91) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektör işçi ve esnaf olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}$ =11,33, $\bar{x}$ =13,85), öğrenci olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}$ =9,31) öte yandan esnaf olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}$ =13,85), özel sektör işçi, kamu çalışanı ve emekli-ev hanımı olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}$ =11,33, $\bar{x}$ =10,49, $\bar{x}$ =10,71) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektör işçi ve esnaf olan

bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=14,32$, $\bar{x}=16,24$), emekli-ev hanımı ve öğrenci olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=12,53$, $\bar{x}=12,06$) öte yandan esnaf olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=16,24$), kamu çalışanı olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=13,51$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektör işçi ve esnaf olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=9,57$, $\bar{x}=12,58$), öğrenci olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=7,82$) öte yandan esnaf olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=12,58$), özel sektör işçi, kamu çalışanı ve emekli-ev hanımı olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=9,57$, $\bar{x}=8,59$, $\bar{x}=8,64$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre meslek değişkeninin, bireylerin; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Esnafın otoriter ve koruyucu tutum alt boyutlarında yüksek, demokratik tutumda ise düşük puan ortalamalarına sahip olmaları, içinde bulundukları toplumsal roller ve sosyo-kültürel konumları açısından beklenen bir durumdur. Bu sonuç, mesleki pratiklerin ve sosyal çevrenin, ebeveynlik tutumları üzerinde şekillendirici bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

Ebeveyn olan bireylerin mesleklerine göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 39’da gösterilmiştir.

Tablo 39. Ebeveyn olan bireylerin mesleklerine göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Meslek	f	$\bar{x}$	S.s.	F	p	Fark
Demokratik Tarz	Özel Sektör İşçi ^A	97	74,97	9,34	2,992	0,020*	A,B>C
	Kamu çalışanı ^B	35	75,09	12,81			
	Esnaf ^C	16	66,69	13,51			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	50	71,30	10,66			
	Öğrenci ^E	34	74,35	8,75			
Otoriter Tarz	Özel Sektör İşçi ^A	97	21,56	6,64	5,402	0,000**	C>A,B,E D>A
	Kamu çalışanı ^B	35	20,63	8,76			
	Esnaf ^C	16	27,50	8,07			
	Emekli ve Ev Hanımı ^D	50	22,86	6,77			
	Öğrenci ^E	34	18,24	5,53			
Koruyucu Tarz	Özel Sektör İşçi	97	30,93	5,14	0,409	0,802	-
	Kamu çalışanı	35	31,51	7,11			
	Esnaf	16	30,38	5,04			
	Emekli ve Ev Hanımı	50	30,88	5,84			

	Öğrenci	34	29,88	4,93			
	Özel Sektör İşçi	97	16,68	5,51	1,947	0,104	-
	Kamu çalışanı	35	17,83	7,27			
İzin Verici Tarz	Esnaf	16	20,50	8,21			
	Emekli ve Ev Hanımı	50	17,84	5,41			
	Öğrenci	34	18,85	4,91			

**** $p<.01$, * $p<.05$, F : One Way ANOVA, F ark: Tukey-Games Howell**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin meslek değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin mesleklerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Demokratik Tarz ve Otoriter Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin mesleklerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; özel sektör işçi ve kamu çalışanı olan bireylerin demokratik tarz toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=74,97$, $\bar{x}=75,09$), esnaf olan bireylerin demokratik tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=66,69$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Etnaf olan bireylerin otoriter tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=27,50$), özel sektör işçi, kamu çalışanı ve öğrenci olan bireylerin otoriter tarz toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=21,56$, $\bar{x}=20,63$, $\bar{x}=18,24$) öte yandan emekli-ev hanımı olan bireylerin otoriter tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=22,86$), öğrenci olan bireylerin otoriter tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=18,24$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre meslek değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen, Demokratik Tarz ve Otoriter Tarz alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Etnaf, emekli ve ev hanımı katılımcıların otoriter ebeveynlik tutum puanlarının yüksek olması, içinde bulundukları toplumsal roller ve geleneksel yaşam pratikleri bağlamında beklenen bir sonuçtur. Bu grupların, otoriteye dayalı ve denetleyici tutumlara daha yatkın olmaları; sosyal konumları, kuşak özellikleri ve kültürel aktarım süreçleriyle ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla, otoriter tutumun bu gruplarda yüksek düzeyde görülmesi, ebeveynlik yaklaşımlarının yalnızca bireysel tercihlerle değil, aynı zamanda toplumsal rollerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların çalıştıkları kurumlarına göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 40'ta gösterilmiştir.

Tablo 40. Katılımcıların çalıştıkları kuruma göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Çalıştıkları Kurum	f	$\bar{x}$	S.s.	F	p	Fark
Maneviyat	Özel	156	24,62	3,69	0,870	0,420	-
	Devlet	36	23,78	3,52			
	Diğer	140	24,36	3,25			
Hazcılık	Özel ^A	156	13,13	1,49	4,592	0,011*	A>C
	Devlet ^B	36	12,94	1,53			
	Diğer ^C	140	12,59	1,56			
Güç	Özel	156	27,37	7,17	2,710	0,068	-
	Devlet	36	25,47	5,30			
	Diğer	140	25,81	5,71			
Başarı	Özel ^A	156	36,85	5,35	5,900	0,003**	A>C
	Devlet ^B	36	35,31	4,94			
	Diğer ^C	140	34,72	5,57			
Uyum	Özel	156	25,04	3,12	0,987	0,374	-
	Devlet	36	24,72	2,44			
	Diğer	140	24,56	2,81			
Geleneksellik	Özel	156	29,53	5,15	2,378	0,094	-
	Devlet	36	28,11	4,62			
	Diğer	140	28,36	5,21			
Yardımseverlik	Özel ^A	156	47,05	3,38	3,647	0,027*	A>C
	Devlet ^B	36	46,56	3,87			
	Diğer ^C	140	45,95	3,55			
Uyarıcılık	Özel ^A	156	17,15	3,71	6,283	0,002**	A>C
	Devlet ^B	36	15,83	3,17			
	Diğer ^C	140	15,72	3,63			
Özyönelim	Özel ^A	156	38,13	4,29	12,002	0,000**	A,B>C
	Devlet ^B	36	37,58	4,01			
	Diğer ^C	140	35,61	4,79			
Evrenselcilik	Özel ^A	156	52,28	4,61	10,799	0,000**	A,B>C
	Devlet ^B	36	51,97	4,86			
	Diğer ^C	140	49,71	5,13			
Güvenlik	Özel	156	45,96	3,94	2,181	0,115	-
	Devlet	36	46,19	3,45			
	Diğer	140	45,12	3,81			

****p<.01, *p<.05, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin çalıştıkları kurum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Maneviyat, Güç, Uyum, Geleneksellik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin çalıştıkları kurumlara göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Hazcılık, Başarı, Yardımseverlik, Uyarıcılık, Özyönelim ve Evrenselcilik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin çalıştıkları kurumlara göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; özel sektörde çalışan bireylerin hazcılık toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=13,13$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin hazcılık toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=12,59$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektörde çalışan bireylerin başarı toplam puan

ortalamalarının ($\bar{x}=36,85$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin başarı toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=34,72$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektörde çalışan bireylerin yardımseverlik toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=47,05$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin yardımseverlik toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=45,95$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektörde çalışan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=17,15$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=15,72$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektörde ve devlette çalışan bireylerin özyönelim toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=38,13$, $\bar{x}=37,58$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin özyönelim toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=35,61$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektörde ve devlette çalışan bireylerin evrenselcilik toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=52,28$, $\bar{x}=51,97$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin evrenselcilik toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=49,71$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre çalıştıkları kurum değişkeninin, bireylerin; Maneviyat, Güç, Uyum, Geleneksellik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Hazcılık, Başarı, Yardımseverlik, Uyarıcılık, Özyönelim ve Evrenselcilik alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

Katılımcıların çalıştıkları kurumlara göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 41’de gösterilmiştir.

Tablo 41. Katılımcıların çalıştıkları kurumlara göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Çalıştıkları Kurum	f	$\bar{x}$	S.s.	F	p	Fark
Demokratik Tutum	Özel	156	16,76	1,98	1,801	0,167	-
	Devlet	36	17,36	1,42			
	Diğer	140	16,72	1,80			
Otoriter Tutum	Özel ^A	156	11,92	3,55	12,707	0,000**	A>C
	Devlet ^B	36	10,53	3,08			
	Diğer ^C	140	10,04	2,91			
Koruyucu Tutum	Özel ^A	156	14,90	4,06	15,907	0,000**	A>C
	Devlet ^B	36	13,50	4,17			
	Diğer ^C	140	12,33	3,68			
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Özel ^A	156	10,24	4,18	11,275	0,000**	A>B,C
	Devlet ^B	36	8,50	3,32			
	Diğer ^C	140	8,33	2,91			

****p<.01, *p<.05, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin çalıştıkları kurum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Demokratik Tutum alt boyut toplam

puan ortalamalarının bireylerin çalıştıkları kurumlara göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin çalıştıkları kurumlara göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; özel sektörde çalışan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=11,92$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=10,04$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektörde çalışan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=14,90$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=12,33$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektörde çalışan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=10,24$), devlette ve diğer kurumlarda çalışan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=8,50$, $\bar{x}=8,33$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre çalışılan kurum değişkeninin, bireylerin; Demokratik Tutum alt boyut algılarını etkilemeyen, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

Ebeveyn olan bireylerin çalıştıkları kurumlara göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 42’de gösterilmiştir.

Tablo 42. Ebeveyn olan bireylerin çalıştıkları kurumlara göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Çalıştıkları Kurum	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	F	<i>p</i>	Fark
Demokratik Tarz	Özel ^A	104	74,94	8,92	3,114	0,046*	A,B>C
	Devlet ^B	33	75,06	13,17			
	Diğer ^C	95	71,46	11,13			
Otoriter Tarz	Özel	104	22,06	7,10	0,359	0,699	-
	Devlet	33	21,06	8,84			
	Diğer	95	21,34	6,84			
Koruyucu Tarz	Özel	104	31,10	5,07	1,033	0,358	-
	Devlet	33	31,64	7,28			
	Diğer	95	30,22	5,41			
İzin Verici Tarz	Özel	104	16,77	5,97	2,510	0,084	-
	Devlet	33	17,79	7,48			
	Diğer	95	18,65	5,24			

**** $p<.01$, * $p<.05$, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin çalıştıkları kurum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Otoriter Tarz, Koruyucu Tarz

ve İzin Verici Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin çalıştıkları kurumlara göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Demokratik Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin çalıştıkları kurumlara göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; özel sektör ve devlette çalışan bireylerin demokratik tarz toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=74,94$, $\bar{x}=75,06$), diğer kurumlarda çalışan bireylerin demokratik tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=71,46$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre çalıştıkları kurum değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Otoriter Tarz, Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen, Demokratik Tarz alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma bulguları, çalışma sektörünün farklı psikososyal ölçeklerin alt boyut algılarını çeşitli şekillerde etkilediğini göstermektedir. Üç ölçekten elde edilen verilere göre, özel sektörde çalışan katılımcıların hem değerler hem de ebeveyn tutumlarına ilişkin alt boyut ortalamalarının, diğer sektörlerde (öğrenci, ev hanımı, emekli vb.) çalışan katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, çalışma sektörünün bireylerin değer sistemleri ve ebeveynlik yaklaşımlarında etkisi olduğunu göstermiştir.

Katılımcıların aylık hane gelirlerine göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 43'te gösterilmiştir.

Tablo 43. Katılımcıların aylık hane gelirlerine göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Aylık Hane Geliri	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	F	<i>p</i>	Fark
Maneviyat	17.000-25.000 TL ^A	63	25,41	3,29	6,607	0,000**	A,B>D
	25.001-35.000 TL ^B	103	25,10	3,30			
	35.001-45.000 TL ^C	72	23,96	3,36			
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	23,36	3,62			
Hazcılık	17.000-25.000 TL	63	12,97	1,59	0,904	0,439	-
	25.001-35.000 TL	103	13,04	1,45			
	35.001-45.000 TL	72	12,68	1,67			
	45.001 TL ve üzeri	94	12,81	1,50			
Güç	17.000-25.000 TL ^A	63	27,51	6,39	3,665	0,013*	B>D
	25.001-35.000 TL ^B	103	27,73	6,60			
	35.001-45.000 TL ^C	72	25,64	6,64			
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	25,15	5,82			
Başarı	17.000-25.000 TL	63	36,60	6,03	2,068	0,104	-
	25.001-35.000 TL	103	36,48	5,07			
	35.001-45.000 TL	72	35,21	5,77			
	45.001 TL ve üzeri	94	34,93	5,22			
Uyum	17.000-25.000 TL ^A	63	25,63	2,85	7,817	0,000**	A,B>D
	25.001-35.000 TL ^B	103	25,44	2,61			

	35.001-45.000 TL ^C	72	24,50	3,09				
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	23,79	2,85				
	17.000-25.000 TL ^A	63	30,95	4,79	11,000	0,000**	A,B>D	
Geleneksellik	25.001-35.000 TL ^B	103	29,77	4,78			A>C	
	35.001-45.000 TL ^C	72	28,67	4,80				
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	26,70	5,26				
	17.000-25.000 TL	63	46,75	4,35	0,912	0,435	-	
Yardımseverlik	25.001-35.000 TL	103	46,90	3,05				
	35.001-45.000 TL	72	46,13	3,73				
	45.001 TL ve üzeri	94	46,30	3,25				
	17.000-25.000 TL ^A	63	16,92	3,64	3,489	0,016*	B>C	
Uyarıcılık	25.001-35.000 TL ^B	103	17,11	3,62				
	35.001-45.000 TL ^C	72	15,57	3,92				
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	15,94	3,42				
	17.000-25.000 TL ^A	63	36,84	4,75	3,061	0,028*	B>C	
Özyönelim	25.001-35.000 TL ^B	103	37,91	4,22				
	35.001-45.000 TL ^C	72	35,79	5,24				
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	37,07	4,31				
	17.000-25.000 TL	63	51,67	5,54	1,168	0,322	-	
Evrenselcilik	25.001-35.000 TL	103	51,67	4,75				
	35.001-45.000 TL	72	50,51	5,50				
	45.001 TL ve üzeri	94	50,77	4,46				
	17.000-25.000 TL	63	45,71	4,63	1,084	0,356	-	
Güvenlik	25.001-35.000 TL	103	46,14	3,11				
	35.001-45.000 TL	72	45,18	4,47				
	45.001 TL ve üzeri	94	45,36	3,48				

****p<.01, *p<.05, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin aylık hane geliri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Hazcılık, Başarı, Yardımseverlik, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin aylık hane gelirlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Maneviyat, Güç, Uyum, Geleneksellik, Uyarıcılık ve Özyönelim alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin aylık hane gelirlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; aylık hane geliri 17.000-25.000 TL arası ve 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin maneviyat toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=25,41$, $\bar{x}=25,10$), aylık hane geliri 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin maneviyat toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=23,36$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık hane geliri 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=27,73$), aylık hane geliri 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=25,15$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık hane geliri 17.000-25.000 TL arası ve 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=25,63$, $\bar{x}=25,44$), aylık hane geliri 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarına

göre ($\bar{x}=23,79$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık hane geliri 17.000-25.000 TL arası ve 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=30,95$, $\bar{x}=29,77$), aylık hane geliri 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=26,70$) öte yandan aylık hane geliri 17.000-25.000 TL aralığında olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=30,95$), aylık hane geliri 35.001-45.000 TL aralığında olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=28,67$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık hane geliri 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=17,11$), aylık hane geliri 35.001-45.000 TL aralığında olan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=15,57$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık hane geliri 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin özyönelim toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=37,91$), aylık hane geliri 35.001-45.000 TL aralığında olan bireylerin özyönelim toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=35,79$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre aylık hane geliri değişkeninin, bireylerin; Hazcılık, Başarı, Yardımseverlik, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Maneviyat, Güç, Uyum, Geleneksellik, Uyarıcılık ve Özyönelim alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Aylık hane geliri düşük olan katılımcıların maneviyat, uyum ve geleneksellik gibi toplumsal değerlere ilişkin puan ortalamalarının yüksek olması, beklenen bir sonuçtur. Gelir düzeyi azaldıkça bireylerin sosyal dayanışma, geleneksel normlara bağlılık ve manevi değerlere yönelme eğiliminin arttığı görülmektedir.

Katılımcıların aylık hane gelirlerine göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 44'te gösterilmiştir.

Tablo 44. Katılımcıların aylık hane gelirlerine göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Aylık Hane Geliri	f	$\bar{x}$	S.s.	F	p	Fark
Demokratik Tutum	17.000-25.000 TL ^A	63	15,86	2,33	10,268	0,000**	B,C,D>A D>B
	25.001-35.000 TL ^B	103	16,63	1,80			
	35.001-45.000 TL ^C	72	17,22	1,47			
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	17,33	1,55			
Otoriter Tutum	17.000-25.000 TL ^A	63	10,76	3,24	7,539	0,000**	B>D
	25.001-35.000 TL ^B	103	12,10	3,45			
	35.001-45.000 TL ^C	72	10,96	3,57			
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	9,90	2,77			
Koruyucu Tutum	17.000-25.000 TL ^A	63	12,81	3,77	7,835	0,000**	B>A,D

	25.001-35.000 TL ^B	103	15,10	4,27			
	35.001-45.000 TL ^C	72	13,78	4,32			
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	12,57	3,43			
	17.000-25.000 TL ^A	63	9,78	3,59	11,524	0,000**	A,B,C>D
Aşırı Hoşgörülü	25.001-35.000 TL ^B	103	10,45	4,15			
Tutum	35.001-45.000 TL ^C	72	9,28	4,03			
	45.001 TL ve üzeri ^D	94	7,55	2,14			

**** $p<.01$, * $p<.05$, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin aylık hane geliri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin aylık hane gelirlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; aylık hane geliri 25.001-35.000 TL arası, 35.001-45.000 TL arası ve 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=16,63$, $\bar{x}=17,22$, $\bar{x}=17,33$), aylık hane geliri 17.000-25.000 TL aralığında olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=15,86$) öte yandan aylık hane geliri 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=17,33$), aylık hane geliri 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=16,63$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık hane geliri 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=12,10$), aylık hane geliri 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=9,90$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık hane geliri 25.001-35.000 TL aralığında olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=15,10$), aylık hane geliri 17.000-25.000 TL arası ve 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=12,81$, $\bar{x}=12,57$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık hane geliri 17.000-25.000 TL arası, 25.001-35.000 TL arası ve 35.001-45.000 TL aralığında olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=9,78$, $\bar{x}=10,45$, $\bar{x}=9,28$), aylık hane geliri 45.001 TL ve üzerinde olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=7,55$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre aylık hane geliri değişkeninin, bireylerin; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Aylık hane geliri arttıkça, katılımcıların demokratik tutum puan ortalamalarının da yükseldiği

görülmektedir. Bu durum, ekonomik refah düzeyinin artmasıyla birlikte bireylerin daha demokratik ebeveynlik yaklaşımlarını benimseme eğiliminde olduklarını ortaya koymakta; dolayısıyla beklenen bir etki olarak değerlendirilmektedir.

Ebeveyn olan bireylerin aylık hane gelirlerine göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 45'te gösterilmiştir.

Tablo 45. Ebeveyn olan bireylerin aylık hane gelirlerine göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Aylık Hane Geliri	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	F	<i>p</i>
Demokratik Tarz	17.000-25.000 TL	45	70,04	12,42	2,119	0,099
	25.001-35.000 TL	53	74,15	7,56		
	35.001-45.000 TL	51	75,00	7,88		
	45.001 TL ve üzeri	83	74,13	12,35		
Otoriter Tarz	17.000-25.000 TL	45	22,78	7,69	1,370	0,253
	25.001-35.000 TL	53	22,62	7,76		
	35.001-45.000 TL	51	21,31	6,87		
	45.001 TL ve üzeri	83	20,54	6,83		
Koruyucu Tarz	17.000-25.000 TL	45	30,87	6,00	0,203	0,894
	25.001-35.000 TL	53	31,30	5,25		
	35.001-45.000 TL	51	30,53	5,30		
	45.001 TL ve üzeri	83	30,65	5,76		
İzin Verici Tarz	17.000-25.000 TL	45	19,60	6,32	2,010	0,113
	25.001-35.000 TL	53	17,38	6,58		
	35.001-45.000 TL	51	16,90	5,53		
	45.001 TL ve üzeri	83	17,33	5,50		

**** $p < .01$, * $p < .05$, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin aylık hane geliri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz, Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin aylık hane gelirlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p > .05$). Elde edilen sonuçlara göre aylık hane geliri değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz, Koruyucu Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

Katılımcıların ekonomik durumlarına göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 46'da gösterilmiştir.

Tablo 46. Katılımcıların ekonomik durumlarına göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Ekonomik Durum	f	$\bar{x}$	S.s.	F	p	Fark
Maneviyat	Düşük ^A	21	25,71	2,28	4,742	0,003**	D>B
	Orta ^B	179	23,92	3,57			
	İyi ^C	111	24,59	3,46			
	Çok iyi ^D	21	26,43	2,99			
Hazcılık	Düşük	21	13,00	1,41	0,977	0,404	-
	Orta	179	12,76	1,63			
	İyi	111	12,99	1,42			
	Çok iyi	21	13,24	1,41			
Güç	Düşük ^A	21	24,90	6,23	9,574	0,000**	D>A,B,C
	Orta ^B	179	25,65	6,18			
	İyi ^C	111	26,94	6,63			
	Çok iyi ^D	21	33,05	3,09			
Başarı	Düşük ^A	21	36,29	4,60	4,376	0,005**	D>B,C
	Orta ^B	179	35,21	5,48			
	İyi ^C	111	35,89	5,66			
	Çok iyi ^D	21	39,67	3,67			
Uyum	Düşük ^A	21	25,38	2,52	3,248	0,022*	D>B,C
	Orta ^B	179	24,67	2,89			
	İyi ^C	111	24,58	3,07			
	Çok iyi ^D	21	26,57	2,23			
Geleneksellik	Düşük ^A	21	28,67	5,57	5,272	0,001**	D>A,B,C
	Orta ^B	179	28,38	4,78			
	İyi ^C	111	28,96	5,59			
	Çok iyi ^D	21	33,00	3,35			
Yardımseverlik	Düşük	21	46,57	3,04	0,534	0,659	-
	Orta	179	46,35	3,86			
	İyi	111	46,68	3,05			
	Çok iyi	21	47,29	3,45			
Uyarıcılık	Düşük ^A	21	16,14	3,15	6,707	0,000**	D>A,B,C
	Orta ^B	179	15,81	3,55			
	İyi ^C	111	16,88	3,77			
	Çok iyi ^D	21	19,24	3,28			
Özyönelim	Düşük ^A	21	37,86	3,47	4,362	0,005**	D>B
	Orta ^B	179	36,37	4,65			
	İyi ^C	111	37,35	4,72			
	Çok iyi ^D	21	39,86	3,68			
Evrenselcilik	Düşük	21	51,62	3,81	2,185	0,090	-
	Orta	179	50,69	5,41			
	İyi	111	51,40	4,50			
	Çok iyi	21	53,48	4,49			
Güvenlik	Düşük	21	45,10	3,73	2,261	0,081	-
	Orta	179	45,28	4,01			
	İyi	111	45,98	3,56			
	Çok iyi	21	47,29	3,64			

****p<.01, *p<.05, F: One Way ANOVA, Fark: Tukey-Games Howell**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin ekonomik durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Hazcılık, Yardımseverlik, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin ekonomik durumlarına göre anlamlı şekilde

farklılaşmadığı ($p>.05$); Maneviyat, Güç, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Uyarıcılık ve Özyönelim alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin ekonomik durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin maneviyat toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=26,43$), ekonomik durumu orta olan bireylerin maneviyat toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=23,92$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=33,05$), ekonomik durumu düşük, orta ve iyi olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=24,90$, $\bar{x}=25,65$, $\bar{x}=26,94$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin başarı toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=39,67$), ekonomik durumu orta ve iyi olan bireylerin başarı toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=35,21$, $\bar{x}=35,89$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=26,57$), ekonomik durumu orta ve iyi olan bireylerin uyum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=24,67$, $\bar{x}=24,58$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=33,00$), ekonomik durumu düşük, orta ve iyi olan bireylerin geleneksellik toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=28,67$, $\bar{x}=28,38$, $\bar{x}=28,96$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=19,24$), ekonomik durumu düşük, orta ve iyi olan bireylerin uyarıcılık toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=16,14$, $\bar{x}=15,81$, $\bar{x}=16,88$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin özyönelim toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=39,86$), ekonomik durumu düşük, orta ve iyi olan bireylerin özyönelim toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=37,86$, $\bar{x}=36,37$, $\bar{x}=37,35$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ekonomik durum değişkeninin, bireylerin; Hazcılık, Yardımseverlik, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Maneviyat, Güç, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Uyarıcılık ve Özyönelim alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Genel olarak maneviyat, güç, başarı, uyum, geleneksellik, uyarıcılık ve özyönelim alt boyutlarında çok iyi ekonomik durumda olduğunu beyan eden bireylerin puan ortalamaları, diğer ekonomik durum gruplarına kıyasla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ancak, aylık hane geliri 35-45 bin TL ve 45 bin TL üzeri olan bireylerde bazı alt boyut puanlarının nispeten düşük olduğu

gözlemlenmiş; bu durum, ekonomik durumu kendi algılamasıyla beyan eden bireylerin farklılık gösterebileceğini düşündürmektedir.

Katılımcıların ekonomik durumlarına göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 47’de gösterilmiştir.

Tablo 47. Katılımcıların ekonomik durumlarına göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Ekonomik Durum	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Demokratik Tutum	Düşük	21	16,05	2,40	12,802	0,052	-
	Orta	179	16,85	1,87			
	İyi	111	17,02	1,69			
	Çok iyi	21	16,14	1,80			
Otoriter Tutum	Düşük ^A	21	9,52	2,25	9,317	0,000**	D>A,B,C
	Orta ^B	179	10,63	2,97			
	İyi ^C	111	11,06	3,66			
	Çok iyi ^D	21	14,90	3,11			
Koruyucu Tutum	Düşük ^A	21	11,57	2,50	19,819	0,000**	D>A,B,C
	Orta ^B	179	13,49	3,96			
	İyi ^C	111	13,58	4,23			
	Çok iyi ^D	21	17,67	3,34			
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Düşük ^A	21	8,81	2,86	19,819	0,000**	D>A,B,C
	Orta ^B	179	8,68	3,17			
	İyi ^C	111	9,21	3,95			
	Çok iyi ^D	21	14,76	3,16			

***p*<.01, **p*<.05, *F*: One Way ANOVA, *Fark*: Tukey-Games Howell

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin ekonomik durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Demokratik Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin ekonomik durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı (*p*>.05); Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin ekonomik durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür (*p*<.05). Yapılan analiz sonucunda; ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}$ =14,90), ekonomik durumu düşük, orta ve iyi olan bireylerin otoriter tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}$ =9,52, $\bar{x}$ =10,63, $\bar{x}$ =11,06) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}$ =17,67), ekonomik durumu düşük, orta ve iyi olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}$ =11,57, $\bar{x}$ =13,49, $\bar{x}$ =13,58) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin aşırı hoşgörülü tutum toplam puan

ortalamlarının ($\bar{x}=14,76$), ekonomik durumu düşük, orta ve iyi olan bireylerin aşırı hoşgörölü tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=8,81$, $\bar{x}=8,68$, $\bar{x}=9,21$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ekonomik durum değışkeninin, bireylerin; Demokratik Tutum alt boyut algılarını etkilemeyen, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörölü Tutum alt boyut algılarını ise etkileyen bir değışken olduğu anlaşılmıştır. Genel olarak ise otoriter tutum, koruyucu tutum ve aşırı hoşgörölü tutum puan ortalamalarının, ekonomik durumunu çok iyi olarak tanımlayan bireylerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak, aylık hane geliri 45 bin TL ve üzeri olan grupta bu puanlar daha düşük tespit edilmiştir. Bu durum da yine bireylerin kendi ekonomik durum algılamalarının sonuçları etkileyebileceğı olasılığını ortaya koymaktadır.

Ebeveyn olan bireylerin ekonomik durumlarına göre Ebeveyn Tutum Ölçeğı alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 48’de gösterilmiştir.

Tablo 48. Ebeveyn olan bireylerin ekonomik durumlarına göre ebeveyn tutum ölçeğı alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Ekonomik Durum	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Demokratik Tarz	Düşük	18	71,11	14,91	1,762	0,155	-
	Orta	134	73,87	10,09			
	İyi	74	74,20	9,91			
	Çok iyi	6	65,00	14,18			
Otoriter Tarz	Düşük	18	21,72	8,18	1,567	0,198	-
	Orta	134	22,19	7,13			
	İyi	74	20,28	6,86			
	Çok iyi	6	25,00	10,43			
Koruyucu Tarz	Düşük	18	30,61	8,22	1,308	0,273	-
	Orta	134	31,41	5,53			
	İyi	74	29,88	4,91			
	Çok iyi	6	29,67	3,72			
İzin Verici Tarz	Düşük ^A	18	20,72	8,30	3,303	0,021*	A>C
	Orta ^B	134	17,68	5,62			
	İyi ^C	74	16,64	5,73			
	Çok iyi ^D	6	21,67	4,84			

*****p*<.01, **p*<.05, *F*: One Way ANOVA, *Fark*: Tukey-Games Howell**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin ekonomik durum değışkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) sonucunda; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz ve Koruyucu Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin ekonomik durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); İzin Verici Tarz alt boyut

toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin ekonomik durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; ekonomik durumu düşük olan bireylerin izin verici tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=20,72$), ekonomik durumu iyi olan bireylerin izin verici tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=16,64$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ekonomik durum değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz ve Koruyucu Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen, İzin Verici Tarz alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Ekonomik durumu düşük olan bireylerin izin verici tarz puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, ekonomik düzeyin düşmesiyle birlikte ebeveynlikte ihmalkâr ve aşırı izin verici tutumların daha yaygın biçimde benimsendiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların oturduğu evin kira olma durumuna göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 49’da gösterilmiştir.

Tablo 49. Katılımcıların oturduğu evin kira olma durumuna göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Evin Kira Olma Durumu	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Maneviyat	Evet, kira	149	23,70	3,76	-3,449	0,001**
	Hayır, bize ait	183	25,01	3,15		
Hazcılık	Evet, kira	149	12,89	1,52	0,108	0,914
	Hayır, bize ait	183	12,87	1,56		
Güç	Evet, kira	149	25,64	6,82	-2,225	0,027*
	Hayır, bize ait	183	27,21	6,03		
Başarı	Evet, kira	149	35,48	5,39	-0,928	0,354
	Hayır, bize ait	183	36,04	5,56		
Uyum	Evet, kira	149	24,53	3,03	-1,545	0,123
	Hayır, bize ait	183	25,03	2,82		
Geleneksellik	Evet, kira	149	28,36	5,20	-1,676	0,095
	Hayır, bize ait	183	29,31	5,07		
Yardımseverlik	Evet, kira	149	46,64	3,51	0,486	0,627
	Hayır, bize ait	183	46,45	3,55		
Uyarıcılık	Evet, kira	149	16,35	3,67	-0,257	0,797
	Hayır, bize ait	183	16,45	3,69		
Özyönelim	Evet, kira	149	37,27	4,56	0,911	0,363
	Hayır, bize ait	183	36,80	4,68		
Evrenselcilik	Evet, kira	149	51,64	4,64	1,564	0,119
	Hayır, bize ait	183	50,78	5,26		
Güvenlik	Evet, kira	149	45,64	3,73	0,063	0,950
	Hayır, bize ait	183	45,62	3,95		

**** $p<.01$, * $p<.05$, t: Independent Samples T Test**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin oturduğu evin kira olma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Hazcılık, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Özyönelim, Uyarıcılık, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin oturduğu evin kira olma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Maneviyat ve Güç alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin oturduğu evin kira olma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; oturduğu ev kendisine ait bireylerin maneviyat ve güç toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=25,01$, $\bar{x}=27,21$), oturduğu ev kira olan bireylerin maneviyat ve güç toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=23,70$, $\bar{x}=25,64$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre oturduğu evin kira olma durumu değişkeninin, bireylerin; Hazcılık, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Özyönelim, Uyarıcılık, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Maneviyat ve Güç alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

Katılımcıların oturduğu evin kira olma durumuna göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 50’de gösterilmiştir.

Tablo 50. Katılımcıların oturduğu evin kira olma durumuna göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Evin Kira Olma Durumu	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	<i>t</i>	<i>p</i>
Demokratik Tutum	Evet, kira	149	17,01	1,80	1,804	0,072
	Hayır, bize ait	183	16,64	1,89		
Otoriter Tutum	Evet, kira	149	11,18	3,27	1,006	0,315
	Hayır, bize ait	183	10,81	3,42		
Koruyucu Tutum	Evet, kira	149	14,54	4,16	3,577	0,000**
	Hayır, bize ait	183	12,95	3,90		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Evet, kira	149	9,17	3,70	-0,320	0,749
	Hayır, bize ait	183	9,31	3,73		

**** $p<.01$, * $p<.05$, *t*: Independent Samples T Test**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin oturduğu evin kira olma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin oturduğu evin kira olma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Koruyucu Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin oturduğu evin

kira olma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; oturduğu ev kira olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=14,54$), oturduğu ev kendisine ait olan bireylerin koruyucu tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=12,95$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre oturduğu evin kira olma durumu değişkeninin, bireylerin; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını etkilemeyen, Koruyucu Tutum alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

Ebeveyn olan bireylerin oturduğu evin kira olma durumuna göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 51’de gösterilmiştir.

Tablo 51. Ebeveyn olan bireylerin oturduğu evin kira olma durumuna göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Evin Kira Olma Durumu	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	<i>t</i>	<i>p</i>
Demokratik Tarz	Evet, kira	111	75,23	9,55	2,356	0,019*
	Hayır, bize ait	121	71,98	11,34		
Otoriter Tarz	Evet, kira	111	21,56	6,43	-0,125	0,901
	Hayır, bize ait	121	21,68	7,95		
Koruyucu Tarz	Evet, kira	111	30,85	5,65	0,084	0,933
	Hayır, bize ait	121	30,79	5,51		
İzin Verici Tarz	Evet, kira	111	16,02	5,88	-4,221	0,000**
	Hayır, bize ait	121	19,21	5,65		

**** $p<.01$, * $p<.05$, *t*: Independent Samples T Test**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin oturduğu evin kira olma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Otoriter Tarz ve Koruyucu Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin oturduğu evin kira olma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Demokratik Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin oturduğu evin kira olma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; oturduğu ev kira olan bireylerin demokratik tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=75,23$), oturduğu ev kendisine ait olan bireylerin demokratik tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=71,98$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Oturduğu ev kendisine ait olan bireylerin izin verici tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=19,21$), oturduğu ev kira olan bireylerin izin verici tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=16,02$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen

sonuçlara göre oturduğu evin kira olma durumu değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Otoriter Tarz ve Koruyucu Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen, Demokratik Tarz ve İzin Verici Tarz alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır.

Söz konusu üç ölçekten elde edilen bulgular, ev sahipliği durumunun bireylerin ebeveynlik tutumları ve değer yönelimleri üzerinde çeşitli boyutlarda etkiler yaratabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, ev sahipliği genellikle orta yaş ve üzeri bireyler arasında daha yaygın olmakta, genç kuşak bireylerin büyük bir kısmı hâlen ailelerinin konutlarında ikamet etmektedir. Bu bağlamda, genç kuşak tarafından ebeveyn evinin kendi evi olarak algılanması, mülkiyet sahipliği ile algısal aidiyet arasındaki ayrımın önemini ortaya koymaktadır. Bu durum, ölçeklerden elde edilen puan ortalamalarının yorumlanmasında kuşaklar arası sosyoekonomik farklılıklar ve yaşam evresi faktörlerinin dikkate alınmasının gerekliliğini göstermektedir.

Katılımcıların medeni durumlarına göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 52’de gösterilmiştir.

Tablo 52. Katılımcıların medeni durumlarına göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Medeni Durum	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Maneviyat	Evli	189	24,18	3,59	-1,435	0,152
	Bekar	143	24,73	3,35		
Hazcılık	Evli	189	12,93	1,54	0,590	0,556
	Bekar	143	12,83	1,54		
Güç	Evli	189	25,89	6,58	-1,991	0,047*
	Bekar	143	27,31	6,17		
Başarı	Evli	189	35,95	5,44	0,614	0,539
	Bekar	143	35,57	5,55		
Uyum	Evli	189	24,98	2,83	1,253	0,211
	Bekar	143	24,57	3,04		
Geleneksellik	Evli	189	29,35	4,75	1,895	0,059
	Bekar	143	28,27	5,58		
Yardımseverlik	Evli	189	46,73	3,72	1,170	0,243
	Bekar	143	46,27	3,25		
Uyarıcılık	Evli	189	16,33	3,69	-0,417	0,677
	Bekar	143	16,50	3,67		
Özyönelim	Evli	189	37,12	4,68	0,496	0,620
	Bekar	143	36,87	4,57		
Evrenselcilik	Evli	189	51,70	4,69	2,257	0,025*
	Bekar	143	50,45	5,32		
Güvenlik	Evli	189	45,80	3,46	0,922	0,357
	Bekar	143	45,41	4,31		

****p<.01, *p<.05, t: Independent Samples T Test**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin medeni durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi

(Independent Samples T Test) sonucunda; Maneviyat, Hazcılık, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Uyarıcılık, Özyönelim ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Güç ve Evrenselcilik alt boyut toplam puan ortalamalarının katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; bekâr olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=27,31$), evli olan bireylerin güç toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=25,89$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Evli olan bireylerin evrenselcilik toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=51,70$), bekâr olan bireylerin evrenselcilik toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=50,45$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre medeni durum değişkeninin, katılımcıların; Maneviyat, Hazcılık, Başarı, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Uyarıcılık, Özyönelim ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Güç ve Evrenselcilik alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Bekâr bireyler için sosyal itibar ve zenginlik ifadelerini içeren güç alt boyutu, evli bireyler için barışçıl dünya ifadelerini içeren evrenselcilik alt boyutu puanları yüksek tespit edilmiştir. Evli bireyler, toplumsal sorumluluklarının artmasıyla birlikte evrenselcilik gibi ortak iyiliği gözetken değerlere daha fazla önem verirken; bekâr bireyler, bireysel başarı, sosyal statü ve güç gibi kişisel çıkara dayalı değerlere daha çok yönelmektedir. Bu farklılık, yaşam koşulları ve sosyal rollerle ilişkilendirilebilir.

Katılımcıların medeni durumlarına göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 53'te gösterilmiştir.

Tablo 53. Katılımcıların medeni durumlarına göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Medeni Durum	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	<i>t</i>	<i>p</i>
Demokratik Tutum	Evli	189	16,93	1,83	1,365	0,173
	Bekar	143	16,65	1,88		
Otoriter Tutum	Evli	189	11,30	3,42	2,010	0,045*
	Bekar	143	10,55	3,23		
Koruyucu Tutum	Evli	189	14,03	4,48	1,998	0,050*
	Bekar	143	13,17	3,46		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Evli	189	9,30	3,85	0,278	0,781
	Bekar	143	9,18	3,54		

**** $p<.01$, * $p<.05$, *t*: Independent Samples T Test**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin medeni durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar

İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Otoriter Tutum ve Koruyucu Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; evli olan bireylerin otoriter tutum ve koruyucu tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=11,30$, $\bar{x}=14,03$), bekâr olan bireylerin otoriter tutum ve koruyucu tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=10,55$, $\bar{x}=13,17$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre medeni durum değişkeninin, katılımcıların; Demokratik Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını etkilemeyen, Otoriter Tutum ve Koruyucu Tutum alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Toplumsal olarak evlilik, bireylerde disiplin sağlama ve çocukları tehlikelerden koruma eğilimini artırabilir. Bu da otoriter ve koruyucu tutumların puan ortalamalarının yüksek çıkmasına neden olmuş olabilir. Bekâr bireyler ise çocuk bakımında daha az deneyime ya da sorumluluğa sahip olduklarından bu tutumları daha düşük düzeyde benimsemiş olabilirler.

Ebeveyn olan bireylerin medeni durumlarına göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 54'te gösterilmiştir.

Tablo 54. Ebeveyn olan bireylerin medeni durumlarına göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Medeni Durum	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Demokratik Tarz	Evli	151	74,21	8,94	1,328	0,186
	Bekar	81	72,27	13,19		
Otoriter Tarz	Evli	151	22,03	6,67	1,165	0,245
	Bekar	81	20,86	8,21		
Koruyucu Tarz	Evli	151	30,89	5,34	0,271	0,786
	Bekar	81	30,68	6,00		
İzin Verici Tarz	Evli	151	17,06	5,82	-2,198	0,029*
	Bekar	81	18,85	6,10		

**** $p<.01$, * $p<.05$, t: Independent Samples T Test**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin medeni durum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz ve Koruyucu Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin medeni durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); İzin Verici Tarz alt boyut

toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin medeni durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; bekâr olan bireylerin izin verici tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=18,85$), evli olan bireylerin izin verici tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=17,06$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre medeni durum değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz ve Koruyucu Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen, İzin Verici Tarz alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuca göre, bekâr ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinde çatışmalardan kaçınmak ya da daha yakın bir bağ kurmak amacıyla esneklik sağlamış olabileceği tespit edilmiştir. Evli bireylerde ise ortak ebeveynlik nedeniyle kuralların daha net ve tutarlı olması izin verici tutumun düşük düzeyde kalmasında neden olmuş olabilir.

Katılımcıların çocuk varlığı durumlarına göre Değerler Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 55'te gösterilmiştir.

Tablo 55. Katılımcıların çocuk varlığı durumlarına göre değerler ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Çocuk Varlığı	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Maneviyat	Var	154	23,44	3,53	-4,906	0,000**
	Yok	178	25,26	3,24		
Hazcılık	Var	154	12,83	1,57	-0,565	0,573
	Yok	178	12,93	1,51		
Güç	Var	154	24,04	5,54	-6,938	0,000**
	Yok	178	28,63	6,41		
Başarı	Var	154	34,92	5,31	-2,717	0,007**
	Yok	178	36,54	5,53		
Uyum	Var	154	24,55	2,66	-1,504	0,134
	Yok	178	25,03	3,12		
Geleneksellik	Var	154	28,49	4,65	-1,293	0,197
	Yok	178	29,22	5,53		
Yardımseverlik	Var	154	46,75	3,72	1,057	0,291
	Yok	178	46,34	3,36		
Uyarıcılık	Var	154	15,32	3,28	-5,211	0,000**
	Yok	178	17,35	3,75		
Özyönelim	Var	154	36,19	4,63	-3,030	0,003**
	Yok	178	37,72	4,52		
Evrenselcilik	Var	154	51,33	4,51	0,570	0,569
	Yok	178	51,02	5,41		
Güvenlik	Var	154	45,46	3,41	-0,741	0,459
	Yok	178	45,78	4,20		

**** $p<.01$, * $p<.05$, t: Independent Samples T Test**

Katılımcıların değerler ölçeğinin alt boyut düzeylerinin çocuk varlığı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Hazcılık, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); Maneviyat, Güç, Başarı, Uyarıcılık ve Özyönelim alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; çocuk sahibi olmayan bireylerin maneviyat, güç, başarı, uyarıcılık ve özyönelim toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=25,26$, $\bar{x}=28,63$, $\bar{x}=36,54$, $\bar{x}=17,35$, $\bar{x}=37,72$), çocuk sahibi olan bireylerin maneviyat, güç, başarı, uyarıcılık ve özyönelim toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=23,44$, $\bar{x}=24,04$, $\bar{x}=34,92$, $\bar{x}=15,32$, $\bar{x}=36,19$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre çocuk sahibi olma durumu değişkeninin, bireylerin; Hazcılık, Uyum, Geleneksellik, Yardımseverlik, Evrenselcilik ve Güvenlik alt boyut algılarını etkilemeyen, Maneviyat, Güç, Başarı, Uyarıcılık ve Özyönelim alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Bu bulguya göre çocuk sahibi olmayan bireylerin özyönelim, başarı, güç ve uyarıcılık gibi bireysel değerlerde puan ortalamalarının yüksek çıkması daha çok bireysel hedeflere yöneldiklerini göstermiştir. Öte yandan, maneviyat gibi toplumsal bir değer çocuk sahibi olanlarda daha yüksek olması beklenirken, genel olarak tüm katılımcılarda yüksek olması sebebiyle çocuk sahibi olma durumundan bağımsız şekilde önemsendiğini göstermiştir.

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 56'da gösterilmiştir.

Tablo 56. Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre çocuk yetiştirme tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Çocuk Varlığı	f	$\bar{x}$	S.s.	t	p
Demokratik Tutum	Var	154	17,23	1,67	3,883	0,000**
	Yok	178	16,45	1,94		
Otoriter Tutum	Var	154	10,39	2,90	-2,997	0,003**
	Yok	178	11,48	3,64		
Koruyucu Tutum	Var	154	12,95	4,27	-2,997	0,003**
	Yok	178	14,28	3,83		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Var	154	7,75	2,35	-7,337	0,000**
	Yok	178	10,54	4,17		

**** $p<.01$, * $p<.05$, t: Independent Samples T Test**

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin çocuk sahibi olma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut toplam puan ortalamalarının bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; çocuk sahibi olan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=17,23$), çocuk sahibi olmayan bireylerin demokratik tutum toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=16,45$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocuk sahibi olmayan bireylerin otoriter tutum, koruyucu tutum ve aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarının (sırayla; $\bar{x}=11,48$, $\bar{x}=14,28$, $\bar{x}=10,54$), çocuk sahibi olan bireylerin otoriter tutum, koruyucu tutum ve aşırı hoşgörülü tutum toplam puan ortalamalarına göre (sırayla; $\bar{x}=10,39$, $\bar{x}=12,95$, $\bar{x}=7,75$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre çocuk sahibi olma durumu değişkeninin, bireylerin; Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Koruyucu Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut algılarını etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, çocuk sahibi bireylerin demokratik tutum puan ortalamalarının daha yüksek olması, ebeveynlik deneyimiyle birlikte daha bilinçli ve dengeli yaklaşımların benimsendiğini göstermektedir. Öte yandan, diğer tutumların çocuk sahibi olmayan bireylerde daha yüksek düzeyde görülmesi, bu grubun çocuk yetiştirme konusunda deneyim eksikliği nedeniyle beklenen bir sonuçtur. Bu bağlamda, sonuçlar literatürdeki beklentilerle örtüşmektedir.

Ebeveyn olan bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması Tablo 57’de gösterilmiştir.

Tablo 57. Ebeveyn olan bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre ebeveyn tutum ölçeği alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Çocuk Varlığı	<i>f</i>	$\bar{x}$	S.s.	<i>t</i>	<i>p</i>
Demokratik Tarz	Var	151	74,38	9,40	1,656	0,099
	Yok	81	71,96	12,51		
Otoriter Tarz	Var	151	21,98	6,49	1,032	0,303
	Yok	81	20,95	8,49		
Koruyucu Tarz	Var	151	30,74	5,29	-0,297	0,767
	Yok	81	30,96	6,08		
İzin Verici Tarz	Var	151	16,60	5,23	-3,886	0,000**
	Yok	81	19,70	6,73		

**** $p<.01$, * $p<.05$, *t*: Independent Samples T Test**

Ebeveyn olan bireylerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyut düzeylerinin çocuk sahibi olma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan Bağımsız Gruplar İçin T-Testi (Independent Samples T Test) sonucunda; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz ve Koruyucu Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı ($p>.05$); İzin Verici Tarz alt boyut toplam puan ortalamalarının ebeveyn olan bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Yapılan analiz sonucunda; çocuk sahibi olmayan bireylerin izin verici tarz toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=19,70$), çocuk sahibi olan bireylerin izin verici tarz toplam puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=16,60$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre çocuk sahibi olma durumu değişkeninin, ebeveyn olan bireylerin; Demokratik Tarz, Otoriter Tarz ve Koruyucu Tarz alt boyut algılarını etkilemeyen, İzin Verici Tarz alt boyut algılarını ise etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, çocuk sahibi olmayan bireylerin ebeveynlik deneyiminin bulunmaması sonucu beklenir kılınmıştır. Çocuk sahibi olmayanların sınır koyma ve disiplin sağlama konularında serbest bir yaklaşım benimsediklerini göstermiştir.

4.1.6. Katılımcılara Uygulanan Ölçeklerin Birbirleri ile İlişki Düzeylerinin İncelenmesi

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği, Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeklerinin alt boyutlarının birbirleri ile ilişki düzeyleri incelenmiş olup Tablo 58’de gösterilmiştir.

Tablo 58’de görüldüğü üzere 18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği’nin alt boyutlarından Maneviyat puanları ile Geleneksellik ($r: 0,708$) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde; Hazcılık ($r: 0,530$), Güç ($r: 0,662$), Başarı ($r: 0,666$), Uyum ($r: 0,664$), Yardımseverlik ($r: 0,521$), Uyarıcılık ($r: 0,577$), Özyönelim ($r: 0,574$), Evrenselcilik ($r: 0,571$), Güvenlik ($r: 0,641$) ve Aşırı Hoşgörülü Tutum ($r: 0,504$) puanları ile arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Koruyucu Tarz ($r: 0,167$) ve İzin Verici Tarz ($r: 0,269$) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Demokratik Tutum ($r: -0,282$), Koruyucu Tutum ($r: -0,112$) ve Otoriter Tarz ($r: -0,219$) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

Tablo 58’de görüldüğü üzere 18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği’nin alt boyutlarından Hazcılık puanları ile Yardımseverlik (r: 0,738) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde; Güç (r: 0,373), Başarı (r: 0,472), Uyum (r: 0,476), Geleneksellik (r: 0,342), Uyarıcılık (r: 0,443), Özyönelim (r: 0,628), Evrenselcilik (r: 0,627) ve Güvenlik (r: 0,606) puanları ile arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Demokratik Tarz (r: 0,227) ve Koruyucu Tarz (r: 0,133) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Otoriter Tarz (r: -0,228) ve İzin Verici Tarz (r: -0,168) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p < .05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği’nin alt boyutlarından Güç puanları ile Başarı (r: 0,788) ve Uyarıcılık (r: 0,749) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde; Uyum (r: 0,628), Geleneksellik (r: 0,606), Yardımseverlik (r: 0,348), Özyönelim (r: 0,580), Evrenselcilik (r: 0,487), Güvenlik (r: 0,555), Otoriter Tutum (r: 0,398) ve Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,576) puanları ile arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Koruyucu Tutum (r: 0,220) ve İzin Verici Tarz (r: 0,243) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Demokratik Tutum (r: -0,395) puanları ile arasında negatif yönlü ve orta düzeyde; Demokratik Tarz (r: -0,248) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p < .05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği’nin alt boyutlarından Başarı puanları ile Uyarıcılık (r: 0,749) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde; Uyum (r: 0,693), Geleneksellik (r: 0,633), Yardımseverlik (r: 0,494), Özyönelim (r: 0,644), Evrenselcilik (r: 0,654), Güvenlik (r: 0,649) ve Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,385) puanları ile arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Otoriter Tutum (r: 0,252), Koruyucu Tutum (r: 0,122) ve Koruyucu Tarz (r: 0,173) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Demokratik Tutum (r: -0,248) ve Demokratik Tarz (r: -0,135) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p < .05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği’nin alt boyutlarından Uyum puanları ile Geleneksellik (r: 0,783) ve Güvenlik (r: 0,711) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde; Yardımseverlik (r: 0,593), Uyarıcılık (r: 0,540), Özyönelim (r: 0,479), Evrenselcilik (r: 0,653) ve Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,344) puanları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Otoriter Tutum (r: 0,237), Koruyucu Tutum (r: 0,110) ve Koruyucu Tarz (r: 0,188) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde;

Demokratik Tutum (r: -0,201) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği'nin alt boyutlarından Geleneksellik puanları ile Yardımseverlik (r: 0,469), Uyarıcılık (r: 0,526), Özyönelim (r: 0,406), Evrenselcilik (r: 0,578), Güvenlik (r: 0,634) ve Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,429) puanları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Otoriter Tutum (r: 0,262), Koruyucu Tarz (r: 0,203) ve İzin Verici Tarz (r: 0,169) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Demokratik Tutum (r: -0,327) puanları ile arasında negatif yönlü ve orta düzeyde; Demokratik Tarz (r: -0,147) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği'nin alt boyutlarından Yardımseverlik puanları ile Evrenselcilik (r: 0,765) ve Güvenlik (r: 0,729) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde; Uyarıcılık (r: 0,401) ve Özyönelim (r: 0,582) puanları ile arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Demokratik Tarz (r: 0,238) ve Koruyucu Tarz (r: 0,167) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; İzin Verici Tarz (r: -0,306) puanları ile arasında negatif yönlü ve orta düzeyde; Otoriter Tarz (r: -0,207) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği'nin alt boyutlarından Uyarıcılık puanları ile Özyönelim (r: 0,671), Evrenselcilik (r: 0,578), Güvenlik (r: 0,465), Otoriter Tutum (r: 0,315) ve Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,479) puanları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Koruyucu Tutum (r: 0,271) ve İzin Verici Tarz (r: 0,149) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Demokratik Tutum (r: -0,321) puanları ile arasında negatif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği'nin alt boyutlarından Özyönelim puanları ile Evrenselcilik (r: 0,729) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde; Güvenlik (r: 0,592) puanları ile arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Otoriter Tutum (r: 0,147), Koruyucu Tutum (r: 0,122), Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,268) ve Demokratik Tarz (r: 0,181) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Demokratik Tutum (r: -0,127) ve Otoriter Tarz (r: -0,195) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

Tablo 58. Katılımcılara uygulanan ölçeklerin birbirleri ile ilişkili düzeylerinin incelenmesi

Değişkenler	Kat Sayı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
(1) Manevîyat	r	1																		
p	p		0.530**																	
(2) Hazırlık	r		1																	
p	p		0.000																	
(3) Güç	r		0.373**	1																
p	p		0.000	0.000																
(4) Başarı	r		0.666**	0.788**	1															
p	p		0.000	0.000	0.000															
(5) Uyum	r		0.664**	0.476**	0.628**	0.693**	1													
p	p		0.000	0.000	0.000	0.000	0.000													
(6) Geleneksellik	r		0.708**	0.342**	0.606**	0.633**	0.783**	1												
p	p		0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.469**												
(7) Yardımseverlik	r		0.521**	0.738**	0.348**	0.494**	0.593**	0.469**	1											
p	p		0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000											
(8) Uyarıcılık	r		0.577**	0.443**	0.749**	0.749**	0.540**	0.526**	0.401**	1										
p	p		0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000										
(9) Özyönelim	r		0.574**	0.628**	0.580**	0.644**	0.479**	0.406**	0.582**	0.671**	1									
p	p		0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000									
(10) Evrenselcilik	r		0.571**	0.627**	0.487**	0.654**	0.653**	0.578**	0.765**	0.578**	0.729**	1								
p	p		0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000								
(11) Güvenlik	r		0.641**	0.606**	0.555**	0.649**	0.711**	0.634**	0.729**	0.465**	0.592**	0.728**	1							
p	p		0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000							
(12) Demokratik Tutum	r		-0.282**	0.039	-0.395**	-0.248**	-0.201**	-0.327**	0.079	-0.321**	-0.127*	-0.049	-0.054	1						
p	p		0.000	0.483	0.000	0.000	0.000	0.000	0.151	0.000	0.021	0.374	0.325	0.000						
(13) Otoriter Tutum	r		0.052	0.054	0.398**	0.252**	0.237**	0.262**	0.018	0.315**	0.147**	0.144**	0.073	-0.212**	1					
p	p		0.341	0.323	0.000	0.000	0.000	0.000	0.745	0.000	0.007	0.009	0.187	0.000	0.000					
(14) Korumacı Tutum	r		-0.112*	0.097	0.220**	0.122*	0.110*	0.101	0.029	0.271**	0.122*	0.094	-0.013	0.745**	1					
p	p		0.042	0.078	0.000	0.026	0.046	0.066	0.593	0.000	0.026	0.087	0.809	0.000	0.000					
(15) Aşırı Hoşgörülül Tutum	r		0.304**	0.081	0.576**	0.385**	0.344**	0.429**	-0.009	0.479**	0.268**	0.169**	0.110*	0.764**	0.623**	1				
p	p		0.000	0.143	0.000	0.000	0.000	0.000	0.865	0.000	0.000	0.002	0.045	0.000	0.000	0.000				
(16) Demokratik Tarz	r		-0.071	0.227**	-0.248**	-0.135*	-0.079	-0.147*	0.238**	-0.116	0.181**	0.181**	0.065	0.570**	-0.205**	-0.426**	1			
p	p		0.279	0.000	0.000	0.040	0.229	0.025	0.000	0.077	0.006	0.006	0.326	0.000	0.002	0.220	0.000			
(17) Otoriter Tarz	r		-0.219**	-0.228**	0.107	-0.011	-0.040	0.020	-0.207**	-0.076	-0.195**	-0.169*	-0.126	-0.247**	0.698**	0.471**	-0.447**	1		
p	p		0.001	0.000	0.105	0.869	0.548	0.761	0.001	0.249	0.003	0.015	0.055	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000		
(18) Korumacı Tarz	r		0.167*	0.133*	0.113	0.173**	0.188**	0.203**	0.167*	0.075	0.012	0.120	0.158*	0.120	0.080	0.220**	0.285**	0.112	0.028	1
p	p		0.011	0.043	0.086	0.008	0.004	0.002	0.011	0.253	0.855	0.069	0.016	0.067	0.222	0.001	0.088	0.000	0.672	
(19) İzin Verici Tarz	r		0.269**	-0.168*	0.243**	0.092	-0.012	0.169*	-0.306**	0.149*	-0.007	-0.172**	-0.148*	-0.378**	0.007	-0.070	0.512**	-0.257**	0.317**	0.147*
p	p		0.000	0.010	0.000	0.161	0.856	0.010	0.000	0.023	0.917	0.009	0.024	0.000	0.918	0.000	0.000	0.000	0.000	0.025

* $p < .05$, ** $p < .01$, r : Korelasyon Katsayısı.

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği'nin alt boyutlarından Evrenselcilik puanları ile Güvenlik (r: 0,728) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde; Otoriter Tutum (r: 0,144), Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,169) ve Demokratik Tarz (r: 0,181) puanları ile arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Otoriter Tarz (r: -0,160) ve İzin Verici Tarz (r: -0,195) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Değerler Ölçeği'nin alt boyutlarından Güvenlik puanları ile Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,110) ve Koruyucu Tarz (r: 0,158) puanları arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; İzin Verici Tarz (r: -0,148) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarından Demokratik Tutum puanları ile Demokratik Tarz (r: 0,570) puanları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: -0,418) ve İzin Verici Tarz (r: -0,378) puanları ile arasında negatif yönlü ve orta düzeyde; Otoriter Tutum (r: -0,212) ve Otoriter Tarz (r: -0,247) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarından Otoriter Tutum puanları ile Koruyucu Tutum (r: 0,745) ve Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,764) puanları arasında pozitif yönlü ve yüksek derecede; Otoriter Tarz (r: 0,698) puanları ile arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Demokratik Tarz (r: -0,205) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarından Koruyucu Tutum puanları ile Aşırı Hoşgörülü Tutum (r: 0,623) ve Otoriter Tarz (r: 0,471) puanları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Koruyucu Tarz (r: 0,220) puanları ile arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

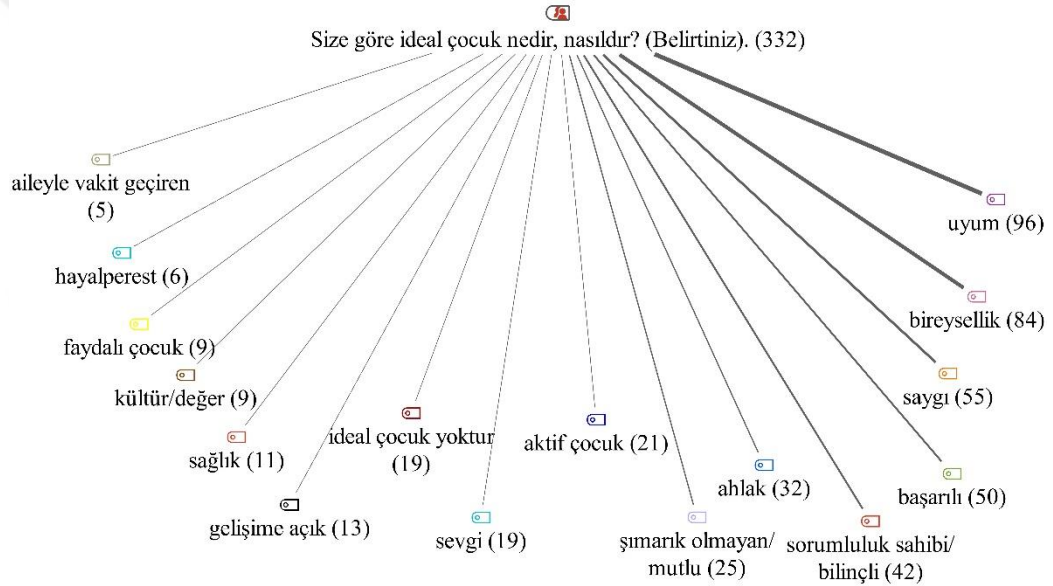
18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarından Aşırı Hoşgörülü Tutum puanları ile Otoriter Tarz (r: 0,571) ve İzin Verici Tarz (r: 0,512) puanları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde; Demokratik Tarz (r: -0,426) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarından Demokratik Tarz puanları ile Koruyucu Tarz (r: 0,285) puanları arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde; Otoriter Tarz (r: -0,447) puanları ile arasında negatif yönlü ve orta

düzeyde; İzin Verici Tarz ($r: -0,257$) puanları ile arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). 18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarından Otoriter Tarz puanları ile İzin Verici Tarz ($r: 0,317$) puanları ile arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). 18-65 yaş aralığındaki bireylere uygulanan Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarından Koruyucu Tarz puanları ile İzin Verici Tarz ($r: 0,147$) puanları ile arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$).

4.2. Nitel Veriler: Maxqda Analizi

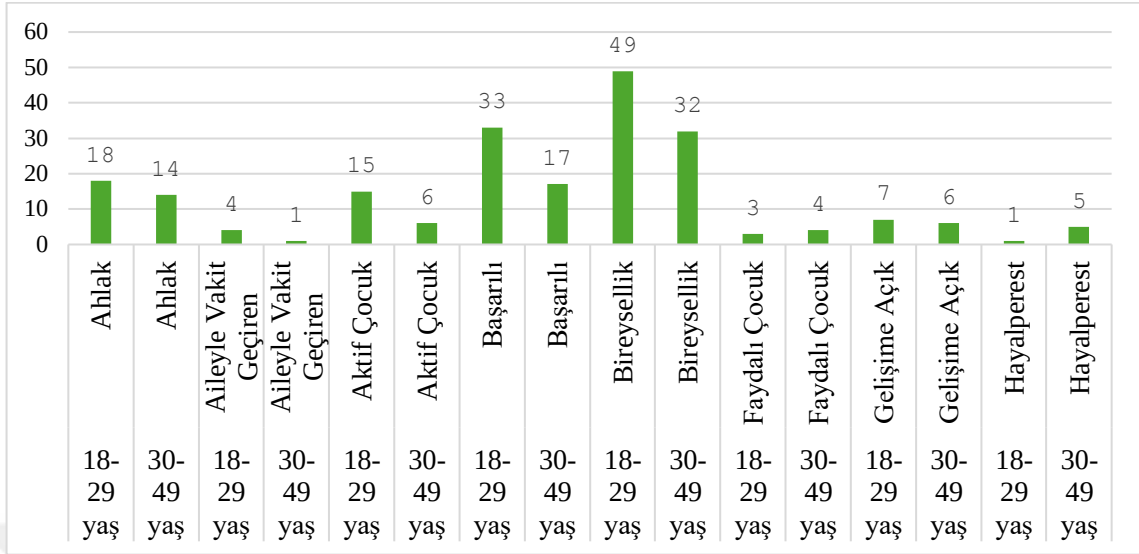
4.2.1. İdeal Çocuk Anlayışları

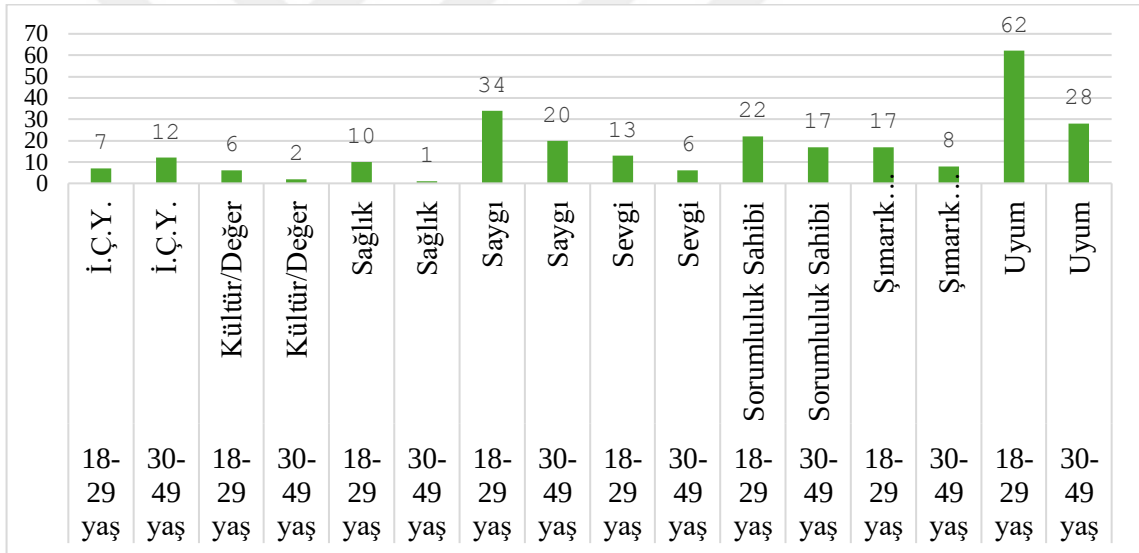
Şekil 3: İdeal çocuk Maxqda frekansları

“İdeal çocuk nedir?” sorusuna verilen cevaplarda katılımcıların ifadelerinden yapılan kodlamada frekanslar; uyum 96, bireysellik 84, başarılı 50, saygı 55, sorumluluk sahibi/bilinçli 42, ahlak 32, şımarık olmayan/mutlu 25, aktif çocuk 21, sevgi 19, ideal çocuk yoktur 19, gelişime açık 13, sağlık 11, kültür/değer 9, faydalı çocuk 9, hayalperest 6, aileyle vakit geçiren 5 şeklindedir. Yaş gruplarına göre frekans dağılımları ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 59. 18-29 yaş ve 30-49 yaş ideal çocuk Maxqda frekans tablosu 1

Tablo 60. 18-29 yaş ve 30-49 yaş ideal çocuk Maxqda frekans tablosu 2

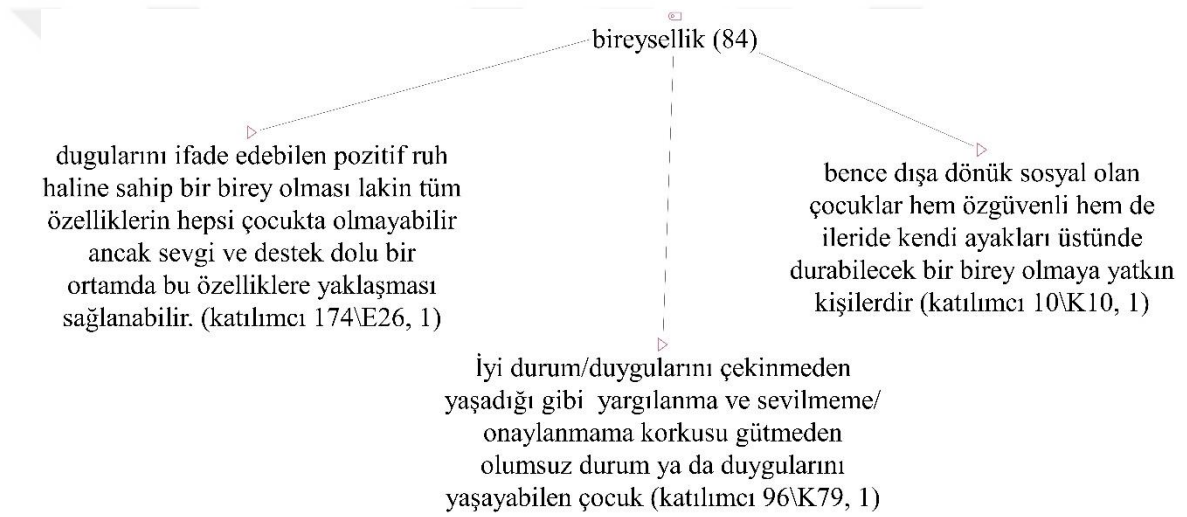

Yukarıdaki tablolardaki verilere bakıldığında, 18-29 yaş grubu daha çok bireyselliğe, başarıya ve aktif olmaya önem vermektedir. 30-49 yaş grubunun da bireyselliğe önem verdiği fakat oranın gençler kadar olmadığı görülmektedir. Diğer kavramlarda ise gençlere göre daha düşük frekanslar görülmektedir. Ahlak, iki yaş grubunda da benzer şekilde önemli bulunmuştur (18-29 yaş: 18, 30-49 yaş: 14). Ancak gençler yine biraz daha fazla önem vermiştir. Aile değerlerine (aileyle vakit geçirmek) verilen önem her iki yaş grubunda da düşük çıkmıştır. Gelişime açıklık, hayalperestlik ve faydalı çocuk her iki grupta da oldukça düşük ama gençlerin burada da biraz daha fazla bahsettiği görülmüştür. Özetle, gençler daha bireysel, aktif ve başarılı olma motivasyonuna sahiptir; 30-49 yaş

grubunda ise bu eğilimler biraz daha düşük ama tamamen kaybolmamıştır. Buna göre katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

4.2.1.1. Bireysellik

İdeal çocuk anlayışında her iki grupta bireysellikten bahsetmiş olsa da özellikle 18-29 yaş grubunda frekans çok yüksek çıkmıştır (49). Bu, gençlerin geleneksel bağlılıklardan daha bağımsız, kendi kimliğini kurmaya yönelik bir hayat anlayışını benimsediğini göstermektedir. Bununla birlikte 30-49 yaş grubunda da bireysellik yüksek (32) frekansa sahiptir. Bu yaş grubunda geleneksel değerlerle modern değerler arasında bir denge arayışı olduğu görülmektedir. Katılımcıların ifadeleri ise şöyledir:

Şekil 4: İdeal çocuk bireysellik katılımcı ifadeleri

4.2.1.2. Başarı ve Rekabet

İdeal çocuk anlayışında, 18-29 yaş grubunda başarı arayışı (33) frekansı yüksektir. 18-29 yaş grubunun kendini gerçekleştirme ideolojileri günümüzde bireysel performanslarına bağlı hâle geldiği için iş bulmak, sosyal statü elde etmek ve toplumsal kabul görmek amacıyla başarı önemli bir faktör olarak görülmüştür. 30-49 yaş grubunda ise gençlik yıllarında toplumsal destek mekanizmaları (iş güvencesi, daha az rekabet vb.) olduğu için başarı baskısını biraz daha az yaşamış olabileceğinden başarı daha az vurgulanmıştır.

4.2.1.3. Ahlak ve Geleneksel Değerler

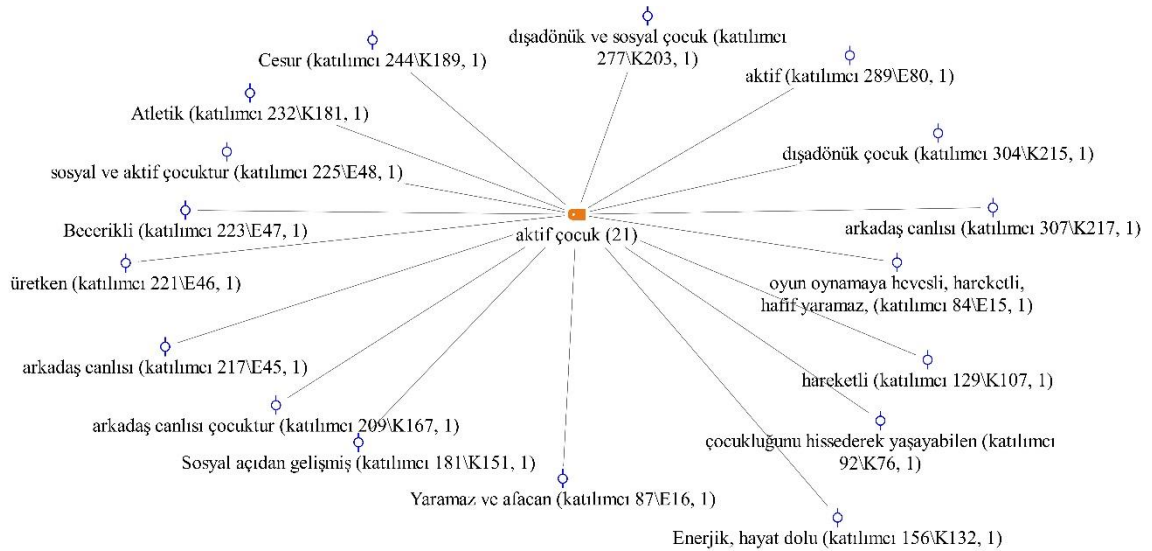
İdeal çocuk görüşlerinde ahlakın her iki yaş grubu için de önemli olması bireyselleşme artarken tamamen geleneksel değer anlayışlarından kopma yaşanmadığını göstermektedir. 18-29 yaş gençleri ahlaki sorumluluk ve toplumla uyum gibi geleneksel değerlere de bağlı kalmaktadır. Ancak bu ahlaki anlayışın içeriğinin geleneksel (itaat, aileye bağlılık) değil, daha evrensel ahlaki ilkeler (adalet, eşitlik, dürüstlük) şeklinde değişmiş olabileceğini de göstermektedir.

4.2.1.4. Aile İlişkileri ve Bireysel Özerklik

Aileyle vakit geçirme oranlarının düşük çıkması oldukça dikkat çekicidir. Günümüzde kimlik tanımlamada artık “aile” çok önemli görülmemekte bunun yerine kişisel hedefler, kariyer, arkadaş çevresi gibi sosyal yapılar ideal çocuğu oluşturmaktadır.

4.2.1.5. Aktiflik ve Gelişime Açık Olmak

Aktif çocuk ve gelişime açık olmak 18-29 yaş grubunda daha yüksektir. Buna göre 18-29 yaş grubunun ideal çocuk anlayışı; pasif, sadece topluma uyum sağlayan birey değil; girişimci, yaratıcı, kendini sürekli geliştiren, yeniliklere açık çocuktur. Katılımcıların ifadeleri ise şöyledir:

Şekil 5: İdeal çocuk aktif çocuk katılımcı ifadeleri

4.2.1.6. Hayalperestlik ve Faydalı Çocuk

Hayalperestlik oranı 30-49 yaş grubunda az da olsa daha yüksektir (5). Ayrıca bu grup faydalı çocuk anlayışıyla gerçekçi bir yaklaşım da sergilemektedir. 18-29 yaş grubunda ideal çocuk için hem hayalperestlik hem de faydalı çocuk frekansları yüksek değildir.

4.2.1.7. İdeal Çocuk Yoktur (İ.Ç.Y.)

İdeal çocuk yoktur anlayışı ise 30-49 yaş grubunda (12) daha yüksek, 18-29 yaş grubunda (7) daha düşüktür. Bu sonuca göre 30-49 yaş grubunun ebeveynlik deneyimiyle birlikte mükemmel çocuk beklentisinden daha çok vazgeçtiğini göstermektedir. Gençler (18-29), ise hâlen mükemmellik olarak idealize edilmiş bazı standartlara daha yakındır.

4.2.1.8. Kültür/Değer

İdeal çocuk anlayışında kültür/değer frekansı her iki grupta da oldukça düşüktür. Bu durum kültürel ve geleneksel değerlere olan bağlılığın azaldığını göstermektedir.

4.2.1.9. Sağlık

İdeal çocuğun sağlıklı olması anlayışı 18-29 yaşta (10) daha önemli, 30-49 yaşta ise (1) çok düşük çıkmıştır. Normalde yaş ilerledikçe sağlık kaygısı artar, burada ters bir durum bulunmaktadır. Bu durumun oluşmasında en önemli etkenler günümüzde bebek ve çocukların hem fizyolojik hem de psikolojik sağlık problemlerinin gençlerde duyarlılık yaratmasıdır.

4.2.1.10. Saygı

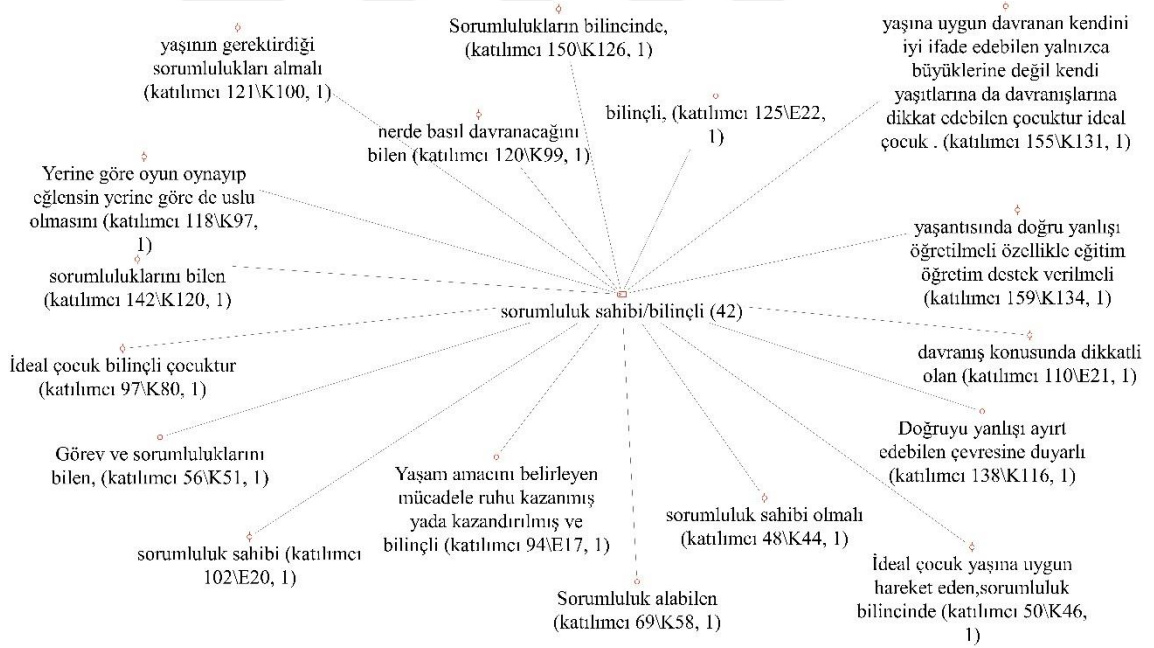
İdeal çocuğun saygılı olması anlayışında frekansların 18-29 yaş grubunda oldukça yüksek (34); 30-49 yaş grubunda da daha düşük (20) olduğu görülmektedir. Bu veriye göre gençlerin bireyselliği vurgulasa da saygı gibi toplumsal değerleri de önemseydiği görülmektedir.

4.2.1.11. Sevgi

İdeal çocuğun sevgi dolu olması ve sevgiyle büyümesi gerektiği anlayışında frekanslar 18-29 yaş grubunda (13), 30-49 yaş grubunda (6) şeklindedir. Her iki grupta sevgi kavramının vurgulanmaması dikkat çekmektedir.

4.2.1.12. Sorumluluk Sahibi Olmak/Bilinçli

İdeal çocuğun sorumluluk sahibi ve bilinçli olması gerektiği ifadelerinin frekanslarının; 18-29 yaş grubunda (22), 30-49 yaş grubunda (17) olduğu görülmüştür. Buna göre 18-29 yaş grubunun bireysel başarı ve sosyal sorumluluk arasında dengeye önem verdikleri görülmektedir. Bireysellik ve sorumluluk genç kuşakta birlikte var olmaya çalışmaktadır. 30-49 yaş grubunun ise ebeveynlik deneyimleriyle birlikte çocuklarının kendi sorumluluklarını almaları gerektiği görüşüne sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların ifadeleri ise şöyledir:

Şekil 6: İdeal çocuk sorumluluk sahibi / bilinçli çocuk katılımcı ifadeleri

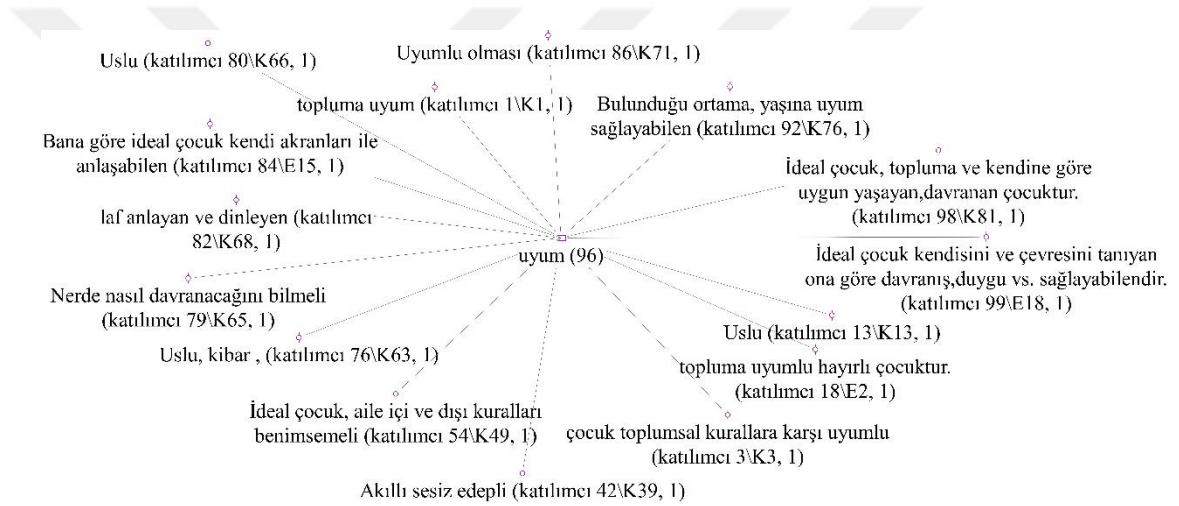
4.2.1.13. Şımarık Olmayan/Mutlu

İdeal çocuğun şımarık olmayan/mutlu olduğu anlayışında frekanslar; 18-29 yaş grubunda (17), 30-49 yaşta ise (8) olarak görülmektedir. Buna göre katılımcılar mutlu olmayı

önemsemekte ama bunu aşırılık olarak şımarıklık ile değil, daha seviyeli bir mutluluk anlayışıyla istemektedir.

4.2.1.14. Uyum

İdeal çocuğun ailesine, akranlarına ve topluma uyumlu olması gerektiği anlayışında: 18-29 yaş grubu (62), 30-49 yaş grubu ise (28) frekanslara sahiptir. Katılımcılar tarafından ideal çocuk sakin, uyumlu, nerede nasıl davranması gerektiğini bilen gibi ifadelerle tanımlanmıştır. Bu durum 30-49 yaş grubu için beklenen bir sonuçken 18-29 yaş grubunun bireyselliği vurgulasa bile, toplumsal uyumu ve sosyal kabulü önemseyişini de göstermektedir.

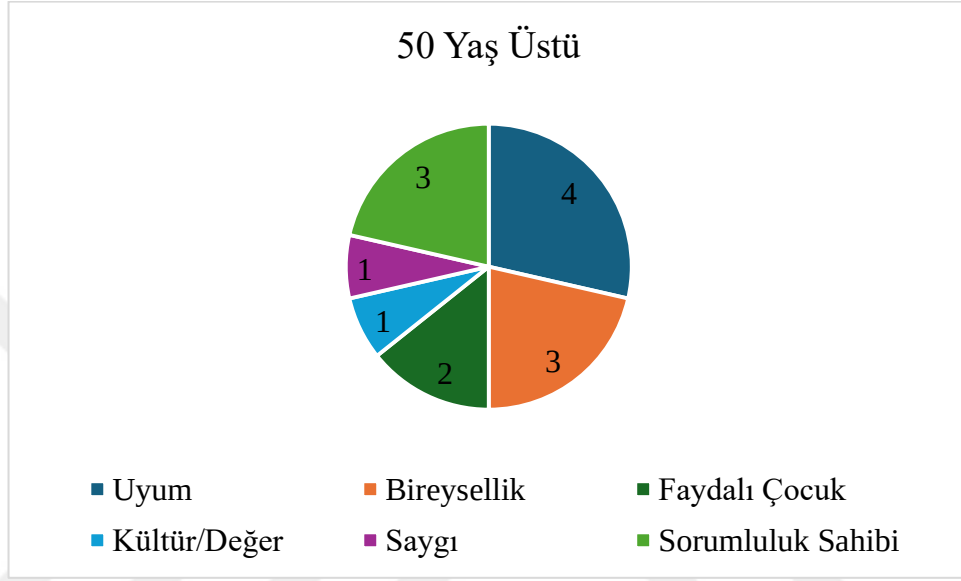

Şekil 7: İdeal çocuk uyumlu çocuk katılımcı ifadeleri

Elde edilen veriler 18-29 yaş gençliğinin; bireysel, başarı odaklı, aktif ve girişimci, ama yine de ahlaki kaygıları olan bir ideal çocuk anlayışına sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, 18-29 yaş grubunda bireysellik ve başarı gibi kavramların yüksek oranlarda ön plana çıkması, bireyin kendine özgü gelişimine ve potansiyelinin gerçekleştirilmesine verilen önemin arttığını göstermektedir. Geleneksel değerlerle yetişmiş, modernleşmenin etkilerini yaşamış, ancak bireyselleşmeyi ve modern değerleri gençler kadar yoğun yaşamayan bir geçiş kuşağı olan 30-49 yaş grubunda ise ideal çocuk anlayışında farklı bulgular tespit edilmiştir. Geleneksel referansların zayıfladığını, bunun yerini bireysel yaşam kalitesi ve kişisel mutluluk odaklı değerlerin aldığını görülmektedir. Ayrıca her iki yaş grubunda da saygı ve uyum değerlerinin güçlü olması, bireyselleşmenin tamamen bireyi toplumdan koparan bir süreç olmadığını; aksine bireysel farklılıkların

kabulüyle birlikte bir toplumsal bütünlük arzusunun sürdüğünü göstermektedir. Genel tablo, toplumsal değerlerin ciddi bir dönüşüm sürecinden geçtiğini ortaya koymaktadır, geleneksel-modern geriliminin yerini bireysellik ile toplumsal sorumluluğun iç içe geçtiği yeni bir değerler sistemine bıraktığını düşündürmektedir.

4.2.1.15. 50 yaş ve Üstü Katılımcıların İdeal Çocuk İfadeleri

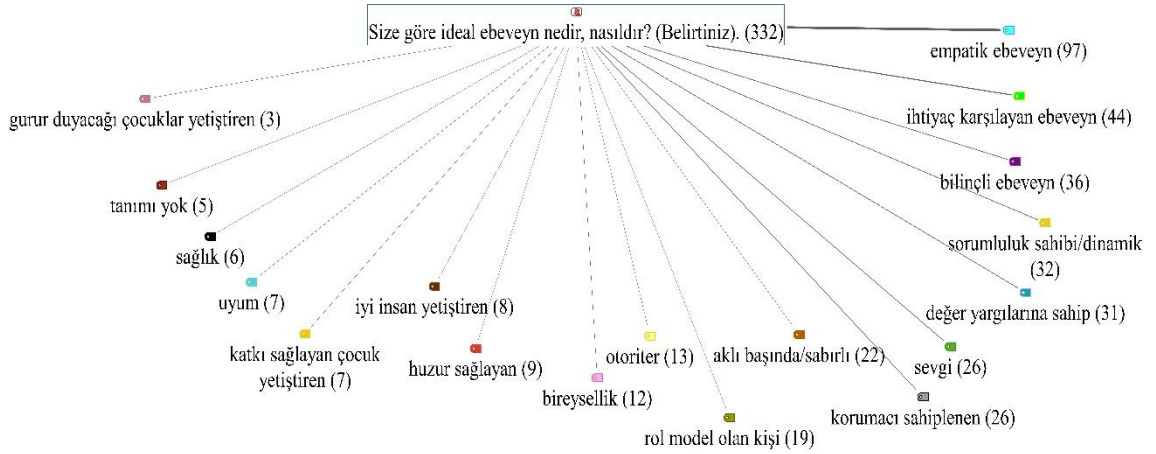

Şekil 8: 50 yaş ve üzeri ideal çocuk ifadeleri grafiği

50 yaş ve üzeri grubundaki bireyler için ideal çocuk, toplumsal kurallara uyan, sorumluluk sahibi, ama aynı zamanda bireysel yönleri gelişmiş bir birey olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel değerler önemini korusa da, modern değerlere de kapı aralanmış görünmektedir. Katılımcıların modernleşme ve bireysel haklara karşı farkındalığının arttığını da göstermektedir.

Sonuçta, genç kuşaklarda bireysellik ve başarı gibi daha birey merkezli değerler öne çıkarken yaşlı kuşakta uyum ve sorumluluk gibi kolektif değerlere önem verildiği görülmektedir. Gençlerin bireysellik ile uyumu aynı anda önemsemesi, postmodern bireyin çelişkili yapısını da yansıtmaktadır. Genel olarak katılımcılar ideal çocuğun hem özgür olması hem de toplum tarafından kabul edilmesi gerektiği görüşüne sahiptirler. İdeal çocuk tanımlamasında yapılan Dünya Değerler Araştırması çalışmasında vurgulanan sorumluluk duygusu, çalışkanlık, bağımsızlık, başka insanlara saygı ve hoşgörülü davranma kategorilerinin katılımcıların ifadelerinde yansımaları görülmektedir.

4.2.2. İdeal Ebeveyn Anlayışları

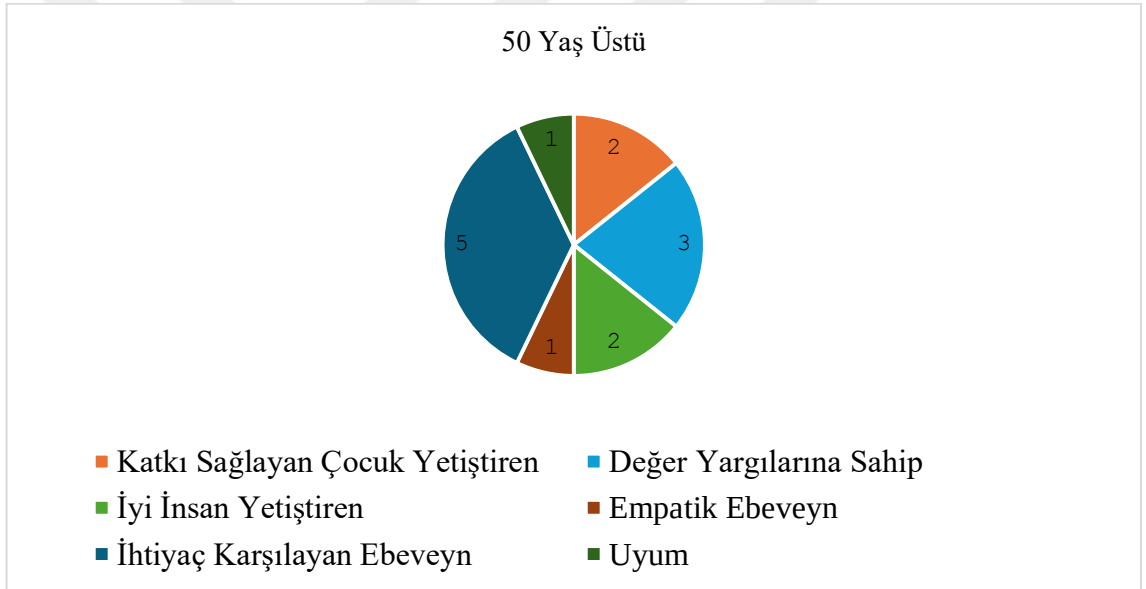
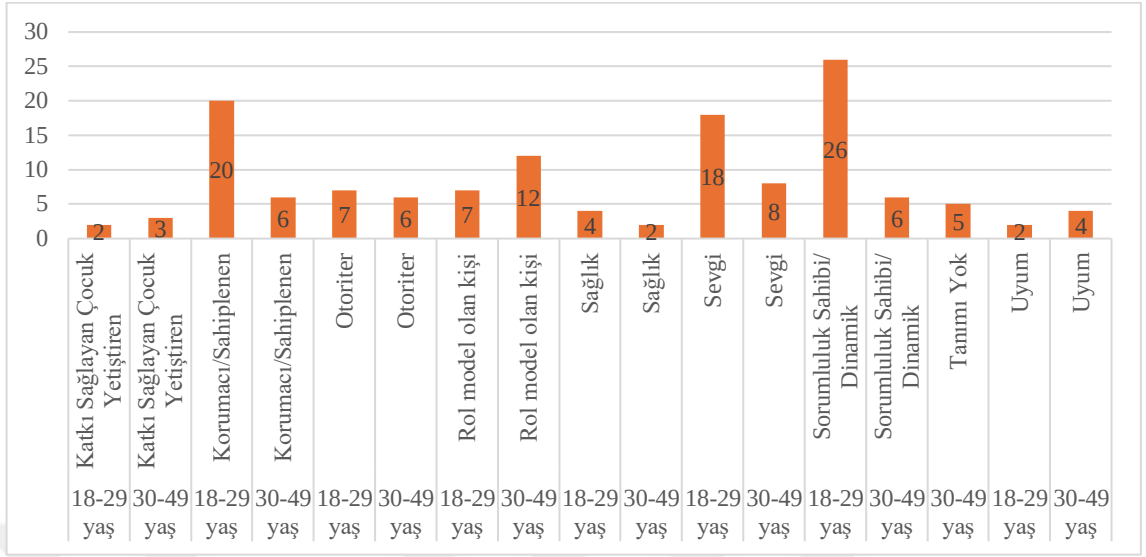
Şekil 9: İdeal ebeveyn Maxqda frekansları

“İdeal ebeveyn nedir?” sorusuna katılımcıların ifadelerinden yapılan kodlamada frekanslar; empatik ebeveyn 97, ihtiyaç karşılayan ebeveyn 44, bilinçli ebeveyn 36, sorumluluk sahibi/dinamik 32, değer yargılarına sahip 31, sevgi 26, korumacı/sahiplenilen 26, aklı başında/sabırlı 22, rol model olan kişi 19, otoriter 13, bireysellik 12, huzur sağlayan 9, iyi insan yetiştiren 8, katkı sağlayan çocuk yetiştiren 7, uyum 7, sağlık 6, tanımı yok 5, gurur duyacağı çocuklar yetiştiren 3 şeklindedir. İfadelerden anlaşılacağı gibi ideal ebeveyn çocuğunun güçlü yönlerine odaklanan ebeveynler ve yeterince iyi ebeveynler olarak tanımlanan ideal ebeveyn anlayışları hakimdir. Yaş gruplarına göre ifadelerin frekans dağılımları ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 61. 18-29 yaş ve 30-49 yaş ideal ebeveyn Maxqda frekans tablosu 1

70	60	50	40	30	20	10	0										
Aklı Başında	Aklı Başında	Bilinçli Ebeveyn	Bilinçli Ebeveyn	Bireysellik	Bireysellik	Değer Yargılarına Sahip	Değer Yargılarına Sahip	Empatik Ebeveyn	Empatik Ebeveyn	Gurur Duyacağı Çocuklar Yetiştiren	Gurur Duyacağı Çocuklar Yetiştiren	Huzur Sağlayan	Huzur Sağlayan	İhtiyaç Karşılayan Ebeveyn	İhtiyaç Karşılayan Ebeveyn	İyi İnsan Yetiştiren	İyi İnsan Yetiştiren
12	10	21	15	7	5	13	15	62	34	1	2	8	1	24	15	5	1
18-29 yaş	30-49 yaş	18-29 yaş	30-49 yaş	18-29 yaş	30-49 yaş	18-29 yaş	30-49 yaş	18-29 yaş	30-49 yaş	18-29 yaş	30-49 yaş	18-29 yaş	30-49 yaş	18-29 yaş	30-49 yaş	18-29 yaş	30-49 yaş

Tablo 62. 18-29 yaş ve 30-49 yaş ideal ebeveyn Maxqda frekans tablosu 2

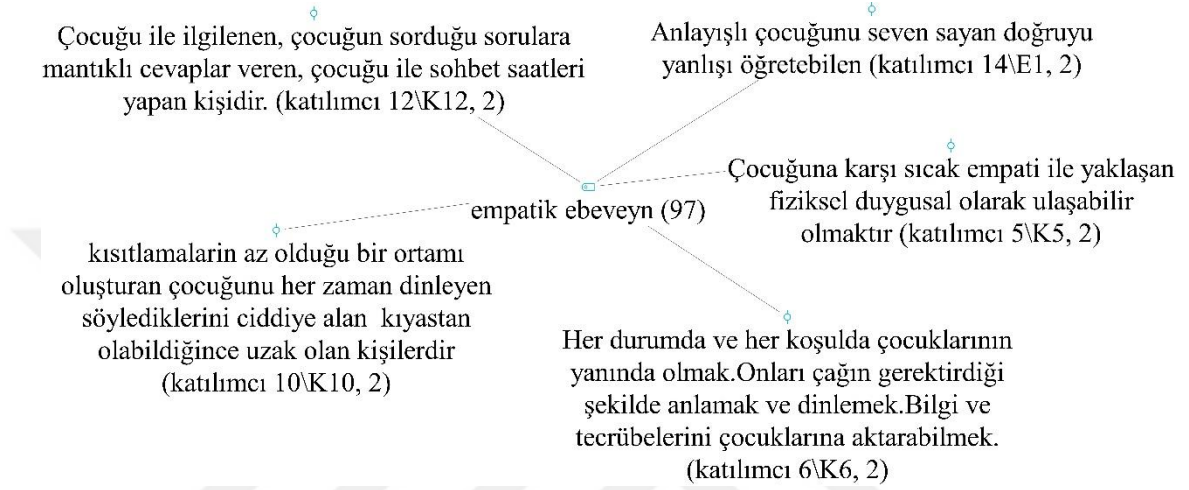
Şekil 10: 50 yaş ve üzeri ideal ebeveyn ifadeleri grafiği

Yukarıdaki grafikler, 18-29 yaş, 30-49 yaş ve 50 yaş üstü gruplarının “ideal ebeveyn nasıl olmalıdır?” sorusuna verdikleri cevapların frekanslarını göstermektedir. Bu veriler, kuşaklar arası değer farklılıklarını, ebeveynlik anlayışı ve toplumsal beklentilerin değişimini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

4.2.2.1. Empati

En çok öne çıkan ifade, özellikle 18-29 yaş grubunda “empatik ebeveyn” (62 frekans) olarak dikkat çekmektedir. 30-49 yaş grubunda da frekansı yüksek (34 frekans) ancak

genç yaş grubuna göre daha düşüktür. Bu frekanslar gençlerin daha duygusal bağ odaklı, anlayışlı bir ebeveyn figürünü idealize ettiğini gösterir. Diğer yaş gruplarında oldukça yüksek çıkan bu ifade, 50 yaş üstü (1) katılımcılarda düşük kalmıştır. 50 yaş üstü kuşakta ebeveynlik daha çok otorite ve sorumluluk temelli, empati geri planda kalmıştır. Bununla birlikte bu grupta katılımcı sayısının az olması net bir yorum sağlamamaktadır. Katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir;

Şekil 11: İdeal ebeveyn empatik ebeveyn katılımcı ifadeleri

4.2.2.2. Sorumluluk Sahibi / Dinamik

18–29 yaş (26) ve 30–49 yaş (6) frekanslarına sahiptir. 18-29 yaş grubunda en çok vurgulanan özelliklerden biri (26 frekans) budur. Bu yaş grubunda ebeveynlik daha çok bir sorumluluk olarak görülmektedir. Genç grupta ebeveynlik ciddi bir görev olarak algılanmaktadır.

4.2.2.3. Koruyucu/ Sahiplenen Ebeveyn

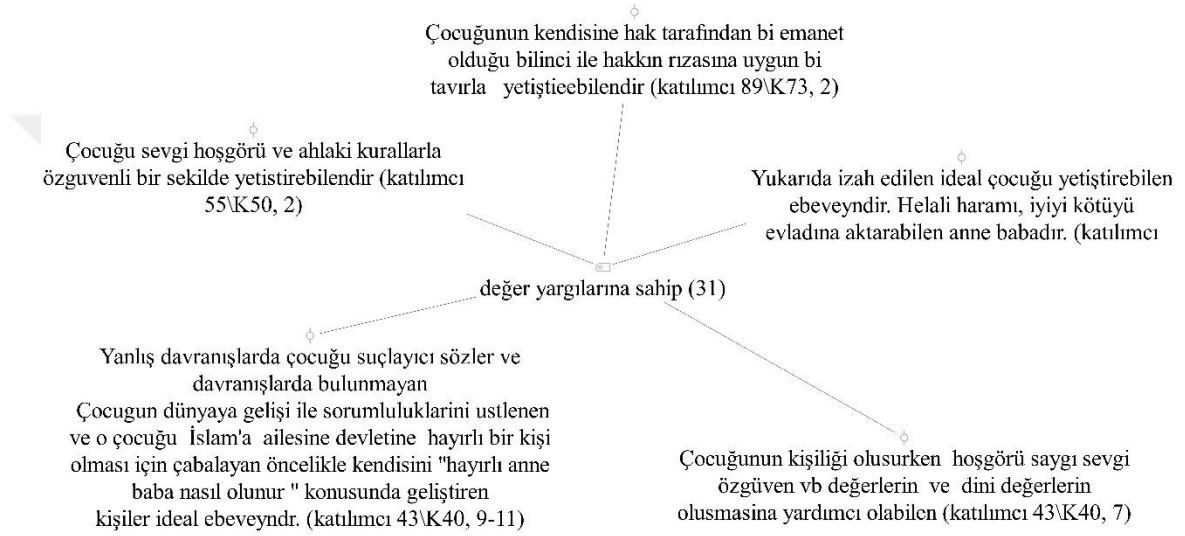
18–29 yaş (6) ve 30–49 yaş (20) frekanslarına sahiptir. Orta yaş grubunun geleneksel sahiplenici ebeveynliği önemsediği görülmektedir. Ataerkil yapıdaki ebeveynliği idealize eden bu grupta dışsal tehditlerden koruma ve sahiplenme gibi geleneksel roller ebeveynliği tanımlamaktadır.

4.2.2.4. Bireysellik ve Özerklik

18–29 yaş (7) ve 30–49 yaş (5) frekanslarına sahiptir. Bireycilik modernleşme ile artmakta bununla birlikte geleneksel aile yapısının sürmesi nedeniyle de bu fark hâlâ sınırlı düzeyde kalmaktadır.

4.2.2.5. Değer Yargılarına Sahip

18–29 yaş (13) ve 30–49 yaş (15) frekanslarına sahiptir. 30–49 yaş kuşağında toplumsal değer aktarımı, geleneksel ebeveynlik rollerinde merkezi yer tutmaktadır. Bu ifade her iki yaş grubunda da düşük frekansta kalsa da ebeveynliğin hala toplumsal roller ve normların etkisinde olması gerektiği görüşünü yansıtmaktadır. 50 yaş üzerinde değer yargılarına sahip (3) cevabı, toplumsal normlara ve ahlaki değerlere sahip geleneksel ebeveyn modelini öne çıkarmaktadır. Örnek vermek gerekirse katılımcıların ifadeleri şöyledir:

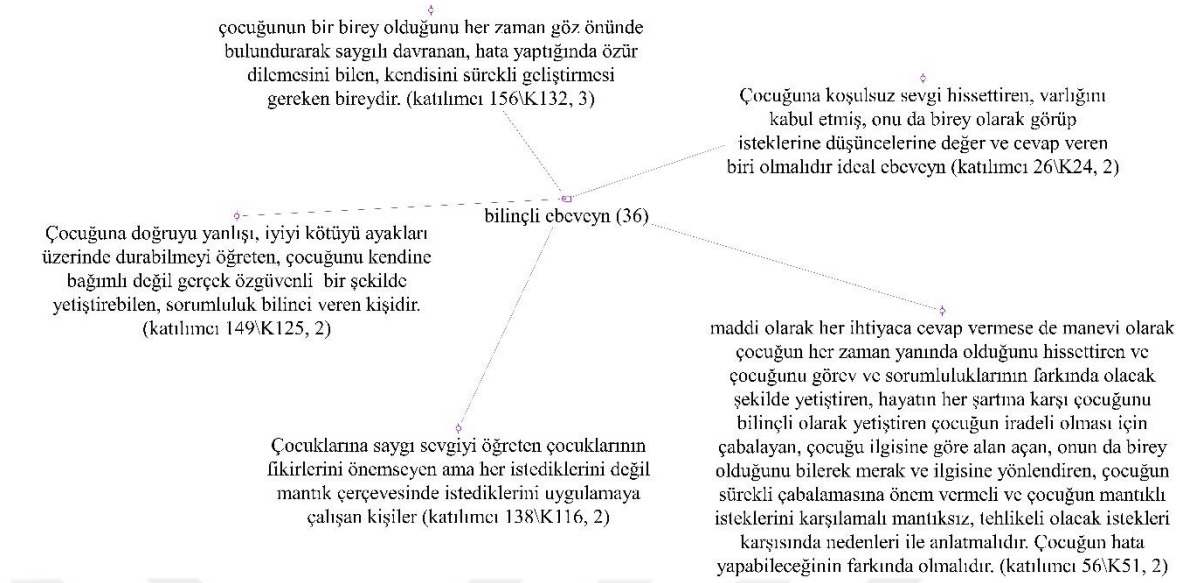
Şekil 12: İdeal ebeveyn değer yargılarına sahip ebeveyn katılımcı ifadeleri

4.2.2.6. Akli Başında

18–29 yaş (12) ve 30–49 yaş (10) frekanslarına sahiptir. Bu değer, kuşaklar arasında benzer ağırlıkta görülmektedir. Böylece geleneksel sayılan Türk kültüründe akılcı ve dengeli ebeveyn algısının nesiller arasında sürekliliğe sahip olduğu görülmektedir.

4.2.2.7. Bilinçli Ebeveyn

18–29 yaş (21) ve 30–49 yaş (15) frekanslarına sahiptir. Bilinçli ebeveyn ifadelerinin frekansları yakın olsa da kuşakların modernleşme temelli bilgilerle daha pedagojik ebeveynlik modeli talep ettiği ve idealize ettiği görülmektedir.

Şekil 13: İdeal ebeveyn bilinçli ebeveyn katılımcı ifadeleri

4.2.2.8. Gurur Duyacağı Çocuk Yetiştiren

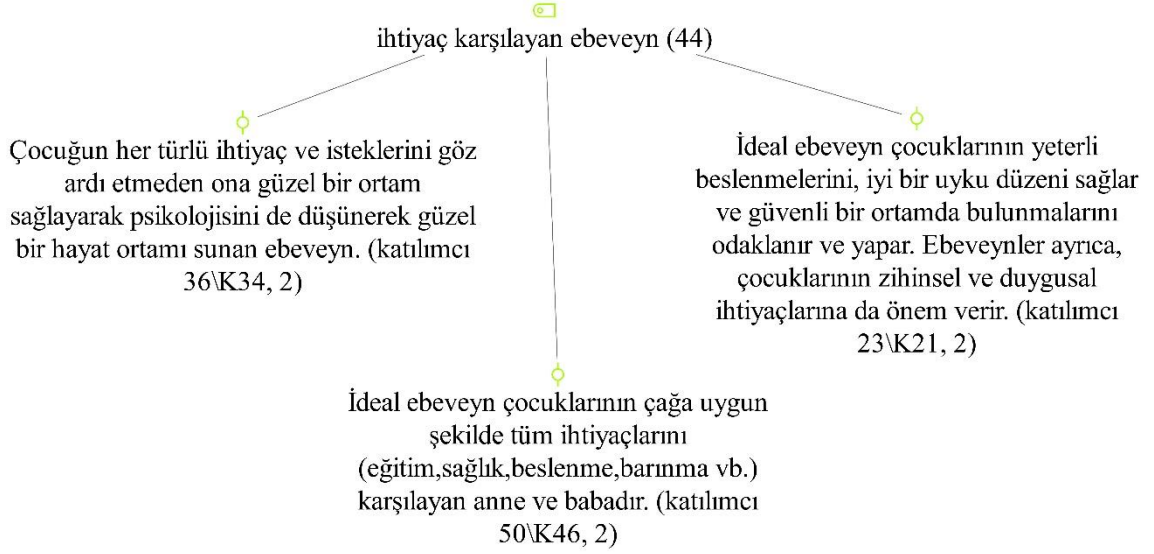
Çocuk üzerinden başarı odaklı ebeveynlik tanımı oldukça geride kalmış durumdadır. Genç kuşaklar çocuk üzerinden sosyal statü inşa etmeye daha mesafelidir.

4.2.2.9. Huzur Sağlayan

Özellikle 18-29 yaş grubu gençler için ebeveynin psikolojik güven ve huzur sağlayan olması önemlidir. İfadenin frekansına göre genç kuşakta ruh sağlığı farkındalığının kazanıldığı görülmektedir.

4.2.2.10. İhtiyaç Karşılaman Ebeveyn

18–29 yaş (24) ve 30–49 yaş (15) frekanslarına sahiptir. Buradaki ihtiyaç karşılama ise barınma, güvenlik, beslenme gibi temel ihtiyaçlar olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte iki kuşak için ebeveynlik; kontrol değil, destek ve rehberlik sağlama rolüne evrilmiş durumdadır. 50 yaş üstü (5) kuşağın ebeveynlik anlayışında ise bu ifade çocuğun maddi-manevi ihtiyaçlarını eksiksiz karşılamak olarak tanımlanmaktadır. Katılımcıların ifadelerinden örnek vermek gerekirse:

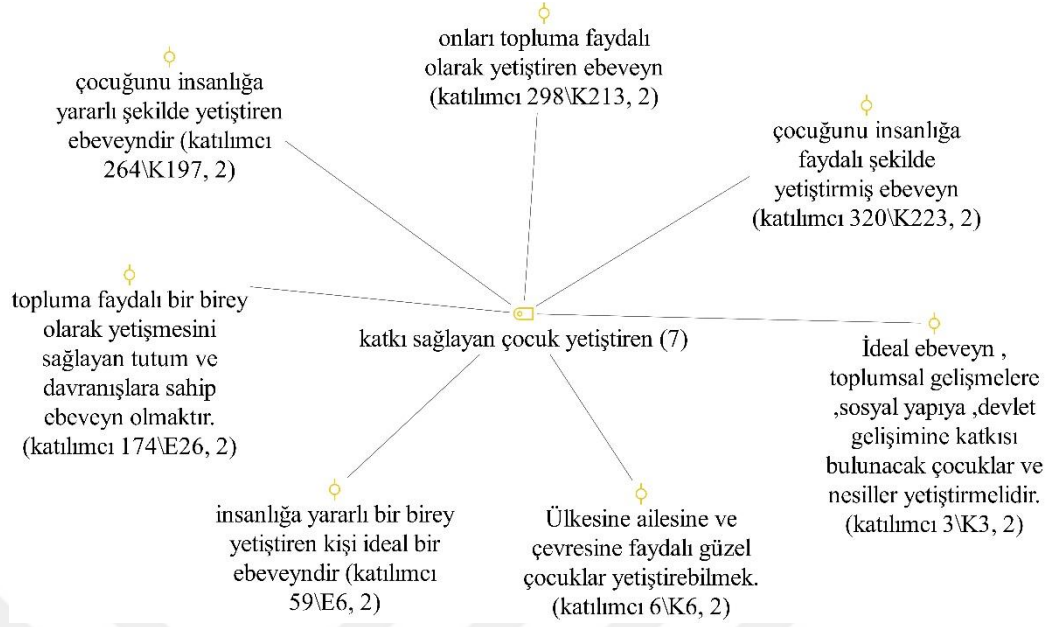
Şekil 14: İdeal ebeveyn ihtiyaç karşılayan ebeveyn katılımcı ifadeleri

4.2.2.11. İyi İnsan Yetiştiren

Toplumsal katkıyı da içeren ve ebeveynin faydasını önceleyen iyi insan yetiştirmek 18-29 yaş ve 30-49 yaş gruplarında ifade edilmiştir. Ahlaki gelişim odaklı ebeveynlik, özellikle gençler tarafından içselleştirilmiştir. 50 yaş ve üzerinde ise ebeveynliğin yalnızca çocuğa değil, topluma da katkı sunacak bir birey yetiştirmeyi, ideal vatandaş vurgusunu içerdiğini göstermektedir. Bu bakış, sosyal sorumluluk bilinci ve ahlaki ebeveynlik anlayışını içermektedir.

4.2.2.12. Katkı Sağlayan Çocuk Yetiştiren

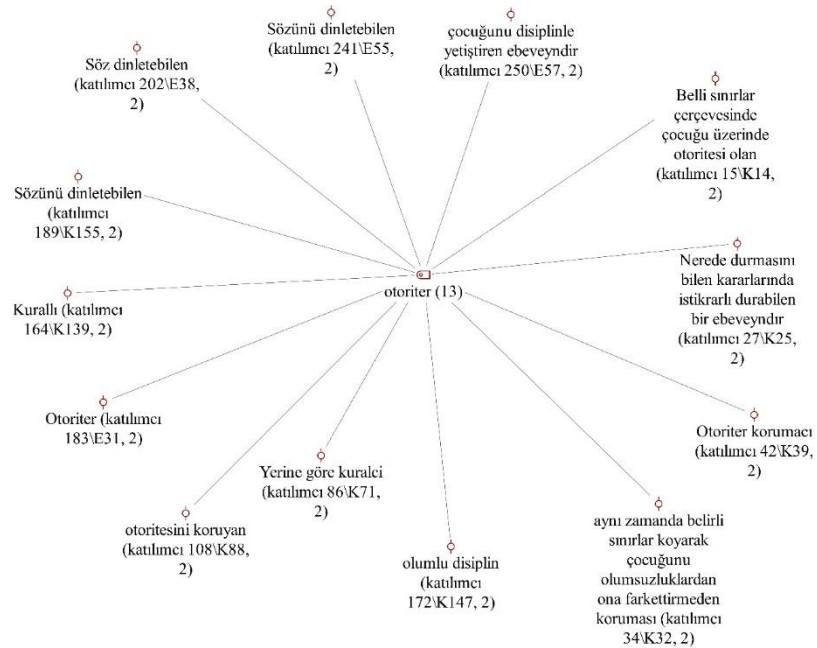
Toplumsal katkı merkezli ebeveynlik 18-29 yaş ve 30-49 yaş grubunda her iki kuşakta da ikincil düzeyde kalmıştır. Birey odaklılık öne çıkmaktadır. 50 yaş ve üzerinde (2) ise bireyin toplum içinde işlevsel ve üretken olmasına odaklanmaktadır. Bu ifadeye yönelik katılımcıların söylemleri şöyledir:

Şekil 15: İdeal ebeveyn katkı sağlayan çocuk yetiştiren ebeveyn katılımcı ifadeleri

4.2.2.13. Otoriter

Bu ifade 18-29 yaş ve 30-49 yaş grubunda eşit frekanstadır. Her iki yaş grubu için de otoriterlik gerilemiş durumdadır. Otoriter ebeveynin ideal olarak görülmesinin azalması modernleşmenin ve bireyselliğin etkisini göstermektedir. Katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

Şekil 16: İdeal ebeveyn otoriter ebeveyn katılımcı ifadeleri

4.2.2.14. Rol Model Olan Kişi

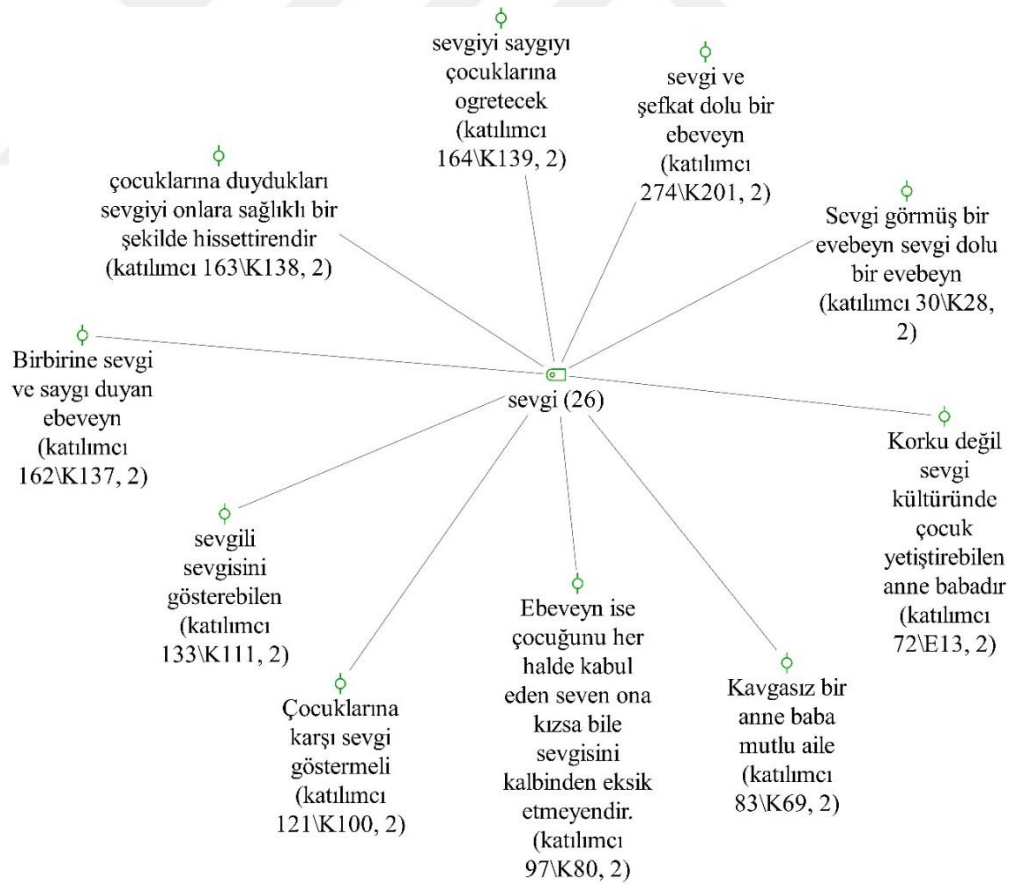
Katılımcıların ifadelerinde 18–29 yaş (7) ve 30–49 yaş (12) frekanslarına sahiptir. Orta yaş grubu ebeveynlikte model olma sorumluluğunu daha çok taşımaktadır. Bu geleneksel ailedeki öğretici ve yönlendirici ebeveyn modelinin etkisidir.

4.2.2.15. Sağlık

Katılımcıların ifadelerinde çocuğunu sağlıklı yetiştirmek ve ebeveynin fiziksel sağlığına verilen önem azdır. Bunun yerine duygusal dayanıklılık ve psikolojik uyum daha belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

4.2.2.16. Sevgi

Bu ifade 18–29 yaş (18) ve 30–49 yaş (8) frekanslarına sahiptir. Sevgi, gençler için ebeveynliğin önemli bir parçasıdır. Koşulsuz sevgi, geleneksel ailedeki otoriteden korkunun yerini yakınlıkla değiştirmiş durumdadır. Katılımcıların ifadeleri ise şöyledir:

Şekil 17: İdeal ebeveyn sevgi veren ebeveyn katılımcı ifadeleri

4.2.2.17. Tanımı Yok

Orta yaş grubunda ebeveynliğe dair ideal bir tanımlanmanın mümkün olmadığı ifadesi ebeveynlikte rollerin ve beklentilerin değişimini göstermektedir. Bu durum orta yaş grubunda hem geleneksel hem de modern beklentiler arasında kalmanın etkisini göstermektedir.

4.2.2.18. Uyum

30-49 yaş kuşağı için çatışma yerine aile içi denge ve uyum arayışı daha belirgindir. 18-29 yaş grubu bu konuyu daha arka planda tutmaktadır. 50 yaş üzeri bireylerin (1) cevabı ise ebeveynin değişen koşullara veya çocuğa göre şekillenebilmesini önemseddiğini gösterir. Bu grubun az da olsa bu esnekliği tanınması, kuşak içinde çeşitlilik olduğunu da göstermektedir.

18-29 yaş grubu; empati, sevgi, ihtiyaç karşılayan ebeveyn gibi duygu merkezli tanımlamaları ön plana çıkarırken, 30-49 yaş grubu; sorumluluk, bilinç, korumacılık gibi yapısal ve rol odaklı tanımlamalara daha çok yer vermektedir. Bu durum, gençlerin ebeveynlik anlayışında psikolojik güvenliğe ve bireysel gelişime daha fazla önem verdiğini; orta yaş grubunun ise geleneksel ve normatif değerlere daha yakın olduğunu göstermektedir. 18-29 yaş grubunun cevapları, birey merkezli, empatik ve duygusal gelişime odaklı ebeveynlik anlayışına daha yatkın olduklarını; bu kuşağın daha modern, psikolojik odaklı bir ebeveynlik beklentisi içinde olduğunu ortaya koymaktadır. 30-49 yaş grubu ise geleneksel, sorumluluk ve disiplin odaklı bir ebeveynlik anlayışını daha fazla benimsemektedir. 50 yaş üstü katılımcılar için ise ideal ebeveyn modeli daha çok temel ihtiyaçları karşılayan, geleneksel değerlere sahip çıkan ve toplum yararına bireyler yetiştirmeyi önemseyen bir figürdür. Bu, onların yetiştikleri dönemin sosyalizasyon biçimleriyle doğrudan ilişkilidir. Daha otoriter, yapısal ve normatif ebeveynlik anlayışı dikkat çekmektedir. Duygusal ve birey odaklı söylemlerin daha düşük frekansta görülmesi, zaman içinde ebeveynlik rollerinin birey merkezli yaklaşımlara kaydığını göstermektedir. 18-29 yaş grubunda duygusal ve birey odaklı ebeveynlik yaklaşımı vardır. Temel değerler, empati ve bireyselliktir. Anlamak ve dinlemek önemli vurgulardır. 30-49 yaş grubunda dengeli ve bilinçli ebeveynlik yaklaşımı vardır. Temel değerler, sorumluluk ve bilinçtir. Bilinçli rehberlik vurgulanmaktadır. 50 yaş üzeri grupta geleneksel ve işlevsel ebeveynlik yaklaşımı vardır. Ahlaki değerler ve bakım temel

değerlerdir. Koruma ve yetiştirme vurgulanmaktadır. Sonuçta bu veriler kuşaklar arası kültürel geçişin ebeveynlik anlayışı üzerindeki etkisini net bir biçimde ortaya koymaktadır. Toplumun genç bireyleri daha anlayışlı ve duygusal zekâya dayalı ebeveyn figürlerine yönelirken, daha yaşlı kuşaklar sorumluluk, sahiplenme ve bilinç gibi kavramlarla ebeveynliği tanımlamaya devam etmektedir. Bu farklar, değişen toplumsal değerlerin, dijitalleşmenin, bireyselleşmenin ve modern psikolojiye artan ilginin bir sonucudur.

Ebeveynlik stillerine göre, 18–29 yaş grubunda; empatik ebeveyn (62), ihtiyaç karşılayan ebeveyn (24), bilinçli ebeveyn (21), değer yargılarına sahip (13), sorumluluk sahibi (26), sevgi (18) tanımlamaları ön plandadır. Bu yaş grubunun ideal ebeveyn tanımı, sevgi (empati, anlayış, duygusal destek) ile sınır koymayı (sorumluluk, bilinç) dengeleyen yetkin ebeveyn stiline oldukça yakındır. Bu kuşaktaki “ideal ebeveyn” anlayışı hem bireyselliğe saygı duyan hem de sınır çizen ebeveynidir. 30–49 yaş grubunda; empatik ebeveyn (34), bilinçli ebeveyn (15), değer yargılarına sahip (15), ihtiyaç karşılayan (15), sorumluluk sahibi (6), koruyucu/sahiplenen (7), otoriter (7) tanımlamaları önceliklidir. Bu yaş grubunda yetkin ebeveynlik özellikleri baskın olsa da “otoriter” ve “koruyucu” gibi sınır vurgusu yüksek kavramlar da dikkat çekmektedir. Bu kuşaktaki “ideal ebeveyn” anlayışı yetkin ebeveynliğe yakın ve kısmen otoriter ebeveyn stilidir. 50 yaş üstü yaş grubunda; ihtiyaç karşılayan (5), değer yargılarına sahip (3), katkı sağlayan çocuk yetiştiren (2), iyi insan yetiştiren (2), empatik (1), uyum (1) tanımlamaları yapılmıştır. Bu yaş grubunda, ihtiyaç karşılayan ve değer aktarımı gibi ifadeler daha çok fonksiyonel, görev temelli bir ebeveynliği tanımlamaktadır. Sevgi-sınır dengesi yerine “çocuğu topluma kazandırmak” öncelenmiştir. Otoriter ve ihmalkâr ebeveynlik stilleri arasında kalan bir anlayış vardır. Fakat bu yaş grubu katılımı düşük olduğu için kesin bir sınıflandırma yapılamamaktadır.

5. SONUÇ

Bu araştırma, kuşaklar arası değer farklılıklarının ve çocuk yetiştirme stillerinin, “ideal ebeveyn” ve “ideal çocuk” algıları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 18-29 yaş arası genç bireyler, 30-49 yaş arası orta yaş ebeveynler ve 50 yaş üzeri bireyler ile yapılan anket ve nitel veri analizleri, Türkiye toplumunda ebeveynlik ve çocukluk algılarının kuşaklara göre ciddi biçimde farklılaştığını ortaya koymuştur. Araştırmanın temel bulguları, modernleşme, bireyselleşme ve kültürel geçiş süreçlerinin aile yapısı ve ebeveynlik rollerinde belirgin dönüşümlere neden olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, geleneksel normlar ile çağdaş değerlerin çatışması ve etkileşimi üzerinden kuşaklar arası farklılıklar şekillenmektedir.

Araştırmanın kuramsal altyapısı, Schwartz’ın değer kuramı ile Maccoby ve Martin’in ebeveynlik stilleri sınıflandırmasına dayandırılmış; değerlerin aile yapısı, sosyal çevre ve kültürel geçiş süreçleriyle şekillendiği vurgulanmıştır. Elde edilen veriler, bireylerin en yüksek puanları yardımseverlik, güvenlik, başarı ve evrenselcilik gibi değerlere verdiklerini göstermiştir. Bu değerler tüm kuşaklarda yüksek oranda benimsenmekle birlikte, değerlerin yorumlanış ve öncelik sıralamalarının farklılaştığı görülmüştür. Bu da toplumsal faydaya, kişisel gelişime ve güven ortamına yönelik güçlü bir yönelimi yansıtmaktadır. 18-29 yaş grubunda bireysellik, başarı, aktiflik ve gelişime açıklık ön plandadır. Bu bireyler, ebeveynlik anlayışlarında empati, sevgi, destek gibi değerleri öncelemekte; çocukluğa dair beklentilerinde ise özgürlük, saygı ve sosyal kabul arasında bir denge arayışındadır. Bu durum hem özgür hem de toplumsal olarak kabul gören birey olma arzusunu yansıtmaktadır. 30-49 yaş grubu ise geçiş kuşağını temsil etmektedir. Geleneksel sorumluluk ve koruyuculuk rolleri ile bilinçli, bireysellik değerleri arasında bir denge kurma çabasıdır. 50 yaş ve üzeri kuşakta ise geleneksel değerler (uyum, sorumluluk, ahlak) daha baskındır. Bununla birlikte, modern değerlere karşı tamamen kapalı bir duruş söz konusu değildir; bireysel yönlerin kabulü ve farkındalık düzeyinin yükselmiş olması bu kuşakta da dönüşümün izlerini göstermektedir.

Araştırmada elde edilen nicel veriler kuşak temelli farklılıkların altını çizen çarpıcı sonuçlar sunmuştur. Katılımcıların değer yönelimlerine ilişkin analizlerde en yüksek ortalamaları yardımseverlik, maneviyat, evrenselcilik, güvenlik ve özyönelim gibi

değerlere vermeleri hem toplumsal duyarlılık hem de bireysel gelişime yönelik güçlü bir yönelimi ortaya koymuştur. Diğer yandan, hazcılık ve uyarıcılık gibi hedonistik eğilimlerin de göz ardı edilmediği görülmüştür. Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği bulguları, katılımcıların en yüksek ortalamayı demokratik tutum alt boyutunda gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu durum, katılımcıların genel olarak çocuk merkezli ve rehberliğe dayalı bir ebeveynlik anlayışına sahip olduklarını göstermektedir. Buna karşın, aşırı hoşgörülü tutum ve otoriter tutum gibi boyutlarda daha düşük ortalamaların görülmesi, daha dengeleyici bir ebeveynlik anlayışının yaygın olduğunu göstermektedir. Ebeveyn Tutum Ölçeği sonuçlarında ise demokratik tarz yüksek düzeyde benimsenirken, izin verici tarz en düşük ortalamaya sahip olmuştur. Bu bulgu, ebeveynlerin çocuklarına karşı destekleyici ve sınır koyabilen bir yaklaşım geliştirdiklerini göstermektedir.

Nitel bulgulara göre ise genç kuşak (18-29 yaş) empatik, sevgi dolu ve psikolojik ihtiyaçları gözetten bir ebeveyn figürünü “ideal” olarak tanımlarken; orta yaş kuşağı (30-49 yaş) sorumluluk sahibi, bilinçli ve koruyucu ebeveyn özelliklerine vurgu yapmıştır. 50 yaş üzeri kuşak ise daha geleneksel, otorite temelli ve işlevsel ebeveynlik rollerini ön plana çıkarmıştır. Bu durum, Türkiye’de modernleşmenin ve bireyselleşmenin etkisiyle ebeveynliğin daha çok psikolojik ve duygusal yönlerinin önem kazandığını göstermektedir. Maccoby ve Martin’in ebeveynlik tarzları temel alınarak geliştirilen bu analizde, özellikle genç kuşakta (18-29 yaş) öne çıkan “empatik”, “ihtiyaç karşılayan” ve “bilinçli” ebeveyn figürünün, geleneksel aile yapısından farklılaşan yeni ebeveynlik normlarının ortaya çıkışını yansıttığını göstermektedir. Genç bireyler, ebeveynliğin salt bir otorite ya da ekonomik sorumluluk değil; aynı zamanda bir anlayış, destek ve eşlik etme biçimi olması gerektiğini ifade etmektedir. Orta yaş grubunda (30-49 yaş), daha çok “sorumluluk sahibi”, “koruyucu” ve “bilinçli” ebeveynlik tanımları öne çıkmıştır. Bu grup, geleneksel toplumsal roller ile modern ebeveynlik anlayışı arasında sıkışmış bir geçiş kuşağıdır. Bir yandan çocuklarına birey olma alanı açma çabası içerisindeyken, diğer yandan toplumsal rollerin ve normatif beklentilerin etkisiyle kontrollü bir ebeveynlik yaklaşımı benimsemektedirler. 50 yaş ve üzeri grupta ise ebeveynlik; daha çok “geleneksel değer aktarımı”, “bakım sağlama” ve “ahlaki sorumluluk” ekseninde tanımlanmıştır. Bu kuşakta ebeveynlik, çocukların toplum yararına bireyler olarak yetişmesini sağlamakla özdeşleşmiş, bireysel tercihlerden çok toplumsal sorumluluklar temelinde biçimlenmiştir. Çocuk yetiştirme stillerine bakıldığında, genç kuşağın

ebeveynlerinden demokratik ve destekleyici bir tutum beklediği, otoriter tutumlara ise mesafeli durduğu görülmüştür. Orta yaş grubunun ise daha dengeli ama yapılandırılmış bir ebeveynlik yaklaşımını önemseydiği; yaşlı kuşağın ise otorite, gelenek ve koruyuculuğa dayalı klasik ebeveynlik anlayışını sürdürdüğü gözlemlenmiştir. Bununla birlikte gençler için ideal çocuk; bireyselliğini koruyan, saygılı, başarılı ve gelişime açık bir figürdür. Orta yaş grubunda bu tanıma sorumluluk ve denge arayışı da eklenmiştir. Yaşlı kuşak için ideal çocuk; topluma katkı sağlayan, kurallara uyan ve ahlaki sorumluluk taşıyan bir bireydir.

Araştırma hipotezlerini destekler şekilde, yaş, cinsiyet, ekonomik ve eğitim durumu gibi demografik değişkenlerin hem değer tercihlerini hem de ebeveynlik tutumlarını anlamlı biçimde etkilediği görülmüştür. Kuşaklar arası farklılıklar yalnızca değer yönelimleri açısından değil, aynı zamanda ebeveynlik anlayışlarının kültürel, duygusal ve ahlaki temellerinde de ortaya çıkmaktadır. Kuşaklar arasında değer farklılıklarının çocuk yetiştirme stillerine ve “ideal” tanımlarına doğrudan yansıdığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak çalışma, Türkiye’de toplumsal dönüşümün yalnızca değerlerde değil; ebeveynlik rolleri, çocuklardan beklentiler ve “ideal” kavramlarının biçimlenmesinde de etkili olduğunu ortaya koymuştur. Kuşaklar arası iletişimde hem farklılıkların hem de ortak paydaların bulunduğu tespit edilmiştir. Kuşaklar arasında gözlemlenen değer geçişlerinin, ebeveynlik rollerinin yeniden tanımlanmasına neden olduğu böylece gelenekselden moderne, otoriterden demokratik yapıya evrilen bir süreç yaşandığı görülmüştür. Yeni kuşaklar ebeveynliğe daha birey merkezli, duygusal zekâ temelli ve pedagojik bir perspektifle yaklaşmaktadır. Bu durum, ilerleyen yıllarda ebeveynlik uygulamalarında daha psikolojik, empatik ve bilinçli modellerin baskın hâle geleceğine işaret etmektedir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sunulabilecek bazı öneriler bulunmaktadır. Değerlerin gelişiminde kültürel, sosyal ve ekonomik faktörlerin etkilerini daha derinlemesine inceleyen araştırmalar yapılabilir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının zaman içinde nasıl değiştiğini ve bu değişimlerin çocukların kişilik gelişimi üzerindeki etkilerini inceleyen uzunlamasına çalışmalar yapılabilir. Farklı kültürlerde değerler, çocuk yetiştirme ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkileri karşılaştıran çalışmalar yapılabilir. Sosyoekonomik durumun farklı değerlere ve ebeveyn tutumlarına

olan etkisini daha detaylı inceleyen çalışmalar yapılabilir. Özellikle güç, başarı ve uyarıcılık gibi değlerdeki cinsiyet farklılıklarının nedenlerini daha derinlemesine incelemek için çalışmalar yapılabilir. Yaş ve eğitim düzeyinin değler ve ebeveyn tutumları üzerindeki etkilerinin daha detaylı analiz edilmesi önemlidir. Çalışma hayatının değler üzerindeki etkisi ve farklı sektörlerde çalışan bireylerin değlerinin karşılaştırılması yapılabilir. Ekonomik durumun farklı değlere ve ebeveyn tutumlarına olan etkisinin daha detaylı incelenmesi ve bu durumun çocukların geleceği üzerindeki etkilerinin araştırılması gerekmektedir. Değerlerin ve ebeveyn tutumlarının zaman içindeki değişimini incelemek için uzunlamasına çalışmalar yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Agarwal, R. (2023). Optimal child development: Understanding the key aspects. *Mentoria*. Erişim adresi: <https://blog.mentoria.com/optimal-child-development-understanding-the-key-aspects>
- Akduman, G., & Hatipoğlu, Z. (2021). Kim bu Z kuşağı? *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 5(9), 203–226.
- Aksan, G. & Tekeli, F. (2025). Sosyal medya davranışlarının aile tutumları ile ilişkisi: Gençlik üzerine bir çalışma. *SDE Akademi*, 5(2), 169-208.
- Allport, G. W., & Vernon, P. E. (1931). *Study of values: A scale for measuring the dominant interests in personality*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Atila Demir, S. (2020). *Toplumsal değişme ve değerler: Bir değerler sosyolojisi çalışması*. Nobel Yayınları.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik: Bir değerler sosyolojisi denemesi*. Siyasal Kitabevi.
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış Dergisi*, 7(19), 39–45.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri* (1. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2017). *Değer bilinçlendirme yaklaşımı*. Çizgi Kitabevi.
- Balay, R., & Kaya, A. (2014). Eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının ahlaki değer yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 7–45.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child. behavior, *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 108, 61–69. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1002/cd.128>
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analiz el kitabı* (27. Baskı). PEGEM Yayınları.
- Canatan, K. (2011). *Aile hakkında kuramsal perspektifler*. İçinde K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.), *Aile sosyolojisi* (ss. 31–52). Açılım Kitap.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Dilmaç, B. (2007). *Fen lisesi öğrencilerine insani değerler eğitiminin verilmesi ve insani değerler ölçeği ile sınanması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dinçoğlu, F. N. (2019). *Üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin değer yönelimleri*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, M. (2018). Ergenlerin değer yönelimleri ve değer yönelimlerinin internet bağımlılığıyla ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(10), 263–285. Erişim adresi: <https://doi.org/10.20860/ijoses.475240>

- Dönmez, D. (2019). *Yeni nesil ebeveynlik ve sosyal medya bağlamında blogger anneler*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fener, Y. (2023). Kusursuz değil yeterince iyi ebeveynlik: Çocuğumu nasıl yetiştirmeliyim? *Hiwellapp*. Erişim adresi: <https://www.hiwellapp.com/blog/yeterince-iyi-ebeveynlik>
- Gökoğlu, S. (2021). “Türkiye’de toplumsal cinsiyet algısı” *International Social Sciences Studies Journal*, 7(82), 2049-2058. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.26449/sss.j.3161>
- Gündoğdu, K. (2022). *Cumhuriyet dönemi fen öğretim programlarının Spranger değer sınıflandırmasına göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aksaray.
- Güngör, D., & Sümer, N. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35–58.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. Ötüken Yayınları.
- Gürler, A. (2005). *Çocuğun suça yönelmesinde aile faktörünün ve akran gruplarının rollerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- İslamoğlu, A. H., & Alnıaçık, Ü. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Beta.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1985). Aile ve Kültürel Psikoloji, *III. Uluslararası Psikoloji Kongresi*, içinde (ss. 219-227). İstanbul.
- Kalaycı, Ş. (2005). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistiksel teknikler* (6. Baskı). Asil Yayın Dağıtım.
- Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karagöz, Y. (2021). *SPSS ve AMOS 24 uygulamalı istatistiksel analizler* (3. Baskı). Nobel Yayıncılık.
- Kaymakcan, R., & Meydan, H. (2014). *Ahlak değerler ve eğitimi*. DEM Yayınları.
- Kerstein, D. (2014). Today’s generations face new communication gaps. Erişim adresi: <http://www.kcnawic.org/uploads/4/4/7/2/4472081/04-15-2014.pdf>
- Kongar, E. (1985). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. Remzi Kitabevi.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59–76.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family: Parent-child interaction. İçinde P. H. Mussen (Ser. Ed.) & E. M. Hetherington (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development* (ss. 1–101). Wiley.
- Mehmedoğlu, A. (2006). İlâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık-değer ilişkisi (M.Ü. İlâhiyat Fakültesi örneği). *Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, (30), 133–167. Erişim adresi: <https://doi.org/10.15370/muifd.33875>

- Merdin, E. (2023). Farklı kuşakların hayatında çocuğun yeri. *Early Childhood Education Researches*, 1(1), 36-52.
- Michaelis, U. J. (1988). *Social studies for children: A guide to basic instruction* (9th ed.). Prentice Hall.
- Morsümbül, Ş. (2014). *Değerlerin kuşaklar arası değişimi: Ankara örneği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Naylor, D. T., & Diem, R. (1987). *Elementary and middle school social studies*. Random House.
- Oskay, Ü. (1990). *Sosyolojik düşünce tarihi*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Özdemir, N. (2019). Kuşaklararasılık ve kültürel değişim. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(7), 125–149.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217–240.
- Özensel, E. (2004). *Türk gençliğinin değerleri (Liseli gençlik üzerine bir araştırma)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Schwartz, S. H., & Bilsky, W. (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5), 878–891. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.5.878>
- Seymen, A. F. (2017). Y ve Z kuşak insanı özelliklerinin Millî Eğitim Bakanlığı 2014–2019 stratejik programı ve TÜBİTAK Vizyon 2023 öngörülleri ile ilişkilendirilmesi. *Kent Akademisi Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 10(4), 467–489.
- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D., & Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1(1), 19–36.
- Tayfur, Ö. (2012). Sosyal etki ve uyma davranışı. İçinde N. Güngör Ergen, B. Şahin Kütük & R. Coşkun (Ed.), *Davranış bilimleri* (ss. 133–152). Siyasal Kitabevi.
- Teber, M. (2023). Yetkin ebeveynlik. İçinde E. Berra Çiftçi (Ed.), *Yetkin ebeveynlik: Ebeveynliğe küçük dokunuşlar, büyük sonuçlar* (ss. 13–20). Yeni Aile.
- Tezel Şahin, F., & Cevher, F. N. (2007). Türk toplumunda aile-çocuk ilişkilerine genel bir bakış. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS*, Ankara.
- Topçuoğlu, A., & Aksan, G. (2019). Üniversite gençliğinin değerleri: 20 yıl sonra ne değişti?. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2241-2274. Erişim adresi: <https://doi.org/10.26466/opus.571209>
- Van der Loo, H., & Van Reijen, W. (2003). *Modernleşmenin paradoksları*. İnsan Yayınları.
- Wallace, R. A., & Wolf, A. (2004). *Çağdaş sosyoloji kuramları: Klasik geleneğin geliştirilmesi* (L. Elburuz & M. R. Ayas, Çev.). İzmir.
- Winnicott, D. W. (1953). Transitional objects and transitional phenomena. *International Journal of Psychoanalysis*, 34, 89–97.

- Wuthnow, R. (2008). The sociological study of values. *Sociological Forum*, 23(2), 333–343. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1111/j.1573-7861.2008.00063.x>
- Yağbasan, M., & İmik, N. (2006). Öğretmenlerin aile içi iletişimi (Malatya ili örneğı). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2).
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499–522.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 99-118.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. Özgür Yayın Dağıtım.
- Zijderveld, A. C. (2013). *Kültür sosyolojisi kültür sosyolojisine ve metodolojisine giriş* (K. Canatan, Çev.). İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Gülşah ÖZDEGER

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2021, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Lisans Programı

2022, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Psikoloji Lisans Programı

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2025, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : Özdeger, G. (2025). Kentte soylulaştırılan mekanlarda ekonomik sermaye ile kültürel sermayenin iktidar mücadelesi. O. Çağlayan & A. Amanzholova (Ed.), *International Yıldırım Bayezid Scientific Research And Innovation Symposium-I* içinde ss. 260-261. Bursa Teknik Üniversitesi, Bursa.

İŞ DENEYİMİ

Stajlar : 2020, Stajyer, Konya Ticaret Odası

2021, Stajyer, Konya Şehir Hastanesi

2022, Stajyer, Beyhekim Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : 2023-2024, Psikolog, Tempo Psikoteknik Merkezi

Tarih: 27 Haziran 2025

EK1: ETİK ONAY

T.C.
KTO-KARATAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-46409256-300-87085
Konu : Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu

25.06.2024

Sayın Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU
Öğretim Üyesi

Kuşaklar Arası Değer Farklılıkları ve Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından İdeal Ebeveyn-İdeal Çocuk isimli ekte başvuru evrakları verilen araştırma projesi çalışmasının Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU'nun sorumluluğunda, araştırmacı Gülşah ÖZDEĞER'in katılımıyla yürütülmesi ile ilgili İnsan Araştırmaları Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuz 10.06.2024 tarihli 2024/05/17 sayılı kararımızda değerlendirilmiştir. İlgili çalışmanızda Üniversitemizin adının geçmemesi ve araştırmanın yapılacağı kurum/kuruluşlardan idari izin alınarak çalışmanız şartı ile kurulumuzca uygun bulunmuştur.

Çalışmalarınızda başarılar diler gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Bilge AFŞAR
İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek:Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU (26 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BS93FY6Y4Z

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/kto-karatay-universitesi-ebys>

Adres: Akabe Mahallesi Alaaddin Kapı Caddesi No:130 Karatay/Konya

Telefon: 444 1251 Faks: 0332 202 00 44

e-Posta: bilgi@karatay.edu.tr Web: www.karatay.edu.tr

Kep Adresi: ktokaratayuniversitesi@h01.kep.tr

Bilgi için: Celaleddin ÇİBİK

Unvanı: Sekreter

Tel No: 444 1251-7258

EK2: AİLE BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:

- Kadın
- Erkek

2. Yaşınız:

- 18-29 yaş
- 30-49 yaş
- 50 yaş ve üzeri

3. Eğitim durumunuz:

- Tahsil yok
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Ön Lisans
- Lisans
- Yüksek lisans
- Doktora

4. Mesleğiniz nedir? (Belirtiniz).....

5. Çalıştığınız yer ve kurum neresidir?

- Özel
- Devlet

6. Hane geliriniz nedir?

- 17.000-25.000
- 25.001-35.000
- 35.001-45.000
- 45.0001- ve üzeri

7. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Düşük
- Orta
- İyi
- Çok iyi

8. Oturduğunuz ev kira mıdır?

- Evet
- Hayır, bize ait

9. Medeni durumunuz nedir?

- Evli
- Bekar

10. Çocuğunuz var mıdır?

- Var
- Yok

11. Çocuklarınızın yaş ve cinsiyetlerini belirtiniz. (Çocuğunuz yoksa soruyu cevaplamak zorunda değilsiniz)

12. Size göre ideal çocuk nedir, nasıldır? (Belirtiniz)

13. Size göre ideal ebeveyn nedir, nasıldır? (Belirtiniz)

Ölçek bölümü birbirine eşit 7 (yedi) boşluktan oluşmaktadır. Aşağıdaki değerlerin sizin için önemli veya önemsiz oluşuna göre uygun görünen boşluğu işaretleyiniz. İşaretiniz “önemsiz” e yaklaştıkça bu değerlerin sizin için önemsiz olduğu, “önemli” ye yaklaştıkça sizin için önemli olduğu yargısına varılacaktır.

ÖLÇEK

- 130

EK4: ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ

Araştırma kapsamında anne babaların çocuklarına karşı tutumlarını tespit etmek amacıyla “Uygun Buluyorum”, “Kararsızım” ve “Uygun Bulmuyorum” şeklindeki üç seçenekli bir form kullanılmıştır.

	Uygun Buluyorum	Kararsızım	Uygun Bulmuyorum
1. Çocuğumu hasta olmaması için çok kalın giydiririm.			
2. Çocuğumu ceza olarak yatağa gönderirim.			
3. Çocuğumun yemek yemesi için her türlü yolu denerim.			
4. Çocuğumun yemek yememesi beni sinirlendirir.			
5. Çocuğumun isteklerini ben yapmam ancak babası/annesi yapar.			
6. Çocuğum, söylediklerimi anında yerine getirmelidir.			
7. Çocuğumun istediği kadar televizyon seyretmesi için izin veririm.			
8. Çocuğumu çok yemesi için zorlarım.			
9. Çocuğum ağladığı zaman istediğini yaparım.			
10. Çocuğumun oyuncaklarını ben toplarım.			
11. Çocuğuma anne/babasının kızmaması için uslu olmasını söylerim.			
12. Çocuğumla, oyun oynamak için günde en az bir saat zaman ayırırım.			
13. Çocuğuma katı yiyecekleri püre haline getirerek yediririm.			
14. Çocuğumun her istediğini yaparım.			
15. Çocuğum kızdığında beni kızgınlıkla iterse, ben de onu iterim.			

16. Çocuğumu oyuncaklarını toplaması için desteklerim.			
17. Çocuğuma yemeğini ben yediririm.			
18. Çocuğumun uygun olmayan isteklerini yerine getiririm.			
19. Çocuğuma yaşına uygun sorumluluklar veririm.			
20. Çocuğumu, başladığı bir işi bitirmesi için desteklerim.			
21. Çocuğumla birlikte yatarım.			
22.Çocuğum çok hareketli olduğunda, onu sakin etkinliklere yönlendiririm.			
23. Yemeği döktüğü için çocuğuma çok kızarım.			
24. Çocuğumun istediği her şeyi (kola, cisp vb.) yemesine izin veririm.			
25. Çocuğumun yaşadığı duyguları (sevinç, öfke, vb.) ifade etmesine fırsat veririm.			

EK5: EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (ETÖ)

Cümleleri okuduktan sonra o ifadenin size ne kadar uyduğunu aşağıdaki 5 seçenekten birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak belirtiniz. Örneğin, okuduğunuz ifade size tamamen uyuyorsa "her zaman böyledir" seçeneğini, size çoğunlukla uyuyorsa "çoğu zaman böyledir" seçeneğini, bazen uyuyorsa "bazen böyledir" seçeneğini, size çok az uyuyorsa "nadiren böyledir" seçeneğini ya da size hiç uymuyorsa "hiçbir zaman böyle değildir" seçeneğini işaretleyebilirsiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size benzer gelse de lütfen hepsini mutlaka cevaplandırınız.

	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1. Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2. Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3. Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4. Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5. Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6. Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					

7. Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8. Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9. Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10. Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11. Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12. Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13. Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14. Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15. Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16. Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17. Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18. Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					

19. Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20. Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığında çocuğumdan özür dilerim.					
21. Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22. Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23. Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24. Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
25. Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26. Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
27. Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28. Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29. Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi					

göze alması gerektiğine inanırım.					
30. Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31. Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32. Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
33. Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					
34. Çocuğumu şımartırım.					
35. Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36. Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37. Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38. Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
39. Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40. En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41. Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakârlık ederim.					
42. Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					

43. Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44. Evimizde hangi televizyon programının izleneceğı, çocuğumun isteğıne göre belirlenir.					
45. Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
46. Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					